

2. VEPRIMTARIA E BANKËS SË SHQIPËRISË

2.1. POLITIKA MONETARE

Në përputhje me Ligjin “Për Bankën e Shqipërisë”, politika jonë monetare formulohet dhe zbatohet në funksion të arritjes dhe ruajtjes së stabilitetit të çmimeve. Dokumenti i Politikës Monetare, i cili detajon objektivat, shpjegon parimet dhe formaton strategjinë e politikës monetare, e përkufizon stabilitetin e çmimeve si një rritje vjetore të çmimeve të konsumit prej 3% në afatin e mesëm. Nëpërmjet përmbushjes së këtij objektivi, Banka e Shqipërisë kontribuon në zhvillimin e qëndrueshëm të ekonomisë, në promovimin e stabilitetit financiar dhe në rritjen e mirëqenies së shoqërisë shqiptare.

Vendimet e politikës monetare merren nga Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë. Ato bazohen në një kuadër bashkëkohor analize e parashikimi, i cili shfrytëzon të gjithë gamën e informacionit të disponuar, mbështetet në modele bashkëkohore ekonometrike, si dhe në praktikat më të mira të bankingut qendror.

Ekonomia shqiptare pati një ecuri pozitive gjatë vitit 2023. Përballë një konteksti të huaj ende sfidues, aktiviteti ekonomik, punësimi dhe pagat vijuan të rriten, ndërsa inflacioni erdhi në rënie. Paralelisht me to, treguesit kryesorë të shëndetit ekonomik dhe financiar të ekonomisë shënuan përmirësim.

Politika monetare luajti një rol të rëndësishëm në këtë ecuri. Normalizimi i kujdesshëm i qëndrimit të saj gjatë dy viteve të fundit kontribuoi në uljen e inflacionit, në reduktimin e pasigurive dhe në krijimin e një mjedisi të qëndrueshëm monetar. Në veçanti, reduktimi progresiv i inflacionit u arrit pa cenuar trendin pozitiv të rritjes ekonomike dhe pa dëmtuar stabilitetin financiar të vendit.

2.1.1 POLITIKA MONETARE GJATË VITIT 2023

Ekonomia botërore shënoi një pikë kthese në luftën e saj ndaj inflacionit gjatë vitit 2023, por sfidat ndaj rritjes dhe stabilitetit mbeten prezente. Inflacioni ra nga nivelet e larta të një viti më parë, i ndikuar nga stabilizimi i çmimeve të lëndëve të para dhe nga shtrëngimi i sinkronizuar i politikës monetare në rang global. Nga ana tjetër, rritja e pasigurisë dhe e kostove të financimit, pati ndikim frenues në aktivitetin ekonomik dhe në veçanti në atë të Eurozonës. Megjithatë, ngadalësimi i ekonomisë së Eurozonës, partnerit tonë kryesor ekonomik dhe financiar, ka pasur – deri tani – pasoja minimale në tregjet e saj të punës dhe në treguesit e stabilitetit financiar.

Viti 2023 ishte një vit pozitiv për ekonominë shqiptare. Vëllimi i aktivitetit ekonomik erdhi në rritje, inflacioni i çmimeve të konsumit shënoi rënie të ndjeshme, ndërsa tregu i punës dhe treguesit kryesorë të shëndetit ekonomik e financiar të vendit u përmirësuan.

Inflacioni shënoi rënie progresive gjatë vitit 2023, duke zbritur nga niveli 7.4% në fillim të vitit në nivelin 4.0% në fund të tij. Kjo rënie pasqyroj reduktimin e çmimeve të mallrave bazë në tregjet ndërkombëtare, normalizimin e qëndrimit të politikës sonë monetare dhe forcimin e kursit të këmbimit. Rënia e inflacionit u përqendrua fillimisht në çmimet e ushqimeve dhe të naftës, por ajo gjeti në vijim një bazë relativisht të gjerë në kategoritë e artikujve të shportës së konsumit. Megjithatë, edhe pse në reduktim, inflacioni shfaqti një qëndrueshmëri në rritje gjatë gjysmës së dytë të vitit, duke ilustruar si kërkesën e lartë për mallra e shërbime, ashtu dhe pasojat e rritjes së pagave dhe të kostove të prodhimit.

Aktiviteti ekonomik, punësimi dhe pagat shënuan rritje gjatë vitit 2023. Sipas të dhënave të INSTAT-it, prodhimi i brendshëm bruto (PBB) u rrit me 3.3% gjatë tre tremujorëve të parë të vitit, punësimi u rrit me 2.8%, ndërsa shkalla e papunësisë zbriti në minimumin e ri historik prej 10.5% gjatë tremujorit të tretë. Rritja ekonomike u mbështet kryesisht nga zgjerimi i aktivitetit në sektorin e shërbimeve - si pasojë e rritjes së shpejtë të të ardhurave nga turizmi - dhe në atë të ndërtimit. Kjo ecuri pasqyroj rritjen e kërkesës së huaj për shërbime, ndërkohë që rritja e konsumit dhe e investimeve ishte disi më e ngadaltë, ndërsa politika fiskale pati një ndikim neutral. Në përputhje me profilin e aktivitetit ekonomik, rritja e punësimit gjatë kësaj periudhe u përqendrua kryesisht në sektorin e shërbimeve.

Rritja e kërkesës për punë nga bizneset dhe mungesat në rritje në tregun e punës, u pasqyruan në një rritje të shpejtë dhe me bazë të gjerë të pagave. Gjatë tre tremujorëve të parë të vitit, paga mesatare në sektorin privat u rrit me 13%. Kjo rritje vijoi të mbështesë të ardhurat dhe konsumin e familjeve, por ajo u pasqyrua në rritjen e shpejtë të kostove të prodhimit dhe mbajtji të larta presionet e brendshme inflacioniste.

Treguesit kryesorë të shëndetit ekonomik e financiar të vendit erdhën në përmirësim, ndërsa primet e rrezikut të vendit u reduktuan.¹ Në veçanti:

- **Pozicioni i huaj i vendit shënoi përmirësim të ndjeshëm,** të pasqyruar në regjistrimin – për herë të parë në historinë post-tranzicion – të një suficiti në llogarinë korrente. Ky suficit pasqyroj rritjen e shpejtë të të ardhurave nga turizmi gjatë tre tremujorëve të parë të vitit. Ai u vlerësua në nivelin 0.2% të PBB-së, duke shënuar një përmirësim prej rreth 6 pikësh përqindjeje ndaj së njëjtës periudhë të një viti më parë. Paralelisht me të, borxhi i huaj i vendit zbriti poshtë nivelit 50% të PBB-

¹ Në muajin shtator, agjencia Standard & Poor's (S&P) rikonfirmoi vlerësimin e rrezikut të borxhit sovran të vendit, në "B+", por rishikoi për lart perspektivën e këtij treguesi, nga "e qëndrueshme" në "pozitive".

së, ndërkohë që niveli i rezervave valutore të Bankës së Shqipërisë regjistroi një rekord historik prej 5.8 miliardë eurosh, duke përmirësuar ndjeshëm aftësinë paguese të vendit.

- **Pozicioni fiskal i vendit shënoi, po ashtu, përmirësim,** të pasqyruar në reduktimin e njëkohshëm të deficitit buxhetor dhe të borxhit publik, të cilët zbritën në nivelet minimale të më shumë se një dekadë, respektivisht në 1.4% dhe 59.2% të PBB-së. Ky përmirësim reflektoi kursin konsolidues të politikës fiskale, vijimin e trendit rritës të ekonomisë, si dhe mbiçmimin e kursit të këmbimit. Reduktimi i borxhit publik rrit hapësirat fiskale për reagim ndaj goditjeve të ardhshme, si dhe ndihmon në uljen e primeve të rrezikut dhe të kostove të financimit të të gjithë operatorëve të ekonomisë shqiptare.
- **Së fundi, sektori bankar – i cili ka qenë dhe mbetet segmenti dominues i tregut tonë financiar – vijoi të shfaqë parametra solidë të aktivitetit.** Ky sektor ruajti parametra të shëndoshë likuiditeti, përmirësoi më tej treguesit e kapitalizimit dhe të përfitueshmërisë, si dhe vijoi progresin në drejtim të përmirësimit të cilësisë së portofolit të kredive, duke e zbritur treguesin e kredive me probleme në nivelin 4.7%. Këto trende pozitive zhvillimi i mundësojnë sektorit bankar të furnizojë – me eficiencë dhe në vazhdimësi – ekonominë shqiptare me fonde financiare dhe instrumente pagese e kursimesh.

Rezistenca e lartë e ekonomisë ndaj goditjeve të viteve të fundit u mbështet nga një sërë faktorësh. Së pari, bilancet solide të sektorit privat, nivelet e larta të besimit, tregu i fortë i punës dhe rritja e kredisë bankare, mundësuan absorbimin e goditjeve dhe nxitën rritjen e konsumit e të investimeve, si të familjeve ashtu edhe të bizneseve. Së dyti, rritja e interesit ndërkombëtar për Shqipërinë si destinacion turistik mbështeti rritjen e ekonomisë dhe forcoi perspektivën e saj në të ardhmen. Së treti, politikat fiskale, monetare e financiare, patën një reagim të koordinuar, në kahun, kohën dhe masën e duhur, ndaj goditjeve.

Politika monetare vijoi kursin normalizues gjatë vitit 2023, duke synuar kthimin e inflacionit në objektivin 3%, në një kohë sa më të shpejtë dhe me kosto sa më të ulët mbi aktivitetin ekonomik. Ky normalizim u realizua nëpërmjet rritjes së normës bazë të interesit dhe vijimit të orientimit të tregut mbi kahun e pritshëm të saj në të ardhmen. Norma bazë e interesit u rrit dy herë gjatë vitit, nga niveli 2.75% në nivelin 3.25%. Paralelisht me të, komunikimi mbi kahun e politikës monetare në të ardhmen ruajti tiparet e një viti më parë, duke e kushtëzuar shpejtësinë dhe shkallën e normalizimit me informacionin e ri dhe me ecurinë e faktorëve me ndikim parësor në inflacion.

Banka e Shqipërisë e ngadalësoi ritmin e normalizimit të qëndrimit të politikës monetare gjatë vitit 2023, duke e rritur normën bazë të interesit me 0.5 pikë përqindjeje nga rritja me 2.75 pikë gjatë vitit 2022. Ky ngadalësim u diktua nga kahu konsolidues i politikës fiskale dhe forcimi i kursit të këmbimit. Në veçanti, konsolidimi fiskal ndihmoi në frenimin e presioneve të brendshme, ndërsa mbiçmimi i shpejtë i kursit të këmbimit ndihmoi në zbutjen e presioneve

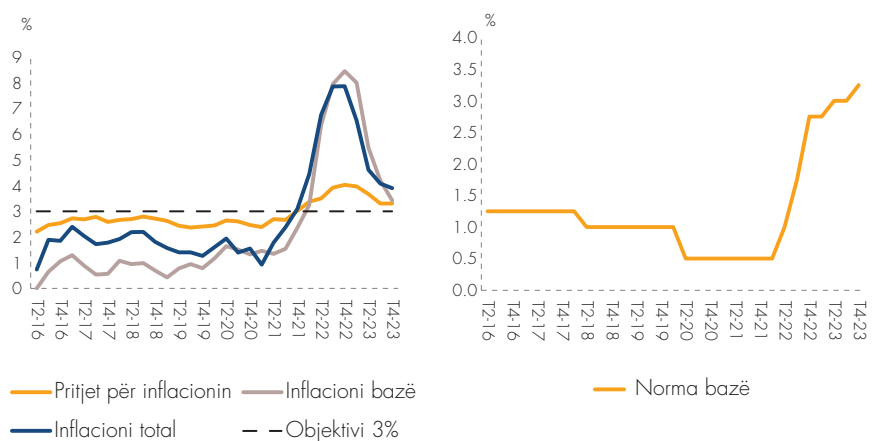
të huaja inflacioniste, duke krijuar hapësira për një shtërngim më të moderuar të kushteve të brendshme monetare.

Transmetimi i vendimeve të politikës monetare, në tregjet financiare dhe në ekonomi, ka qenë i kënaqshëm. Rritja e normës bazë gjatë dy viteve të fundit ka sjellë një rritje të përgjithshme të nivelit të normave të interesit në vend, ndonëse kushtet e brendshme financiare mbeten ende stimuluese për zgjerimin e konsumit dhe të investimeve. Po ashtu, normalizimi i qëndrimit të politikës monetare ka ndihmuar rënien e primeve të rrezikut në tregun financiar dhe ka mundësuar një ambient të brendshëm financiar të qetë.

Kredia për sektorin privat vijoi të rritet, duke mbuluar nevojat për fonde të bizneseve dhe familjeve. Paralelisht me të, ecuria e aktivitetit kreditues gjatë vitit 2023 shfaqti disa tipare pozitive. Së pari, rritja e kredisë ishte e diversifikuar, duke financuar nevojat e individëve dhe të bizneseve për konsum, kapital qarkullues dhe investime. Së dyti, rritja e kredisë në monedhën kombëtare ishte më e shpejtë, çka solli rritjen e peshës së portofolit në lekë në kredinë totale, duke zgjeruar hapësirën e veprimit të politikës monetare dhe duke zvogëluar rreziqet ndaj stabilitetit financiar. Së treti, cilësia e kredisë u përmirësua, sikurse ilustron nga rënia e treguesit të kredive me probleme në nivelin më të ulët prej vitit 2008. Këto zhvillime sugjerojnë rritje të qëndrueshme dhe të shëndetshme të kredisë edhe në të ardhmen.

Normalizimi i qëndrimit të politikës monetare ndihmoi në rënien e inflacionit gjatë dy viteve të fundit, pa cenuar – në të njëjtën kohë – trendin pozitiv të rritjes ekonomike. Kontributi pozitiv i politikës monetare u materializua nëpërmjet tre kanaleve. Së pari, sinjalizimi i vullnetit dhe marrja e masave konkrete për respektimin e objektivit të stabilitetit të çmimeve, ndihmoi ankorimin e pritjeve për inflacionin dhe reduktimin e pasigurive të agjentëve ekonomikë. Së dyti, rritja e kujdesshme e kostove të financimit solli një ecuri më të balancuar të

Grafik 1. Ecuria e inflacionit , atij bazë e pritjeve afatmesme (majtas) dhe norma bazë (djathtas)

Burimi: INSTAT dhe BSH.

kërkesës dhe ofertës në ekonomi, duke mundësuar frenimin e presioneve të brendshme inflacioniste. Së treti, normalizimi i qëndrimit të politikës monetare ndihmoi në funksionimin e qetë të tregjeve financiare, duke mbajtur të ulëta primet e rrezikut në to.

Parashikimet për të ardhmen mbeten pozitive. Ekonomia shqiptare parashikohet të vijojë të rritet gjatë viteve në vijim, ndërsa inflacioni të kthehet në objektivin tonë prej 3% gjatë vitit 2024. Ky parashikim faktorizon pritjet për uljen e mëtejshme të inflacionit në partnerët tanë tregtarë, për një ecuri më të balancuar të kërkesës dhe ofertës në ekonomi, si dhe për qëndrueshmërinë e kursit të këmbimit.

Banka e Shqipërisë do të vijojë të mbetet e përkushtuar ndaj respektimit të objektivit të saj të stabilitetit të çmimeve, duke zbatuar një politikë monetare të përshtatshme dhe të kujdesshme.

* * *

Viti 2023 ka qenë një vit tjetër sfidues për hartimin dhe zbatimin e politikës monetare. Nivelet e larta të inflacionit, kompleksiteti i faktorëve ndikues dhe rreziqet e pasiguritë e shtuara në mjedisin e jashtëm, kanë kërkuar kalibrimin e kujdesshëm të qëndrimit të politikës monetare. Megjithatë, investimi i vazhdueshëm i Bankës së Shqipërisë për të përmirësuar analizën dhe parashikimet e saj, për të avancuar agjendën kërkimore, si dhe për të përmirësuar mekanizmin e transmetimit të politikës monetare, kanë qenë elementet kritike në përmbushjen e misionit tonë.

Duke reflektuar mbi rezultatet e arritura dhe mësimet e nxjerra nga përballja me goditjet e viteve të fundit, si dhe duke synuar adoptimin e praktikave më të mira ndërkombëtare, Banka e Shqipërisë do të vazhdojë të punojë në drejtim të:

- *përmirësimit dhe zgjerimit të modeleve të parashikimit dhe analizës së politikës monetare, për të kuptuar më mirë zhvillimet aktuale dhe për të parashikuar më saktë ecurinë e ardhshme të tyre;*
- *nxitjes së zhvillimit të tregjeve të brendshme financiare dhe konvergjencës graduale të tyre me standardet e BE-së gjatë periudhës së negociatave;*
- *rritjes së koordinimit me politikat fiskale dhe makroprudenciale, në interes të rritjes së sinergjisë së politikave të brendshme ekonomike dhe të mbështetjes së procesit të integritit evropian;*
- *rritjes së transparencës dhe llogaridhënies, duke komunikuar vendimet qartë dhe në kohë.*

2.1.2 ECURIA E AKTIVITETIT EKONOMIK

Aktiviteti ekonomik në vend ka pasur një trajektore pozitive gjatë vitit 2023, duke u shfaqur rezistent ndaj goditjeve të viteve të fundit. Vëllimi i aktivitetit ekonomik ka ardhur në rritje, i ushqyer nga zgjerimi i kërkesës së brendshme dhe të huaj për mallra e shërbime. Kjo dinamikë ka pasqyruar përmirësimin e besimit në ekonomi, bilancet e shëndosha financiare të sektorit privat, ambientin ende stimulues financiar, si dhe rritjen e shpejtë të kërkesës për shërbime të turizmit.

Megjithatë, rritja ekonomike nuk ka pasur një bazë të gjerë sektoriale. Ajo është mbështetur nga zgjerimi i aktivitetit në sektorin e shërbimeve dhe në atë të ndërtimit, ndërkohë që sektori i bujqësisë nuk ka pasur rritje dhe sektori i industrisë ka shfaqur rënie.

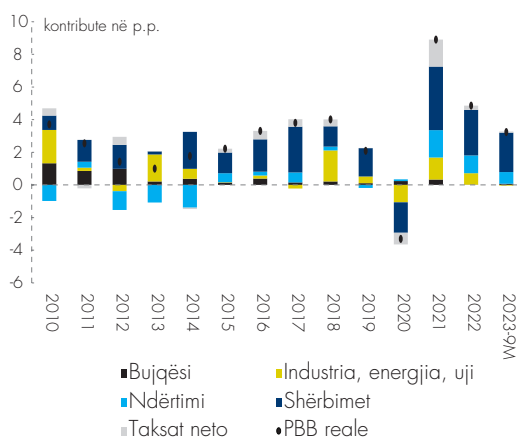
Në vlerësimin tonë, ekonomia shqiptare ndodhet në një fazë pozitive të ciklit të biznesit, e cila pasqyrohet si në mungesat e vëna re në tregun e punës ashtu edhe në presionet ende të larta inflacioniste që vijnë nga ekonomia e brendshme.

Sipas të dhënave të INSTAT-it, prodhimi i brendshëm bruto në vend u zgjerua me 3.3% gjatë nëntë muajve të parë të vitit 2023². Në linjë me pritjet, ritmi i rritjes ekonomike shënoi ngadalësim nga dy vitet paraardhëse, duke pasqyruar efektet e bazës së lartë krahasuese dhe duke iu afruar ritmit potencial të rritjes. Në aspektin e kërkesës, zgjerimi i aktivitetit ekonomik pasqyroi rritjen e njëkohshme të shpenzimeve familjare, të investimeve të sektorit privat dhe të kërkesës së huaj për shërbime turizmi, ndërkohë që politika fiskale pati një natyrë konsoliduese dhe eksporti i mallrave shënoi rënie.

Në aspektin sektorial, rritja ekonomike pasqyroi zgjerimin e aktivitetit në sektorin e shërbimeve dhe të ndërtimit, ndërkohë që sektori i bujqësisë ruajti nivele të krahasueshme aktiviteti me vitin paraardhës dhe sektori i industrisë shënoi rënie.

Rritja ekonomike u nxit kryesisht nga sektori i shërbimeve, i cili u zgjerua me 5.4% dhe kontribuoi me rreth 2.4 pikë përqindje në rritjen ekonomike të 9-mujorit të parë. Në veçanti, zgjerimi i shpejtë i turizmit gjatë vitit pati një ndikim pozitiv në rritje, të përqendruar gjatë tremujorit të tretë dhe të pasqyruar në rritjen e aktivitetit në degën "Akomodim dhe shërbim ushqimor". Bazuar në ecurinë pozitive të treguesve indirektë, efektet nga turizmi janë shtrirë edhe gjatë tremujorit të katërt të vitit 2023, për shkak

Grafik 2. Ecuria e aktivitetit ekonomik sipas sektorëve

Burimi: INSTAT dhe BSH.

² Informacioni i publikuar nga INSTAT për produktin e brendshëm bruto sipas metodës së prodhimit dhe të shpenzimeve mbulon zhvillimet deri në tremujorin e tretë të vitit 2023, të publikuar në datën 22 dhjetor 2023.

të zgjatjes në kohë dhe të diversifikimit të aktiviteteve turistike. Paralelisht me të, edhe degët e “Administratës publike, mbrojtjes, arsimit, shëndetësisë” dhe “Pasurive të paluajtshme”, kanë pasur kontribute pozitive në rritjen e sektorit të shërbimeve gjatë vitit 2023.

Spektori i prodhimit shënoi një rritje prej 1.7% me një kontribut prej 0.7 pikë përqindje në rritjen ekonomike të 9-mujorit të parë të vitit 2023, kundrejt 1.7 pikë përqindje një vit më parë. Brenda këtij sektori, dega e “Ndërtimit” ka gjeneruar kontributin kryesor në rritje, por ajo ka vijuar të shfaqë luhatje të normave të rritjes gjatë tremujorëve. Nga ana tjetër, prodhimi industrial u tkurr me 0.5%, duke pasqyruar si rënien me 4.7% të aktivitetit në degën e industrisë përpunuese ashtu edhe rënien me 17.1% të aktivitetit në degën e industrisë nxjerrëse. Kjo ecuri pasqyron kërkesën e dobët në tregun e huaj për mallrat tona me destinacion eksporti, problemet specifike të zhvillimit të degëve të caktuara, si dhe humbjen e konkurrencës që ato kanë pasur si pasojë e rritjes së kostove të prodhimit dhe e forcimit të kursit të këmbimit.

Tabelë 1. Kontributet sektoriale në rritjen ekonomike (në pikë përqindje)

	2018	2019	2020	2021	2022	2023		
						T1	T2	T3
Bujqësia	0.2	0.1	0.2	0.3	0.0	0.1	0.0	-0.2
Industria, energjia, uji	1.9	0.4	-1.1	1.3	0.7	0.4	-0.1	-0.3
Ndërtimi	0.2	-0.2	0.1	1.7	1.1	0.4	1.3	0.5
Shërbimet	1.2	1.7	-1.9	3.9	2.8	2.4	2.0	3.1
Taksat neto	0.4	0.0	-0.7	1.7	0.3	-0.4	0.2	0.4
Rritja reale	4.0	2.1	-3.3	8.9	4.9	2.9	3.4	3.5

Burimi: INSTAT dhe llogaritje të Bankës së Shqipërisë.

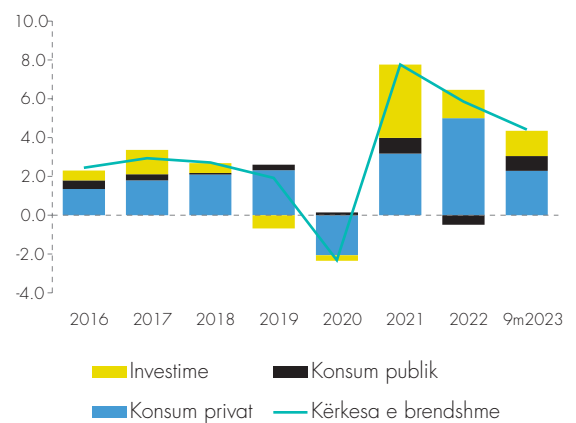
RRITJA E KËRKESËS SË BRENDSHME ISHTE ME BAZË TË GJERË

Kërkesa e brendshme u zgjerua mesatarisht me 4.4% gjatë nëntë muajve të parë të vitit. Zgjerimi i saj rezultoi me bazë të gjerë: konsumi privat mbeti kontribuuesi kryesor, me rreth 2.2 pikë përqindjeje, konsumi publik kontribuoi me 0.8 pikë përqindjeje, ndërsa investimet kontribuuan me rreth 1.4 pikë përqindjeje.

KONSUMI PRIVAT U RRIT ME 3.2% GJATË TRE TREMUJORËVE TË PARË TË VITIT 2023

Zgjerimi i konsumit privat vijon të mbetet kontribuuesi kryesor në rritjen e kërkesës agregate. Në këndvështrimin makroekonomik, zgjerimi i tij vijon të ushqehet nga rritja e të ardhurave të disponueshme, si pasojë e rritjes së shpejtë të punësimit e të pagave, nga besimi i përmirësuar konsumator, si dhe nga ambienti financiar ende akomodues, i cili ka sjellë një rritje të kredisë konsumatore. Paralelisht me to,

Grafik 3. Ndryshimi vjetor i kërkesës së brendshme sipas komponentëve

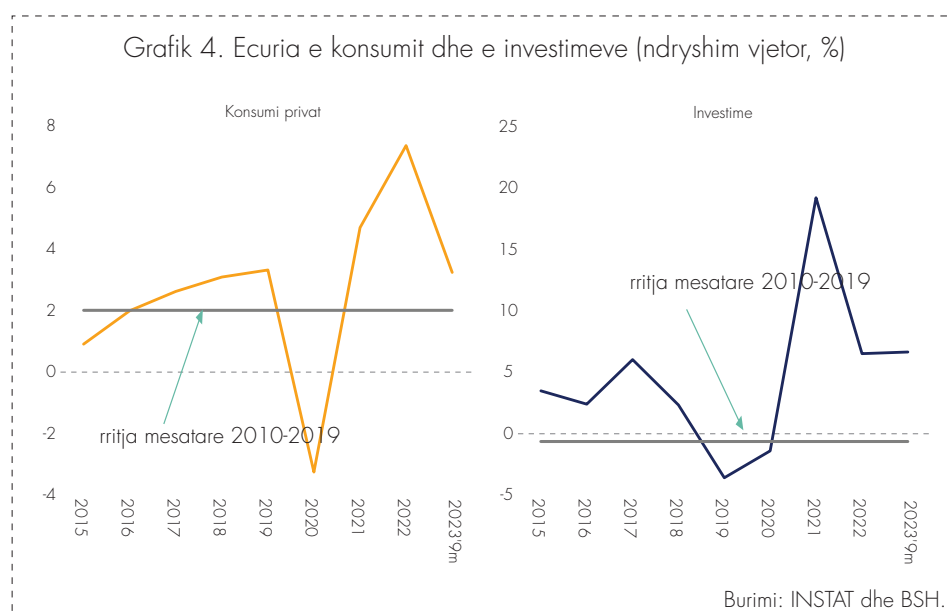
Burimi: INSTAT dhe BSH.

rënia progresive e inflacionit ka sjellë reduktimin e pasigurisë dhe ka ndihmuar në rritjen e fuqisë blerëse të konsumatorëve.

INVESTIMET U RRI TËN ME 6.7% GJATË TRE TREMUJORËVE TË PARË TË VITIT 2023

Vëllimi i investimeve në ekonomi vijoi të zgjerohet gjatë vitit 2023. Sipas të dhënave indirekte, ky zgjerim është mbështetur kryesisht nga zgjerimi i investimeve private, ndërkohë që investimet publike kanë pasur një kontribut më të ulët, por gjithsesi pozitiv, në rritje. Rritja e investimeve private është nxitur nga shkalla e lartë e shfrytëzimit të kapaciteteve, e cila i ka nxitur bizneset të rrisin investimet për t'i shërbyer kërkesës së shtuar për mallra dhe, veçanërisht, për shërbime. Paralelisht me të, rritja e investimeve është favorizuar nga përmirësimi i besimit të bizneseve dhe gjendja e mirë e bilanceve të tyre, si dhe është akomoduar nga mbështetja në rritje me kredi bankare.

DEFICITI REAL TREGTAR U ZVOGËLUA ME 34.7% GJATË TRE TREMUJORËVE TË PARË TË VITIT 2023

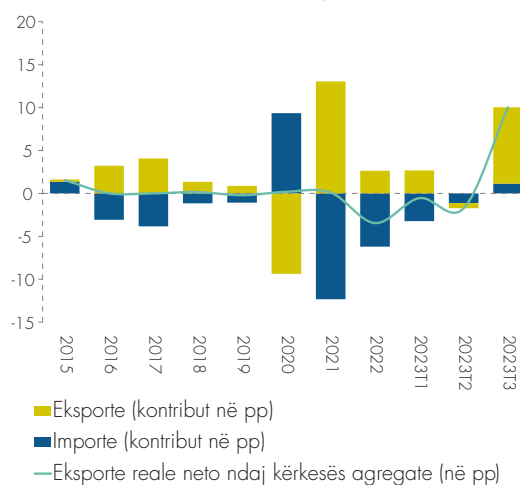
Përmirësimi i bilancit të eksporteve neto dha një kontribut pozitiv në rritjen ekonomike të tre tremujorëve të parë të vitit, të vlerësuar rreth nivelit mesatar prej 2.6 pikësh përqindje. Deficiti tregtar në mallra e shërbime u ngushtua me 34.7% në terma realë gjatë kësaj periudhe. Në veçanti, bilanci i shkëmbimeve tregtare me jashtë në mallra e shërbime në tremujorin e tretë të vitit kaloi – për herë të parë në historinë e tre dekadave të fundit – në suficit. Përmirësimi i tij pasqyroi zgjerimin me 8.7% të eksporteve totale reale, të nxitura nga rritja me 20.4% e eksporteve të shërbimeve, ndërkohë që eksporti i mallrave u pakësua me 20.4% në terma realë. Nga ana tjetër, importet e mallrave e shërbimeve u rritën me 2.1% në terma realë, duke pasqyruar zgjerimin me 20.7% të importit të shërbimeve dhe tkurrjen me 5.4% të importit të mallrave.

Në terma nominalë, eksporti dhe importi i mallrave shënoi rënie gjatë vitit 2023. Kjo ecuri u ndikua nga ngadalësimi i vëllimit të tregtisë ndërkombëtare, nga rënia e çmimeve të produkteve bazë dhe energjetike, nga probleme specifike të sektorit tonë të eksportit, si dhe nga efekti i kursit të këmbimit.

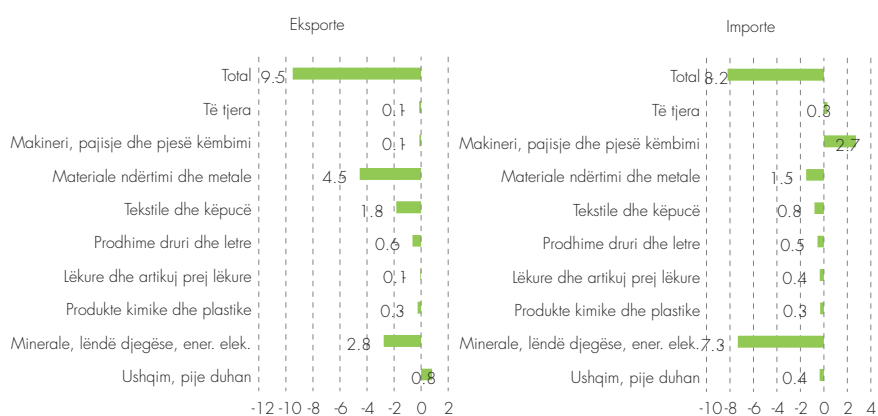
Eksportet e mallrave u pakësuan me 9.5% gjatë tre tremujorëve të parë të vitit.³ Rënia e eksportit të mallrave kishte një bazë të gjerë, me përjashtim të kategorisë “Ushqime, pije, duhan”, eksportet e të cilave shënuan rritje. Kontributet më të thella negative erdhën nga kategoritë “Materiale të ndërtimit dhe metaleve”, “Tekstile dhe veshje”, “Minerale, lëndë djegëse, energji elektrike”.

Grafik 5. Ecuria e eksporteve neto

Burimi: INSTAT dhe BSH.

Grafik 6. Kontributet vjetore të kategorive kryesore të eksportit (majtas) dhe importit (djathtas) të mallrave

Burimi: INSTAT dhe BSH.

Nga ana tjetër, importet e mallrave u reduktuan me 8.2%, me kontribute të përqendruara nga kategoritë “Minerale, lëndë djegëse, energji elektrike”, “Tekstile dhe veshje” dhe “Makineri, pajisje, pjesë këmbimi”, ndërkohë që kontributet në rënie të kategorive të tjera ishin mjaft të ulëta.

POLITIKA FISKALE VIJOI TË RUAJË NATYRËN E SAJ KONSOLIDUESE EDHE GJATË VITIT 2023

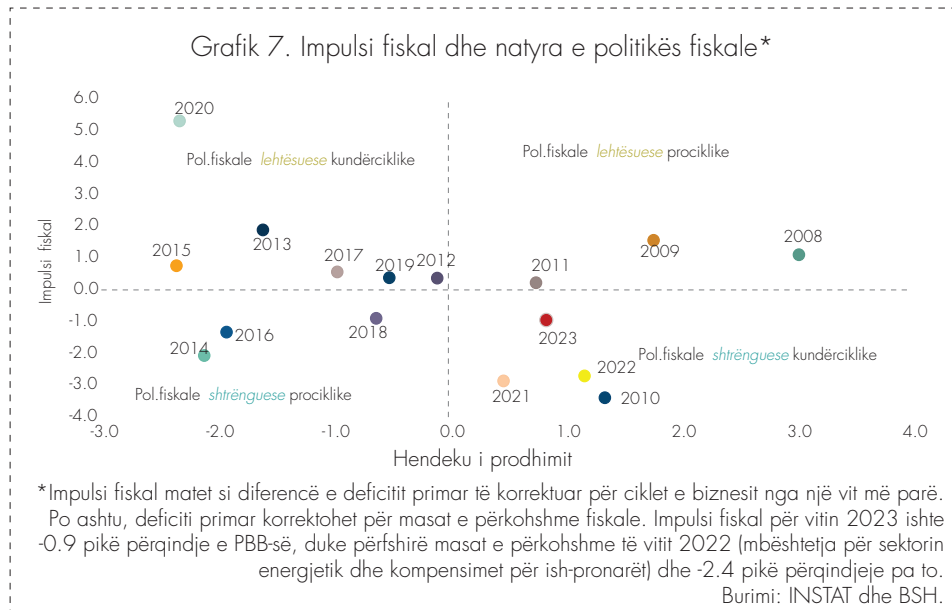
Politika fiskale pati një natyrë kundërciklike gjatë vitit 2023. Kjo politikë i shërbeu përmirësimit të pozicionit fiskal dhe forcimit të stabilitetit makroekonomik, nëpërmjet një koordinimi më të mirë me kahun normalizues të politikës monetare. Konsolidimi fiskal u shpreh në reduktimin me 2.3 pikë përqindjeje të raportit

³ Eksporti i mallrave përbën rreth 20%, ndërsa eksporti i shërbimeve përbën rreth 80% të eksporteve totale shqiptare gjatë tre tremujorëve të parë të vitit 2023.

të deficitit buxhetor ndaj PBB-së dhe mundësoi uljen me 5.3 pikë përqindje të raportit të borxhit publik ndaj PBB-së.

Konsolidimi fiskal ishte diskrecionar, i shprehur në kalimin e balancës primare nga një deficit prej 1.8% të PBB-së në vitin 2022 në një suficit prej 0.7% të PBB-së në vitin 2023. Ai u mbështet pjesërisht nga përfundimi i mbështetjes së detyruar për sektorin energjetik dhe pjesërisht nga ecuria pozitive e tregut të punës, të karakterizuar nga rritja e punësimit dhe e pagave.

Shpenzimet primare rezultuan rreth 1.5 pikë përqindjeje më të ulëta në terma të PBB-së nga një vit më parë, madhësi kjo thuhet se është me transfertat e kryera nga qeveria në vitin 2022, të cilat synuan shmangien e ndikimit të çmimeve të larta të energjisë tek konsumatorët fundorë në vend. Paralelisht me të, raporti i të ardhurave primare ndaj PBB-së u rrit me një pikë përqindje, ku pjesa më e madhe e këtij përmirësimi u formua nga tatimet e lidhura me punësimit, të tilla si tatimi mbi të ardhurat personale dhe kontributet për sigurimet shoqërore e shëndetësore.

Deficiti buxhetor për vitin 2023 rezultoi në nivelin 31.3 miliardë lekë, duke qenë ndjeshëm më i ulët se niveli i planifikuar prej 55.5 miliardë lekësh. Në terma të PBB-së, deficitin u vlerësua rreth nivelin 1.4% të PBB-së, nga 3.7% një vit më parë. Realizimi i deficitit për vitin 2023 u përqendrua në muajin dhjetor, ndërkohë që njëmbëdhjetë muajt e parë të vitit u karakterizuan nga vlera pozitive dhe të larta të bilancit fiskal.

Financimi i deficitit buxhetor u mbulua nga burime të brendshme dhe të huaja. Në qershor u emetua një Eurobond 5-vjeçar, në vlerën 600 milionë euro, ose rreth 2.7% të PBB-së. Pjesa më e madhe e tij u përdor për pagesat e principalit të borxhit të marrë në vitet e mëparshme, si edhe në shlyerjen e pjesës dhe të parakohshme të Eurobond-it të emetuar në vitin 2018, në shumën e 133

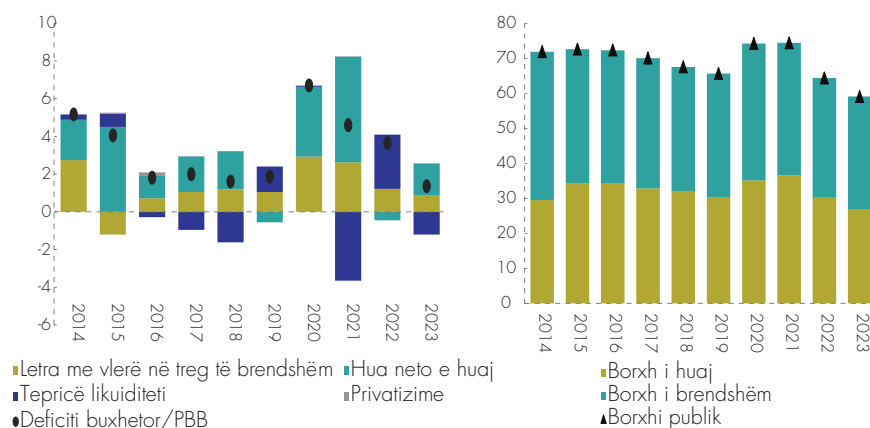

milionë eurove. Flukset valutore për financimin e deficitit u shtuan edhe nga mbështetja buxhetore nga entitetet e huaja, në 19.2 miliardë lekë ose 0.8% e PBB-së. Një pjesë e fondeve të rezultuara të tepërta në valutë u transferuan për t'u përdorur në financimin e deficitit të vitit 2024.

Financimi i deficitit në tregun e brendshëm ishte në nivelin e 20.7 miliardë lekëve, nga 25 miliardë lekë të planifikuara. Ndryshe nga një vit më parë, shtesa e huamarrjes u realizua nëpërmjet titujve afatgjatë, rritja e portofolit të cilëve kompensoi reduktimin me 21 miliardë lekë të portofolit të qeverisë në bono thesari. Sektori bankar pati një rol të rëndësishëm në këtë financim, duke kontribuar me 17 miliardë lekë, ose rreth 80% të shtesës së huamarrjes së brendshme.

Raporti i borxhit publik bruto ndaj PBB-së ra në 59.2% në fund të vitit, duke qenë rreth 5.3 pikë përqindje më i ulët se niveli i vlerësuar në fund të vitit 2022. Më shumë se gjysma e kësaj rënieje, ose 2.7 pikë përqindje, i atribuohet efektit të mbiçmimit të lekut kundrejt euros. Paralelisht me të, efekt rënës kanë dhënë edhe: rritja e aktivitetit ekonomik në vend, me 1.9 pikë përqindje; normat negative të interesit real, me 0.8 pikë përqindje; si dhe, kahu konsolidues i politikës fiskale, me 0.7 pikë përqindje.⁴ Në terma të strukturës, borxhi i brendshëm u vlerësua në 32.3% të PBB-së, nga 34.3% në fund të vitit 2022, ndërsa borxhi i jashtëm në 26.9% të PBB-së, nga 30.3% në fund të vitit 2022.

Grafik 8. Deficiti buxhetor dhe financimi (majtas) dhe borxhi publik ndaj PBB-së (djathtas)*

*Të dhënat për borxhin publik janë të disponueshme deri për tremujorin e tretë.
Burimi: INSTAT, MFE dhe llogaritje të stafit të BSH-së.

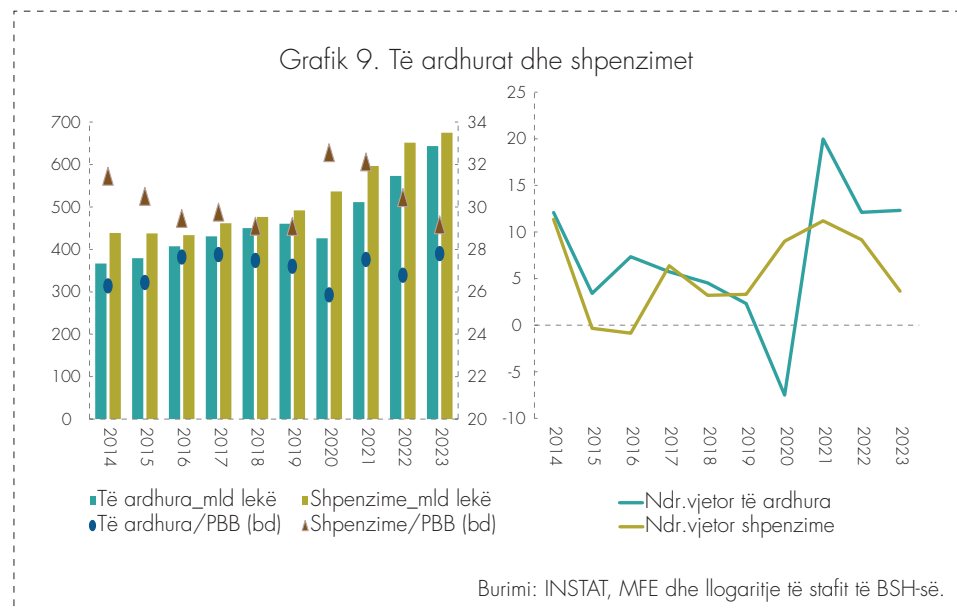
Shpenzimet buxhetore për vitin 2023 ishin rreth nivelit 675 miliardë lekë, të vlerësuar në 29.2% të PBB-së, nga 30.4% një vit më parë. Në terma nominalë, rritja vjetore e shpenzimeve rezultoi rreth 3.6%. Në mungesë të efektit bazë të transfertave për sektorin energjetik gjatë vitit 2022, kjo normë rritjeje do të ishte rreth nivelit 8.3%.

⁴ Krahas faktorëve të përmendur më sipër: norma reale e interesit, rritja reale ekonomike, balanca primare dhe kursi i këmbimit, ka edhe një zë rezidual, i cili bën të mundur barazimin e identiteteve dhe që u vlerësua në rreth 0.8 pikë përqindje të PBB-së.

Investimet publike arritën në 120 miliardë lekë, ose rreth 5.2% të PBB-së. Në terma vjetorë, investimet u rritën me 6.7%, duke përmirësuar strukturën e shpenzimeve buxhetore dhe duke përbërë rreth 18% të totalit të shpenzimeve. Në këtë drejtim, një efekt pozitiv ka dhënë edhe Fondi i Rindërtimit, i cili ishte pjesë e buxhetit edhe për vitin 2023. Në terma absolutë, rritja më e madhe e shpenzimeve mori formën e rritjes së pagave për punonjësit në sektorin publik, me rreth 2.4 pikë përqindje. Paralelisht me to, shpenzimet për pushtetin lokal dhe shpenzimet për skemën e pensioneve kontribuuan me nga 1.6 pikë përqindje, ndërsa shpenzimet për interesa me rreth 0.7 pikë përqindje.

Të ardhurat fiskale arritën në 643 miliardë lekë, të vlerësuara në rreth 27.8% të PBB-së ose 1 pikë përqindje më të larta se një vit më parë. Në terma vjetorë, të ardhurat u zgjeruan me rreth 12.3%, duke u mbështetur në tre shtylla kryesore. Së pari, rritja e punësimit, e pagës minimale dhe e pagave në sektorin publik e privat, sollën një rritje të shpejtë të të ardhurave nga tatimi mbi pagat dhe nga sigurimet sociale. Së dyti, të ardhurat nga grantet kontribuuan me rreth 2.2 pikë përqindje në rritjen e të ardhurave publike, në pasqyrim të fondeve të akorduara nga Komisioni Evropian për mbështetjen e reformave në sektorin energjetik. Së treti, të ardhurat nga tatimi mbi fitimin kontribuuan me 3 pikë përqindjeje në zgjerimin e të ardhurave publike. Ky zë pasqyroi kryesisht të ardhura shtesë të gjeneruara nga tatimi i veçantë për kompanitë private të përfshira në shitjen e energjisë elektrike, të cilat realizuan fitime të larta në vitin 2022, si pasojë e rritjes së shpejtë të çmimit të energjisë elektrike.

Të ardhurat nga TVSh-ja rezultuan rreth 192.3 miliardë lekë, ose 8.3% e PBB-së, duke u reduktuar me 0.6 pikë përqindje nga një vit më parë. Ecuria e të ardhurave nga TVSh-ja reflektoi çmimet më të ulëta të mallrave bazë, e kryesisht të energjisë, si dhe efektin e mbiçmimit të monedhës vendase gjatë vitit 2023. Pjesa më e madhe e TVSh-së, ose rreth 76% e saj, përftohet nga importi i mallrave. Për pasojë, të ardhurat e akumuluar nga kjo taksë kanë

varësi të lartë nga luhatjet e çmimeve në tregjet ndërkombëtare dhe nga ecuria e kursit të këmbimit.

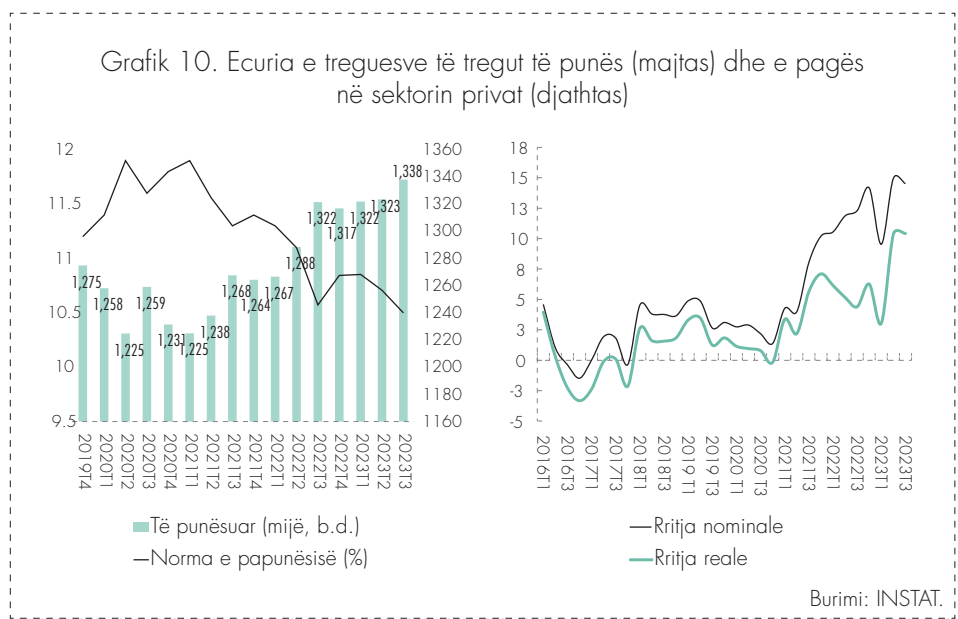
2.1.3 TREGU I PUNËS

Treguesit kryesorë të tregut të punës kanë ardhur në përmirësim gjatë vitit 2023: punësimi është rritur më tej, papunësia ka rënë në minimumin historik dhe rritja e pagave mbetet e lartë.

Rritja e kërkesës për mallra e shërbime u pasqyrua në rritje të punësimit, rënie të normës së papunësisë dhe rritje të pagave. Sipas të dhënave të INSTAT-it, punësimi shënoi një rritje mesatare prej 2.8% gjatë tre tremujorëve të parë të vitit 2023. Në përputhje me dinamikat e zhvillimit sektorial, zgjerimi i punësimit u përqendrua në sektorin e “Shërbimeve”, ndërkohë që punësimi në “Bujqësi” dhe “Industri” shënoi rënie. Rritja e punësimit u pasqyrua në rritjen e shkallës së pjesëmarrjes në forcat e punës, si dhe në rënie të normës së inaktivitetit.

Norma e papunësisë vazhdoi të reduktohet, duke zbritur në nivelin 10.5% në tremujorin e tretë. Kjo normë është rreth 0.1 pikë përqindje më e ulët krahasuar me një vit më parë dhe përbën një minimum të ri historik për papunësinë, ndërkohë që numri i të punësuarve u ngjiti në nivelet më të larta.

Kushtet e shtrënguara të tregut të punës vazhdojnë të ushtrojnë presione të shtuara për rritjen e pagave. Paga nominale shënoi një rritje mesatare prej 14% për ekonominë në tërësi dhe 13% për sektorin privat gjatë nëntë muajve të parë të vitit. Të dhënat sektoriale sugjerojnë kontribute me bazë të gjerë nga të gjitha degët e ekonomisë. Bizneset vazhdojnë të raportojnë vështirësi në tërheqjen e fuqisë punëtore dhe rritja e pagave konsiderohet si një instrument i nevojshëm për të siguruar punonjës të kualifikuar. Rritja e pagës nominale dhe ngadalësimi i inflacionit kanë nxitur një rritje të përshpejtuar të pagës reale, në nivelin 9.0% për ekonominë në tërësi dhe 7.9% për sektorin privat.

HAPËSIRË INFORMUESE 1:

ECURIA AKTUALE DHE PERSPEKTIVA AFATGJATË E TREGUT TË PUNËS NË SHQIPËRI

Tregjet e punës, në vend dhe në botë, janë karakterizuar nga kushte të shtrënguara gjatë viteve të fundit. Ky shtrëngim diktohet si nga faktorë ciklikë ashtu edhe nga faktorë strukturorë. Nga ana e kërkesës, rritja e shpejtë e aktivitetit ekonomik – sidomos në periudhën pas pandemisë – ka shtuar kërkesën për punë. Nga ana e ofertës, trendet e pafavorshme demografike, gara ndërkombëtare për fuqi punëtore dhe ndryshimi i preferencave të shoqërisë, e kanë bërë gjithnjë e më të vështirë përbushjen e saj. Këto dinamika janë shprehur në rënien e papunësisë dhe rritjen e shpejtë të pagave.

Hapësira informuese në vijim synon të hedhë një vështrim më të detajuar mbi zhvillimet e tregut të punës në Shqipëri, porë si në kontekstin afatshkurtër ashtu dhe në atë afatmesëm e afatgjatë.

Tregu i punës ka pasur një ecuri pozitive gjatë dy viteve të fundit, në linjë me zgjerimin e aktivitetit ekonomik. Ekonomia shqiptare ka krijuar 68,000 vende të reja pune gjatë dy viteve të fundit, duke rritur punësimin me 6.8%. Paralelisht me të, shkalla e pjesëmarrjes në forcën e punës u rrit me 8.9 pikë përqindjeje, e nxitur kryesisht nga rritja e pjesëmarrjes së femrave, ndërsa norma e papunësisë ka zbritur në minimume historike dhe shkalla e inaktivitetit ka ardhur në rënie.

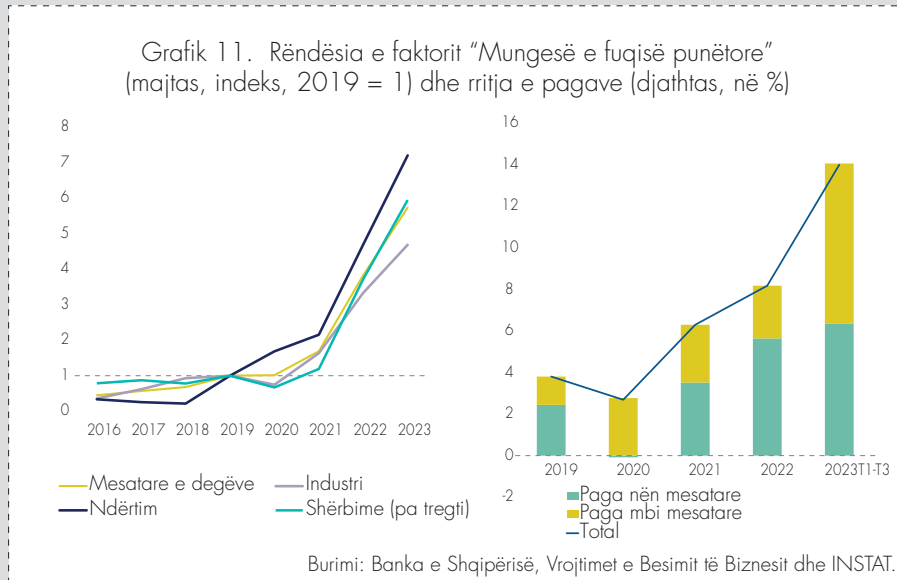
Tabelë 2. Rritja ekonomike dhe tregues të tregut të punës në vite (në %).

Tregues ekonomikë dhe të tregut të punës	2019	2020	2021	2022	2023T1-T3
1. Rritja e PBB-së (v/v)	2.1	-3.3	8.9	4.9	3.3
2. Rritja e punësimin (v/v)	2.8	-1.7	0.5	4.0	2.8
3. Norma e papunësisë	11.2	11.8	11.4	10.8	10.5
-Norma e papunësisë (15-29 vjeç)	21.4	21.7	20.6	21.5	22.0
4. Norma e papunësisë afatgjatë	7.3	6.9	7.3	7.3	7.4
5. Norma e punësimin	61.2	60.6	60.9	65.0	67.4
-Norma e punësimin (15-29 vjeç)	41.2	41.2	41.5	44.0	44.6
6. Shkalla e pjesëmarrjes në forcat e punës	69.6	69.1	69.3	73.2	75.9
-Shkalla e pjesëmarrjes në forcat e punës (15-29 vjeç)	52.5	52.1	52.5	55.6	57.4
7. Shkalla e inaktivitetit	30.4	30.9	30.7	26.8	24.1
-Shkalla e inaktivitetit (15-29 vjeç)	47.5	47.9	47.5	44.5	42.6

Burimi: INSTAT.

Rritja e pagave ka pasqyruar zgjerimin e shpejtë të kërkesës për punë dhe mungesat në rritje të fuqisë punëtore. Vrojtimet e Bankës së Shqipërisë¹ tregojnë se bizneset evidentojnë “Mungesën e fuqisë punëtore” si një pengesë serioze dhe me rëndësi në rritje për aktivitetin e tyre. Gjatë vitit 2023, shkalla e rëndësisë së tij është rritur 5 herë në krahasim me vitin 2019, teksa mungesat në fuqinë punëtore kanë prekur të gjithë sektorët e vërtuar. Për pasojë, pagat në sektorin privat kanë ndjekur një prirje rritëse prej fundit të vitit 2021, ku normat vjetore të rritjes kanë kërcyer nga 6.6% në vitin 2021, në 12.2% në vitin 2022, dhe 13% gjatë nëntë muajve të parë të vitit 2023. Rritja e pagave është me bazë të gjerë, si në terma sektorialë ashtu dhe në terma të shkallës së kualifikimit të fuqisë punëtore. Gjithashtu, bizneset raportojnë se vendet vakante kanë ardhur në rritje, si pasojë e pamundësive për plotësimin e tyre¹.

Rritja e pagave dhe e punësimit mbështesin rritjen ekonomike, si nga ana e kërkesës dhe nga ana e ofertës, por ato nxisin gjithashtu edhe rritjen e kostove të prodhimit, si dhe krijojnë premisa për rritje të inflacionit. Ky faktor ka qenë e do të mbetet në vëmendjen e Bankës së Shqipërisë, për të vlerësuar në kohë implikimet që ai ka për stabilitetin e çmimeve dhe qëndrimin e politikës monetare.

Perspektiva e tregut të punës është pozitive. Zgjerimi i aktivitetit ekonomik do të shoqërohet me rritjen e kërkesës për punë dhe krijimin e vendeve të reja të punës. Nga ana tjetër, prirjet demografike, si ulja e lindshmërisë dhe plakja e popullsisë, si dhe emigrimi i vazhdueshëm si pasojë e rritjes së konkurrencës për fuqi punëtore në tregun ndërkombëtar, do të kushtëzojnë rritjen e ofertës për punë dhe mund të ushtrojnë presione për shtrëngimin e kushteve në tregun e punës në të ardhmen.

Disa faktorë strukturorë të tregut të punës në Shqipëri

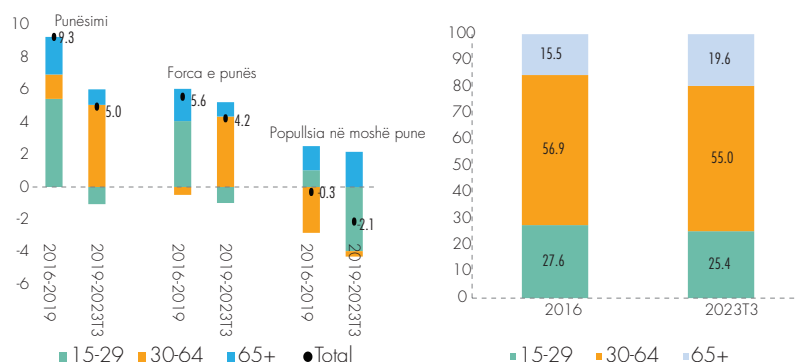
Situata demografike e vendit është karakterizuar nga ndryshime të shpejta strukturale gjatë dy dekadave të fundit. Popullsia ka ardhur në rënie, e ndikuar nga faktorë si ulja e treguesve të lindshmërisë, plakja e popullsisë dhe emigracioni.^{III} Paralelisht me rënie të popullsisë, moshë mesatare e saj në vitin 2022 vlerësohej 38.2 nga 36.7 vjeç në vitin 2019 dhe moshë mediane është rritur. Për rrjedhim, piramida e moshës së popullsisë paraqitet me bazë në ngushtim, teksa numri i të rinjve ka rënë dhe ai i të moshuarve është rritur.^{IV}

Në një këndvështrim më afatgjatë, ndryshime strukturale vihen re edhe sipas grup-moshave të punësimit dhe të forcës së punës (Grafik 12, majtas). Për të dy këta tregues, kontributet pozitive të moshës së re (15-29 vjeç) në periudhën 2016-2019, janë kthyer në negative gjatë periudhës 2019-2023/T3. Ndërkohë, ritmi i tkurrjes së popullsisë në moshë pune është përshpejtuar, nga niveli 0.3% në periudhën e parë, në nivelin 2.1% për periudhën e dytë. Përcaktuese në këtë rënie janë kontributet negative nga grup-moshë më e re (15-29 vjeç) dhe nga grup-moshë 30-64 vjeç, ndërkohë që kontributet e vetme pozitive dhe lehtësisht të zgjeruara burojnë nga kategoria mbi 65 vjeç. Këto zhvillime evidentojnë një plakje relative të popullsisë në moshë pune (grafik 12, djathtas).

Në këtë këndvështrim, implikimet që trendet e pafavorshme demografike kanë për zhvillimin e vendit duhen vlerësuar me kujdes. Paralelisht me to, rëndësi primare merr vijimi i reformave strukturore, të cilat duhet të synojnë rritjen e produktivitetit dhe të konkurrueshmërisë, si instrumente për rritjen e qëndrueshme të pagave dhe të ekonomisë në afatin e gjatë.

Grafik 12. Treguesit e tregut të punës (në %) sipas dy nënperiudhave, dekompozuar me kontributet sipas grup-moshave (majtas) dhe struktura e popullsisë në moshë pune sipas grup-moshave (djathtas)

* Ndryshimet në % dhe kontributet janë të akumuluarra për periudhën 2016T4-2019T4 dhe 2019T4-2023T3.

Burimi: INSTAT dhe llogaritje të Bankës së Shqipërisë.

- I Vrojtimet e Besimit të Biznesit gjatë 2023.
- II Raporti Tremujor i Politikës Monetare 2023/II, Banka e Shqipërisë, Hapësirë informuese 2, faqe 41-43.
- III Referenca: Popullsia e Shqipërisë, INSTAT, 1 Janar 2023.
- IV <https://www.instat.gov.al/al/statistikat-n%C3%AB-shkolla/piramida-e-popullsis%C3%AB-s%C3%AB-shqip%C3%ABris%C3%AB/>

2.1.4 INFLACIONI DHE FAKTORËT PËRCAKTUES TË TIJ

Inflacioni i çmimeve të konsumit shënoi një rënie progresive gjatë vitit 2023, duke regjistruar nivelin mesatar prej 4.8%. Në terma makroekonomikë, rënia e inflacionit u diktua nga dobësimi i inflacionit në tregjet e huaja, nga mbiçmimi i kursit të këmbimit dhe nga reduktimi gradual i presioneve të brendshme inflacioniste.

Megjithatë, ritmi i rënies së inflacionit erdhi në ngadalësim gjatë vitit, duke pasqyruar nivelet ende të larta të presioneve të brendshme mbi kostot e punës dhe çmimet e konsumit.

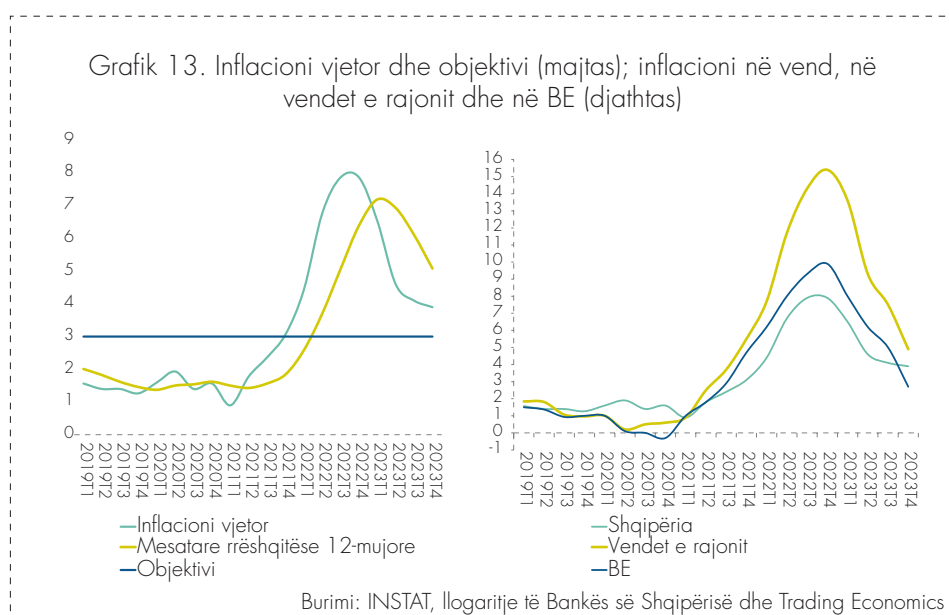
Normalizimi i qëndrimit të politikës monetare ka sjellë një balancim më të mirë të kërkesës me ofertën dhe në kontrollin e pritjeve për inflacionin, duke krijuar premisat e duhura për kthimin e inflacionit në objektiv gjatë vitit 2024.

Inflacioni vijoi të qëndrojë në një trend rënës gjatë vitit 2023, duke zbritur nga niveli mesatar prej 7.9% i tremujorit të katërt të vitit 2022 në nivelin mesatar

prej 3.9% të tremujorit të katërt të vitit 2023. Rënia e inflacionit ishte më e shpejtë në gjysmën e parë të vitit, në pasqyrim të rënies së çmimeve të ushqimeve, të energjisë e të naftës në tregjet e huaja. Nga ana tjetër, presionet e brendshme inflacioniste erdhën gjithashtu në rënie graduale, por ritmi i kësaj rënieje ishte më gradual. Për pasojë, këto presione mbetën relativisht të larta dhe u shfaqën gjithnjë e më përcaktuese në nivelin e inflacionit. Kjo dinamikë buron nga kërkesa e lartë për mallra e shërbime dhe nga tendenca rritëse e pagave dhe e kostove të prodhimit. Për pasojë, inflacioni i shërbimeve, ai i brendshëm dhe inflacioni bazë, shënuan një rënie më graduale gjatë vitit, duke sjellë edhe ngadalësimin progresiv të shpejtësisë së rënies së inflacionit total gjatë vitit.

Ecuria e inflacionit në vend rezultoi e ngjashme me atë të inflacionit në vendet e rajonit dhe të BE-së, e diktuar kryesisht nga rënia e çmimeve të naftës dhe produkteve ushqimore të importuara.⁵ Megjithatë, inflacioni në Shqipëri qëndroi poshtë atij të vendeve të rajonit dhe të BE-së, për shkak të çmimeve të kontrolluara të energjisë elektrike për familjet e bizneset, si dhe për shkak të efekteve lehtësuese të forcimit të kursit të këmbimit.

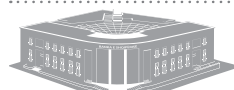

Rënia e inflacionit ishte me bazë të gjerë dhe e pranishme në të gjitha kategoritë e artikujve të grupuar sipas inflacionit.⁶ Për ilustrim, pesha e artikujve me normë inflacioni mbi nivelin 3% u reduktua me 10 pikë përqindjeje gjatë vitit, duke përbërë 55% të artikujve në fund të vitit.

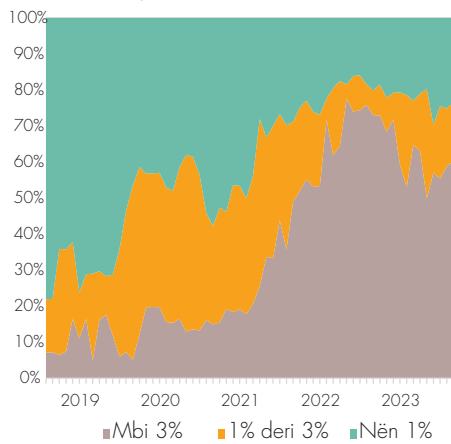
Kjo diferencë u shpërnda në mënyrë thuajse të barabartë në peshat e intervaleve të artikujve me inflacion nën 1% dhe inflacion në intervalin 1–3%, duke i ngjitur ato në përkatësisht 25 dhe 20%.

⁵ Artikujt e të cilës kanë përmbajtje të lartë importuese si në terma të produktit final ashtu edhe në terma të produktit të ndërmjetëm.

⁶ Vlerësimi është bërë mbi të dhënat e inflacionit vjetor në nivel 2-shifror sipas klasifikimit COICOP të artikujve të shportës së IÇK-së, duke arritur në numrin total të 96 artikujve (mallra dhe shërbime).

Grafik 14. Struktura e artikujve të shportës së IÇK-së sipas intervaleve të inflacionit

Burimi: INSTAT, llogaritje të Bankës së Shqipërisë.

Trajektorja rënëse e inflacionit u diktua kryesisht nga rënia e çmimeve të naftës dhe rritja më e ngadaltë e çmimeve të produkteve ushqimore të importuara. Për pasojë, kontributet e kategorive të karburanteve dhe të ushqimeve të përpunuara në inflacion zbritën në nivelin 20% gjatë vitit 2023, nga rreth 60% gjatë vitit të kaluar. Këto kategori ndikuan në uljen me rreth 3 pikë përqindje të inflacionit, ku ndikimin më të madh e dha rënia e çmimeve të karburanteve. Nga ana tjetër, kategoria “Ushqime të papërpunuara” kontribuoi në mënyrë të konsiderueshme në inflacion gjatë vitit të kaluar, duke formuar rreth 45% të tij, kundrejt nivelit 20% një vit më parë. Brenda kësaj kategorie, nëngrupet “Fruta” dhe “Perime” demonstuan prirje rritëse të kontributeve.

Çmimet e komponentëve të tjerë më të qëndrueshëm të inflacionit, ku përfshihen shërbimet, strehimi dhe mallrat e konsumit afatgjatë, dhanë një kontribut në rritje në formimin e inflacionit. Në veçanti, çmimet e shërbimeve mbetën në nivele të larta, për shkak të kërkesës së shtuar në sektorin e turizmit dhe të shërbimeve të lidhura me të. Rritja e çmimeve u përhap edhe në kategorinë “Strehim”, përmes nëngrupit të qirave. Po ashtu, rritje të kontributit pati edhe nga çmimet e kategorisë “Mallra konsumi afatgjatë”, duke pasqyruar rritjen e mëtejshme të kostove të punës e të prodhimit. Së fundi, mbajtja e pandryshuar e çmimeve të energjisë elektrike për konsumatorët familjarë i mbajti neutrale kontributet nga çmimet e rregulluara në inflacionin total.

Tabelë 3. Kontributi i kategorive kryesore në inflacionin vjetor (në pikë përqindje)

	Kontribute mesatare sipas viteve					Kontribute mesatare sipas tremujorëve - viti 2023				Inflacioni vjetor 2023 (në %)
	2018	2019	2020	2021	2022	T1	T2	T3	T4	
Ushqime të përpunuara	0.2	0.5	0.6	0.6	2.8	2.8	1.3	0.8	0.6	6.9
Ushqime të papërpunuara	0.9	0.9	0.8	0.8	1.6	1.9	2.5	2.3	2.1	12.3
Shërbime	0.1	0.1	0.2	0.2	0.5	0.5	0.5	0.5	0.4	2.9
Mallra me çmime të rregulluara	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1
Strehim (qira)	0.1	0.2	0.1	0.1	0.3	0.4	0.4	0.3	0.4	3.2
Mallra konsumi joushqimor	0.1	-0.2	0.2	0.2	1.3	0.4	-0.6	-0.4	-0.1	-1.7
Mallra konsumi afatgjatë	0.0	0.1	0.1	0.1	0.2	0.5	0.5	0.5	0.4	5.0
Inflacioni (%)	1.4	1.6	2.0	2.0	6.7	6.5	4.6	4.1	3.9	4.8

Burimi: INSTAT dhe BSH.

Nivelet ende të larta të inflacionit gjatë vitit 2023 pasqyruan gjithnjë e më shumë presionet që vijnë nga rritja e pagave, e kostove dhe e marzheve të fitimit në ekonominë vendase.

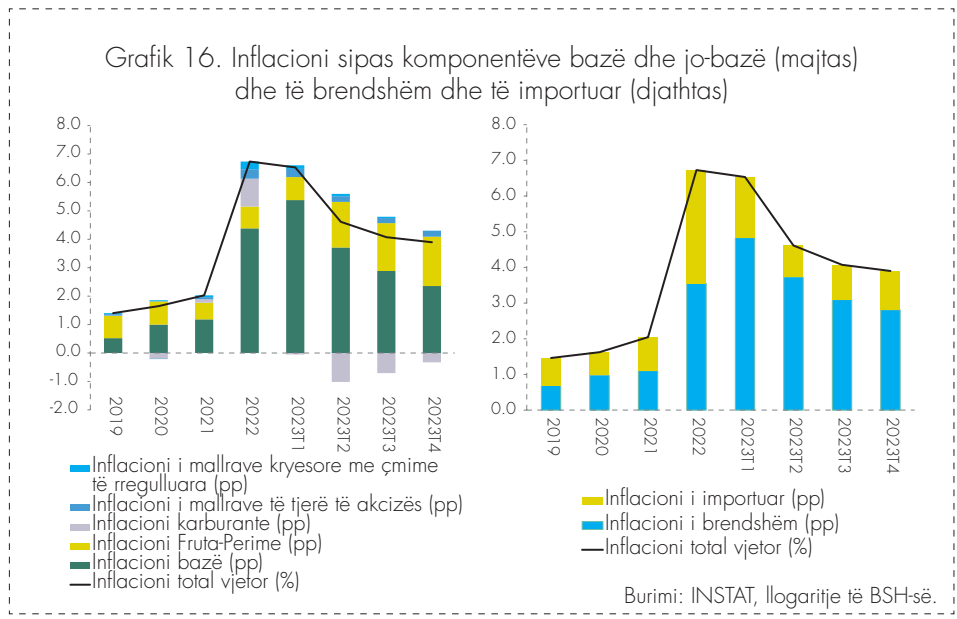
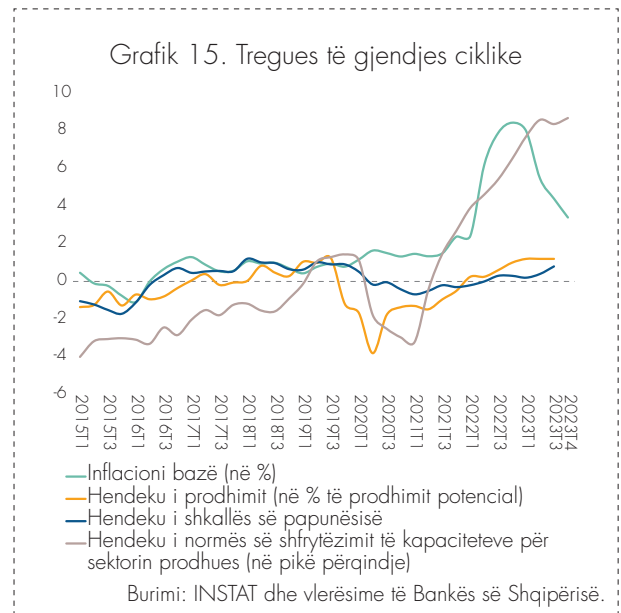
Rritja e qëndrueshme e kërkesës për mallra e shërbime e ka shtyrë ekonominë shqiptare në një fazë pozitive të ciklit të biznesit. Ajo është pasqyruar në

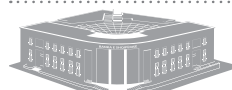
rritje të mëtejshme të punësimit, në nivelet minimale historike të normës së papunësisë, në rritjen e shpejtë të pagave në sektorin privat, si dhe në shkallën e lartë të shfrytëzimit të kapaciteteve të raportuar nga bizneset. Për pasojë, edhe pse në ngadalësim, inflacioni bazë ka mbetur në nivele relativisht të larta historike gjatë vitit 2023.

Ndonëse me bazë të gjerë, ngadalësimi i inflacionit gjatë vitit 2023 nuk ishte i njëtrajtshëm në kohë dhe në intensitet. Rënia e inflacionit pasqyroi më së shumti rënien e shpejtë të inflacionit të importuar. Ndërkohë, edhe pse në rënie, presionet e brendshme morën një peshë gjithnjë e më të madhe në inflacion.

Presionet e brendshme inflacioniste vijuan të ushqehen nga kërkesa e lartë për mallra e shërbime dhe kushtet e shtrënguara të tregut të punës. Këta faktorë përkthehen në rritje të shpejtë të pagave e të kostove të prodhimit, si dhe në marzhe relativisht të larta fitimi. Për pasojë, ndonëse inflacioni bazë dhe ai i brendshëm erdhën në ngadalësim, duke regjistruar vlerat mesatare përkatëse 5.3% dhe 4.5%, kontributet e tyre mbetën të larta dhe formuan rreth 2/3 e inflacionit total (shih Grafikon 16). Presionet e larta nga kërkesa e brendshme, u demonstruan në pothuajse të gjitha matjet e inflacionit bazë dhe të brendshëm. Në veçanti, inflacioni bazë neto rezultoi mesatarisht rreth 3.7% gjatë vitit 2023, nga 2.7% një vit më parë.⁷

⁷ Inflationi bazë neto përjashton nëngrupet e ushqimeve të përpunuara (përfshirë bukën dhe drithërat) nga matja e inflacionit bazë. Inflationi bazë neto merr në konsideratë 44.6% të shportës të IÇK-së të vitit 2023. Kjo matje është e përafërt me inflacionin neto të publikuar nga Eurostat për vendet e BE-së dhe kandidatet, përfshirë Shqipërinë. Matja rezulton pasi përjashtohen nga llogaritja e indeksit të çmimeve, të gjitha ushqimet, mallrat energjetike (energji elektrike, karburantet etj.), pijet alkoolike dhe duhani.

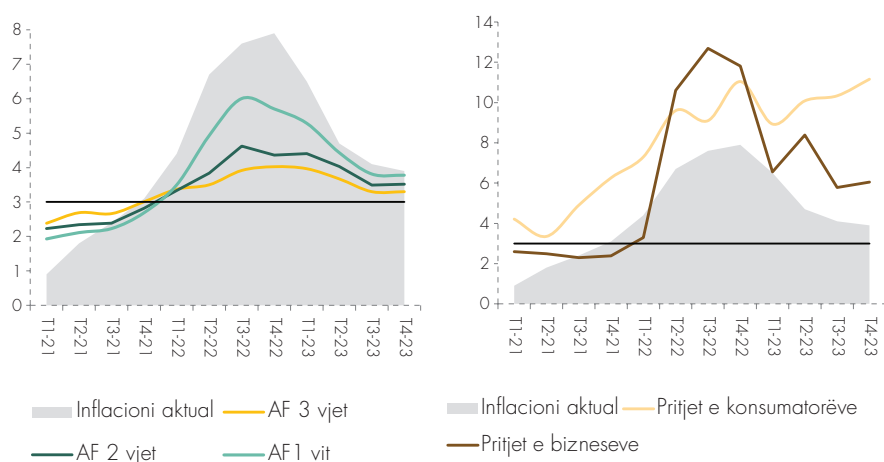
Normalizimi i qëndrimit të politikës monetare gjatë periudhës 2022-2023, ndihmoi në lehtësimin gradual të presioneve nga kërkesa në ekonomi, si dhe në kontrollin e pritjeve për inflacionin.

Nga ana tjetër, inflacioni i importuar u reduktua shpejt gjatë gjysmës së parë të vitit. Rënia e tij u ndikua nga prirja rënëse e çmimeve të lëndëve të para dhe të ushqimeve bazë në tregjet e huaja, nga mbiçmimi i monedhës vendase dhe nga efektet e bazës së lartë krahasuese të vitit të mëparshëm. Inflacioni i importuar zbriti në nivelin mesatar prej 6% nga norma dyshifrore prej 14% e vitit të mëparshëm, duke kontribuar me rreth 25% në formimin e inflacionit total të vitit 2023.

PRITJET PËR INFLACIONIN SHËNUAN RËNIE GJATË VITIT 2023

Pas vlerave më të larta historike të shënuara gjatë vitit 2022, pritjet e bizneseve dhe të agjentëve financiarë për inflacionin u ripanë për poshtë gjatë vitit 2023⁸. Megjithatë, ato mbeten ende të larta krahasuar me historikun e tyre dhe mbi objektivin e inflacionit. Në terma krahasues, pritjet e agjentëve financiarë për inflacionin regjistrojnë vlerat më të ulëta, për të tre horizontet kohore, në krahasim me konsumatorët dhe bizneset. Për më tepër, pritjet e agjentëve financiarë i afrohen gjithnjë e më shumë objektivit, me zgjatjen e horizontit kohor. Në fund të vitit 2023, ata presin që inflacioni pas një viti të jetë 3.8%, pas dy vitesh 3.5% dhe pas tre vitesh 3.3%. Bizneset presin që inflacioni pas një viti të jetë 6%, rreth një pikë përqindje më pak se pritjet e tyre një vit më parë. Nga ana tjetër, dinamika e pritjeve të konsumatorëve tregon për rënie të tyre në gjashtëmujorin e parë të vitit, dhe rishikim për lart në gjashtëmujorin e dytë të vitit 2023.

Grafik 17. Ecuria e pritjeve të agjentëve ekonomikë për inflacionin

Burimi: Banka e Shqipërisë.

⁸ Pritjet për inflacionin maten nëpërmjet vrojtimeve të drejtpërdrejta drejtuar bizneseve, konsumatorëve dhe agjentëve financiarë.

2.1.5 BILANCI I PAGESAVE DHE POZICIONI I JASHTËM I EKONOMISË

Bilanci i shkëmbimeve tregtare dhe financiare me jashtë shënoi një përmirësim të qenësishëm gjatë vitit 2023. Për herë të parë në tre dekadat e fundit, llogaria korrente regjistroi suficit gjatë tre tremujorëve të parë të vitit, të vlerësuar në nivelin 0.2% të PBB-së, duke shënuar një përmirësim të ndjeshëm nga viti 2022. Kontributi kryesor në këtë ecuri buroi nga zgjerimi i shpejtë i eksporteve të turizmit. Paralelisht me të, flukset hyrëse të investimeve të huaja direkte vazhdojnë të shfaqin rritje të lartë. Së fundi, raporti i borxhit të huaj ndaj PBB-së u reduktua dhe treguesit e aftësisë ripaguese afatgjatë kanë vazhduar të përmirësohen edhe përgjatë vitit 2023.

Bilanci i llogarisë korrente u përmirësua ndjeshëm gjatë tre tremujorëve të parë të vitit 2023, duke regjistruar një suficit prej 0.2% të PBB-së dhe një rritje prej 6 pikësh përqindje nga viti 2022.

Përmirësimi i llogarisë korrente u diktua nga rritja e shpejtë e eksporteve të turizmit. Për 9-mujorin e parë të vitit 2023, këto flukse shënuan nivelin 3.2 miliardë euro, çka përbën një rritje prej 47% krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë. Si rrjedhojë, eksportet e shërbimeve totale u rritën me 38.2%.

Në ndryshim nga trendi pozitiv i shërbimeve, eksporti dhe importi i mallrave shënoi rënie gjatë vitit 2023, me përkatësisht 9.3% dhe 3.4%, kryesisht si pasojë e rënies së çmimeve në tregjet ndërkombëtare. Megjithatë, eksportet e mallrave shënuan rënie edhe në sasi, si pasojë e vështirësive të hasura nga sektori industrial, qoftë nga kërkesa e ulët në partnerët tanë tregtarë qoftë dhe nga vështirësitë financiare si pasojë e rritjes së kostove nga pagat dhe e forcimit të kursit të këmbimit.

Deficiti i të ardhurave parësore u pakësua me 7.1% gjatë 9-mujorit të parë të vitit 2023. Ky reduktim u përcaktua nga ecuria pozitive e të ardhurave hyrëse nga puna, flukset e të cilave u rritën me 20.8%, duke dëshmuar rikthimin e fenomenit të punësimit sezonal të shtetasve shqiptarë jashtë vendit. Paralelisht me të, edhe të ardhurat dalëse të investimeve vijuan të rriten, duke dëshmuar ecurinë e mirë financiare të kompanive, të cilat kanë investuar në formën e IHD-ve në vend.

Së fundi, remitancat – të cilat janë dhe zëri kryesor i të ardhurave dytësore - vazhduan të shfaqin norma të larta rritjeje. Flukset hyrëse të tyre u zgjeruan me 14.2% në terma vjetorë, ndërkohë që teprica e llogarisë së të ardhurave dytësore u rrit me 9.5% gjatë kësaj periudhe.

INVESTIMET E HUAJA DIREKTE SHËNUAN RITME TË LARTA RITJEJE

Flukset hyrëse të IHD-ve u rritën me 10.6% gjatë tre tremujorëve të parë të vitit 2023. Sektorët kryesorë që kontribuuan në këtë rritje ishin "Energjia", "Shërbimet financiare" dhe "Pasuritë e paluajtshme". Një burim i rëndësishëm

i IHD-ve mbetet riinvestimi i fitimeve të kompanive, në reflektim të performancës pozitive ekonomike të tyre. Raporti i IHD-ve ndaj PBB-së llogaritet në 7.3%, duke rezultuar lehtësisht më i ulët se në vitin 2022.

TREGUESIT E BORXHIT TË JASHTËM VAZHDUAN TË PËRMIRËSOHEN GJATË VITIT 2023

Stoku i borxhit të jashtëm në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023 llogaritej në 10.14 miliardë Euro, me rritje vjetore 2.5%. Zgjerimi i stokut lidhet kryesisht me emetimin e Eurobond-it gjatë tremujorit të dytë të vitit. Megjithatë, raporti i borxhit ndaj PBB-së vazhdon të pakësohet në mënyrë të vazhdueshme. Në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023, ky raport zbriti në 49.8%, një reduktim ky prej 4.5 pikësh përqindje krahasuar me fundin e vitit 2022. Në terma të strukturës së maturimit, vazhdon të jetë mbizotërues borxhi afatgjatë me 91.2% të totalit, çka mban të ulët nevojën dhe rrezikun e rifinancimit.

Paralelisht me to, treguesit e aftësisë ripaguese janë përmirësuar, të ndikuar nga rritja e shpejtë e eksporteve dhe e të ardhurave fiskale. Raporti i stokut të borxhit ndaj eksportit të mallrave dhe shërbimeve zbriti në 106.6% në fund të tremujorit të tretë të vitit 2023, nga 118.1% në fund të vitit 2022. Gjithashtu, raporti i stokut të borxhit ndaj të ardhurave fiskale u pakësua në 171.1%, nga 198.7% në fund të vitit 2022.

Stoku i rezervës valutore, i vlerësuar në nivelin e 5.8 miliardë eurove në fund të vitit 2023, është i mjaftueshëm për përbalimin e 7.5 muaj importesh të mallrave dhe shërbimeve ose 507.1% të borxhit të jashtëm afatshkurtër bruto.

Tabelë 4. Ecuria e treguesve kryesorë të bilancit të pagesave dhe të borxhit të huaj (në % ndaj PBB-së)

	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023 T1-T3
Llogaria korrente	-11.3	-8.6	-7.6	-7.5	-6.7	-7.9	-8.7	-7.7	-5.9	0.2
Tregtia në mallra e shërbime	-20.6	-17.3	-16.8	-15.1	-13.7	-13.7	-14.5	-13.4	-10.4	-4.1
Eksporte	28.0	27.3	29.0	31.6	31.6	31.3	22.7	31.3	37.4	41.2
Importe	48.6	44.6	45.8	46.7	45.3	45.0	37.2	44.7	47.8	45.3
Remitanca hyrëse	7.7	5.8	5.7	5.5	5.2	5.1	5.1	5.0	4.6	4.4
IHD hyrëse	9.2	8.7	8.8	7.8	7.9	7.8	7.0	6.8	7.6	7.3
Borxhi i huaj	45.6	74.4	73.5	68.7	65.0	59.9	64.2	64.3	54.3	49.8

Burimi: BSH.

2.1.6 TREGJET FINANCIARE DHE TREGUESIT MONETARË

Tregjet financiare kanë qenë relativisht të qeta gjatë vitit 2023. Ngadalësimi i ritmit të normalizimit të qëndrimit të politikës monetare, trendi rënës i inflacionit dhe situata e mirë e likuiditetit, u shoqëruan me rënien e kurbës së yield-eve dhe reduktimin e primeve të rrezikut.

Megjithatë, normat e interesit në tregun financiar janë më të larta se dy vjet më parë, si për instrumentet e kursimit dhe ato të kreditimit, si në lekë ashtu dhe në valutë. Gjithsesi, kushtet monetare dhe oferta e kredisë bankare paraqiten

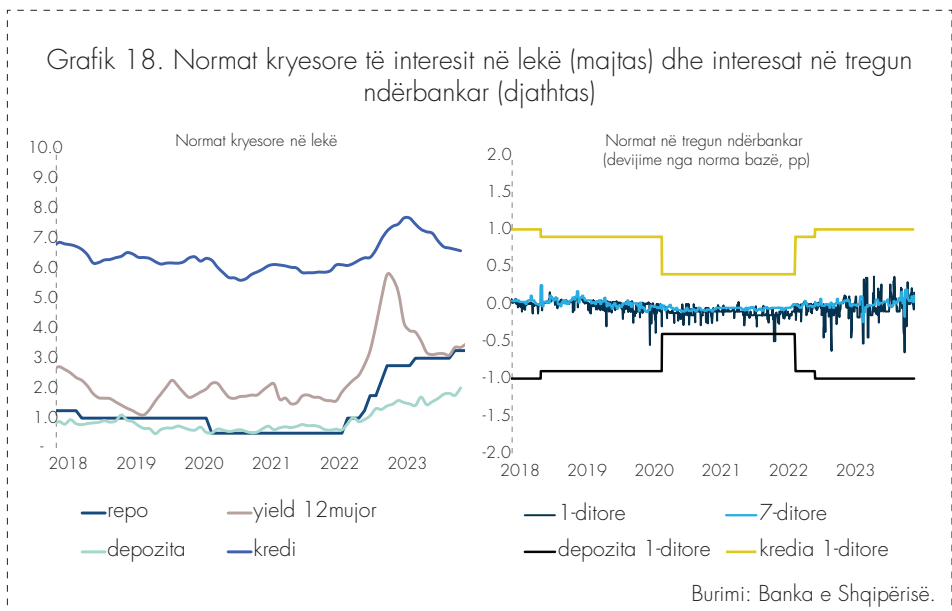

akomoduese. Në përgjigje të tyre, kredia për sektorin privat shënoi një rritje të shpejtë e të qëndrueshme gjatë vitit, duke i shërbyer nevojave të bizneseve dhe të familjeve për financimin e konsumit dhe të investimeve.

Një veçanti e zhvillimeve në tregjet financiare gjatë vitit 2023, ishte forcimi i shpejtë i kursit të këmbimit të lekut ndaj euros. Ky forcim u diktua nga përmirësimi i ndjeshëm i bilancit të shkëmbimeve tregtare e financiare me jashtë dhe nga rritja e ofertës së valutës në tregun vendas. Ai u shoqërua me luhajtje të shtuara në tregun valutor, por nuk dëmtoi shëndetin e bilanceve të sistemit bankar.

Zhvillimet në tregun financiar gjatë vitit 2023 janë karakterizuar nga një situatë e mirë likuiditeti, prime të ulëta rreziku, përjasje pozitive të sistemit bankar ndaj kreditimit dhe forcim i kursit të këmbimit. Dy rritjet e normës bazë të interesit në muajt mars dhe nëntor, me nga 0.25 p.p secila, janë ndjekur shpejt dhe plotësisht nga tregu ndërbankar. Ndërkohë, ecuria e normave të tjera të interesit ka qenë rënëse në pjesën e parë të vitit dhe rritëse në tremujorin e katërt. Pjesërisht, kjo ecuri ka përfaqësuar korrektimin e rritjes së shpejtë që ato pësuan në gjysmën e dytë të vitit 2022. Krahas këtij faktori, perceptimi i tregut për prime të ulëta rreziku dhe pritjet optimiste për ecurinë e ekonomisë janë materializuar në *spread*-e të ngushta të *yield*-eve dhe të interesave të kredisë, kundrejt normës bazë dhe mes njëri-tjetrit. Normat e interesit janë më të larta se përpara fillimit të ciklit normalizues të politikës monetare, por rritja e konkurrencës mes bankave dhe reduktimi i *spread*-eve i ka mbajtur kushtet e përgjithshme financiare në pozita akomoduese.

Grafik 18. Normat kryesore të interesit në lekë (majtas) dhe interesat në tregun ndërbankar (djathtas)

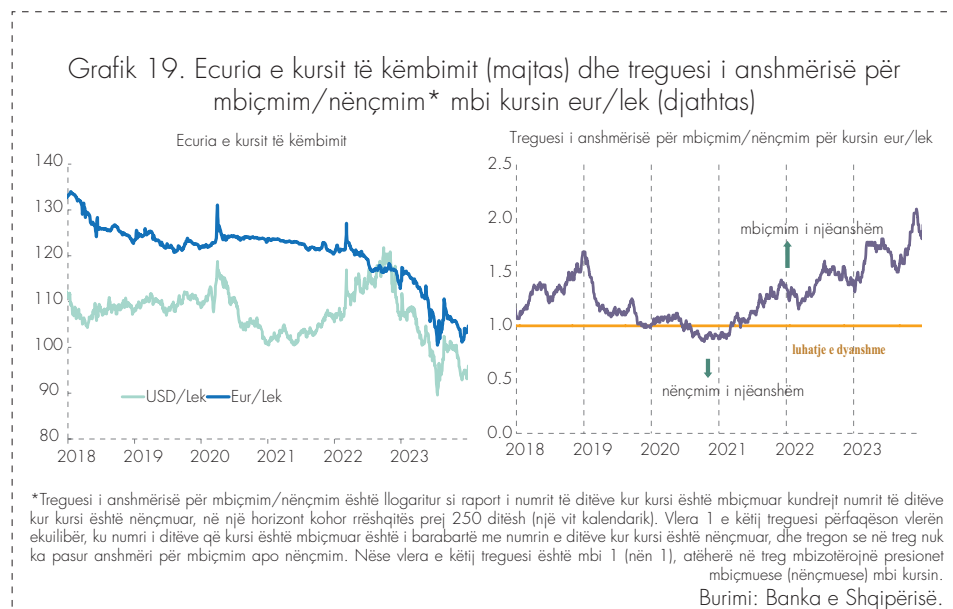

Normat e interesit në tregun ndërbankar mbeten të ankoruara pranë normës bazë, në linjë me objektivin operacional të politikës monetare. Ato reflektojnë shpejt rritjet e normës bazë, duke ruajtur diferenca minimale prej saj, dhe shfaqën luhajtje të ulëta. Situata e likuiditetit në sistemin bankar ka qenë e

qetë, e karakterizuar nga prime të ulëta rreziku. Vëllimet e tregtimit në tregun ndërbankar kanë qenë të krahasueshme me vitin e kaluar në maturitetin 1-ditor dhe lehtësisht më të larta në maturitetin 7-ditor. Zgjjerimi i kreditimit të ekonomisë dhe rritja e financimit të sektorit publik ka diktuar nevojën lehtësisht më të larta të sistemit bankar për huamarrje nga Banka e Shqipërisë. Ato janë përmbushur duke rritur injektimet 7-ditore, ndërkohë që injektimet me maturitet 3-mujor kanë ruajtur nivele të ngjashme me një vit më parë.

Kursi i këmbimit të lekut ndaj euros u forcua me ritme të shpejta gjatë vitit 2023. Tendencën mbiçmuese të monedhës vendase, e nisur që prej vitit 2016 dhe e frenuar përkohësisht gjatë periudhës së pandemisë, u rishfaqe fortë gjatë vitit 2023. Kursi eur/lek rezultoi mesatarisht 108.7 lekë gjatë këtij viti nga 119.0 lekë një vit më parë, me një forcim mesatar të lekut prej 8.7%. Në mënyrë të ngjashme, dollari u kuotua mesatarisht me 100.6 lekë, ose 11.0% më pak se vitin që shkoi.

Forcimi i kursit të këmbimit të lekut ndaj euros reflektoi përmirësimet e ndjeshme në sektorin e jashtëm të ekonomisë, të lidhura me aktivitetin e shtuar në sektorin e turizmit, si dhe me trendin rritës të investimeve të huaja direkte dhe të remitancave. Flukset e larta valutore u përkthyen në rritje të vëllimeve të tregtimit në tregun valutore, por ky treg ka funksionuar përgjithësisht në kushte normale. Megjithatë, gjatë vitit u regjistruan edhe episode me luhatshmëri të shtuar të kursit të këmbimit, si pasojë e rritjes së pasigurive të agjentëve të tregut përballë shpejtësisë së paprecedentë të forcimit të lekut. Banka e Shqipërisë reagoi në përputhje me mandatin, politikën dhe rregulloret e saj, duke ndërhyrë në mënyrë episodike, për të shmangur shndërrimin e këtyre luhatjeve në çrregullime të mirëfillta të tregut. Hapësira Informuese 2 paraqet një trajtim më të plotë të faktorëve që kanë ndikuar ecurinë e kursit të këmbimit dhe reagimin e Bankës së Shqipërisë.

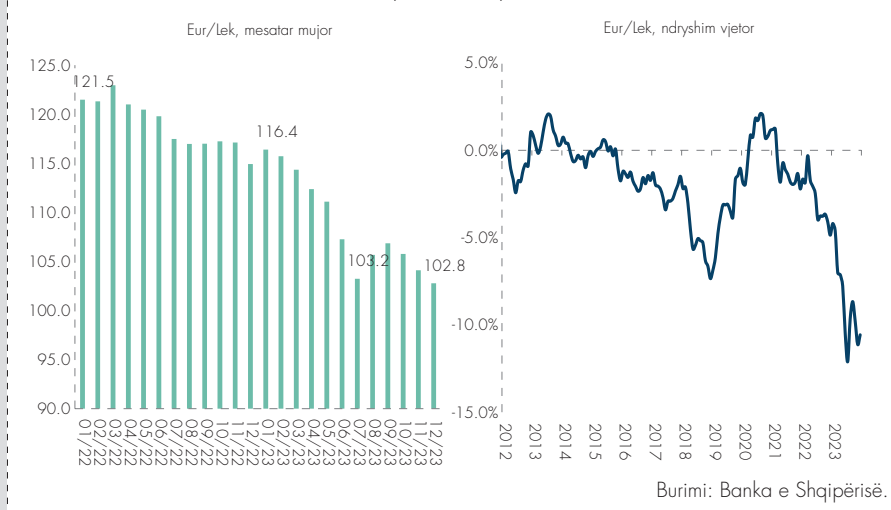

HAPËSIRË INFORMUESE 2

ECURIA E KURSIT TË KËMBIMIT: FAKTORËT, IMPLIKIMET DHE REAGIMI I BANKËS SË SHQIPËRISË

Monedha vendase u forcua me ritme të shpejta gjatë vitit 2023, duke theksuar trendin mbiçmues që ka karakterizuar kursin e këmbimit në vitet e fundit. Forcimi i lekut kulmoi fillimisht në muajin korrik, ku kursi eur/lek zbriti në mesatarisht 103.2 lekë, me një mbiçmim vjetor të lekut prej 12.1%. Pas dobësimit të lehtë në muajt që pasuan, Leku u forcua sërish në dy muajt e fundit të vitit teksa kursi eur/lek preku një tjetër nivel të ulët, prej 102.8 lekësh, në muajin dhjetor. Kjo hapësirë informuese trajton në mënyrë të përmblodhur arsyet e mbiçmimit të Lekut, implikimet e këtij mbiçmimi dhe reagimin e Bankës së Shqipërisë.

Grafik 20. Ecuria mujore dhe vjetore e kursit eur/lekë.

Përse u mbiçmua Leku?

Banka e Shqipërisë ndjek një regjim të lirë të kursit të këmbimit, çka nënkupton se kursi i këmbimit pasqyron raportin mes kërkesës dhe ofertës së valutës. Ky raport diktohet – në masën më të madhe – nga dinamikat e shkëmbimeve tregtare e financiare me jashtë.

Analizat tona sugjerojnë se trendi forcues i lekut gjatë viteve të fundit është shkaktuar nga përmirësimi strukturor i sektorit të jashtëm të ekonomisë, i manifestuar në ngushtimin e vazhdueshëm të deficitit të llogarisë korrente - si rrjedhojë e rritjes së eksporteve të shërbimeve - dhe në rritjen e vazhdueshme të investimeve të huaja direkte. Krahas këtij faktori, ecuria mbiçmuese e monedhës vendase ka reflektuar edhe rritjen e besimit ndaj monedhës sonë kombëtare në tregun valutor, si rrjedhojë e rritjes së besimit të agjentëve të tregut në qëndrueshmërinë e saj dhe e përmirësimit të ndjesisë së investitorëve të huaj për perspektivën e ekonomisë shqiptare.

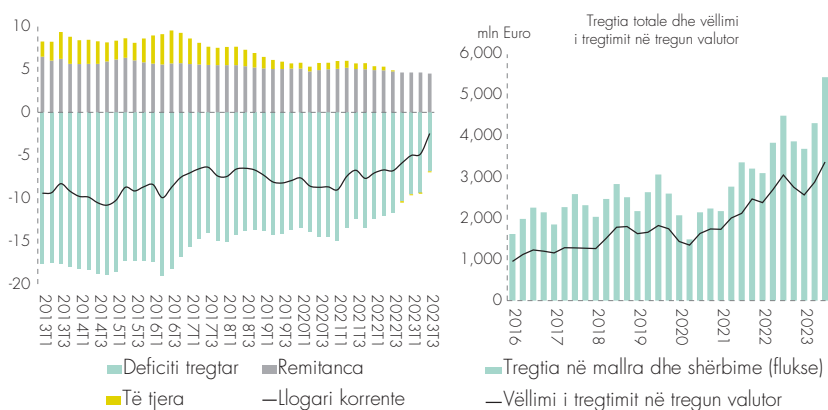
Duke u fokusuar në zhvillimet e vitit 2023, forcimi i kursit të këmbimit duket se është diktuar nga një tepriçë e lartë oferte në tregun e brendshëm valutor. Të dhënat e disponuara tregojnë se kjo tepriçë oferte ka pasqyruar përmirësimin

e ndjeshëm dhe përtej pritjeve të bilancit të shkëmbimeve tregtare e financiare të Shqipërisë me jashtë. Më konkretisht, për vitin 2023:

- Balanca e llogarisë korrente shënoi një përmirësim prej 1 miliardë eurosh gjatë tre tremujorëve të parë të vitit. Ky përmirësim bëri që – për herë të parë në historinë ekonomike të pas viteve '90 – llogaria korrente të shënojë suficit, të vlerësuar në nivelin 6.4% të PBB-së në tremujorin e tretë të vitit. Për tre tremujorët e parë të vitit, suficiti rezultoi 0.2% të PBB-së, nga një deficit prej 5.9% të PBB-së në vitin 2022.
- Përmirësimi i llogarisë korrente u nxit nga rritja e lartë e flukseve hyrëse të turizmit. Për tre tremujorët e parë të vitit, të ardhurat nga turizmi prodhuan një fluks valutor prej 3.2 miliardë eurosh, me rritje vjetore prej 46.6%. Ndikime të mëtejshme pozitive kanë ardhur nga rritja e remitancave, të cilat ishin rreth 676 milionë euro në këta tre tremujorë, ose 14.2% më të larta se një vit më parë.
- Investimet e huaja direkte kanë vijuar të rriten, duke përbërë një burim tjetër oferte valute përtej suficitit të llogarisë. Ato rezultuan rreth 1.08 miliardë euro në tre tremujorët e parë të vitit, ose 10.6% më të larta se një vit më parë.

Grafik 21. Llogaria korrente në % të PBB-së (majtas) dhe vëllimet e tregimit në tregun valutor (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Këto zhvillime rezultuan në tepriçë oferte të valutës në ekonomi, e cila, në kushtet e një regjimi të lirë të kursit të këmbimit, diktoi mbiçmimin e monedhës vendase.

Paralelisht me këtë analizë, ecuria e vëllimeve të tregimit në tregun tonë valutor duket se është udhëhequr tërësisht nga ecuria e vëllimeve të shkëmbimeve tregtare më jashtë (Grafiku 21, paneli djathtas), duke qenë madje më e ulët se to dhe duke mos shfaqur evidenca të pranishme të shtuar të flukseve valutore me origjinë tjetër.

Çfarë implikimesh ka pasur mbiçmimi i kursit në ekonomi?

Ndikimi i mbiçmimit të kursit të këmbimit në ekonomi ka qenë në tërësi pozitiv. Së pari, ai ka rezultuar në norma më të ulëta inflacioni, një gjë e dukshme kjo si në kontekstin rajonal dhe në atë evropian, duke mbrojtur konsumatorët nga gërryerja e fuqisë blerëse. Në të njëjtën kohë, normat më të ulëta të inflacionit kanë mundësuar një rritje më të ngadaltë të normës bazë, duke prodhuar

një ndikim më pak negativ në rritjen ekonomike. Së dyti, mbiçmimi i kursit ka ndikuar pozitivisht në forcimin e stabilitetit financiar. Kjo është pasqyruar në përmirësimin e aftësisë paguese të huamarrësve në valutë, çka ka ndikuar në përmirësimin e cilësisë së balanceve të sektorit bankar. Së treti, mbiçmimi i monedhës vendase ka reduktuar borxhin e jashtëm të sektorit privat e publik, duke rritur qëndrueshmërinë e tij afatgjatë, duke u bërë premisë për uljen e kostove të financimit.

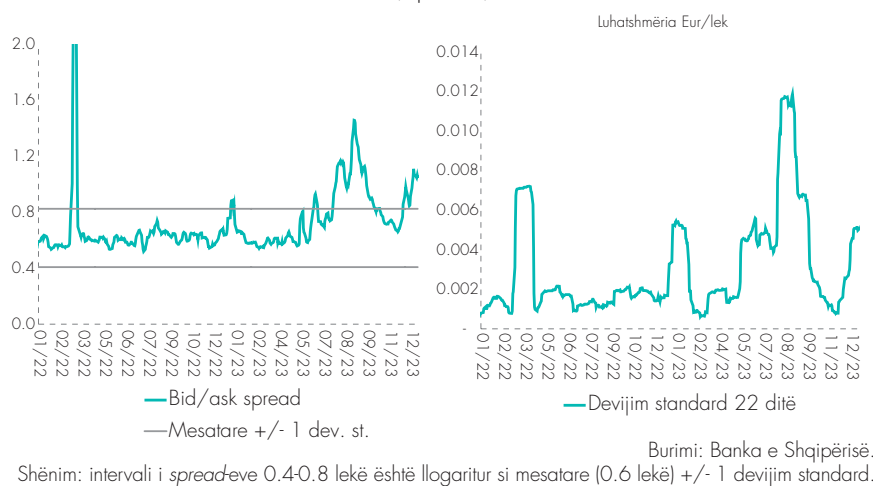
Nga ana tjetër, forcimi i kursit të këmbimit ka ndikime jo të njëtrajtshme në aspektin sektorial, në varësi të ekspozimit që këta sektorë kanë ndaj luhatjeve të kursit të këmbimit, fleksibilitetit financiar dhe operacional të tyre, si dhe koniunkturës së kërkesës së huaj për sektorin. Në këtë kontekst, forcimi i lekut gjatë vitit 2023 ka rënduar pozicionin financiar dhe konkurrues të disa segmenteve të sektorit të eksportit, të cilat përgjithësisht kanë mundësi të ulëta për negociimin e çmimeve, marzhe të ulëta fitimi operacional, si dhe përballen aktualisht me një kërkesë të ulët në ambientin ndërkombëtar. Në planin afatshkurtër, goditja ndaj këtyre sektorëve është adresuar nëpërmjet lehtësive të përkohshme fiskale, si një instrument më i përshtatshëm për trajtimin selektiv të problemeve të tyre. Megjithatë, në planin afatmesëm e afatgjatë, bizneset e këtyre sektorëve duhet të rritin përpjekjet për ristrukturim, në drejtim të rritjes së produktivitetit, të gjetjes së tregjeve të reja dhe të përdorimit më të madh të instrumenteve të mbrojtjes financiare ndaj luhatjeve të kursit të këmbimit.

Cili ka qenë reagimi i Bankës së Shqipërisë?

Ndonëse gjerësisht në linjë me fundamentet, forcimi i lekut gjatë vitit 2023 u shoqërua edhe me devijime afatshkurtra me natyrë psikologjike, të cilat ishin veçanërisht të pranishme në muajin korrik. Gjatë këtyre momenteve, shpejtësia e mbiçmimit shkaktoi pasiguri tek agjentët e tregut dhe krijoi një konsensus vetëshqyes pritjesh për forcim të mëtejshëm të tij. Këto pritje u shprehën në përsheptim të mbiçmimit, në zgjerim të spread-eve mes kuotimeve në shitje dhe në blerje të euros dhe në rritje të ndjeshme të luhatjeve të kursit të këmbimit.

Në këto rrethana, Banka e Shqipërisë ndërmoi dy veprime, të cilat rezultuan të suksesshme në përmbajtjen e faktorit psikologjik dhe stabilizimin e tregut. Së pari, në datën 2 gusht, në deklaratën mbi vendimin e radhës të politikës monetare, Këshilli Mbikëqyrës shprehu gatishmërinë e Bankës së Shqipërisë

Grafik 22. Spread-et e kuotimit të kursit eur/lek (majtas) dhe luhatshmëria e tij (djathtas)

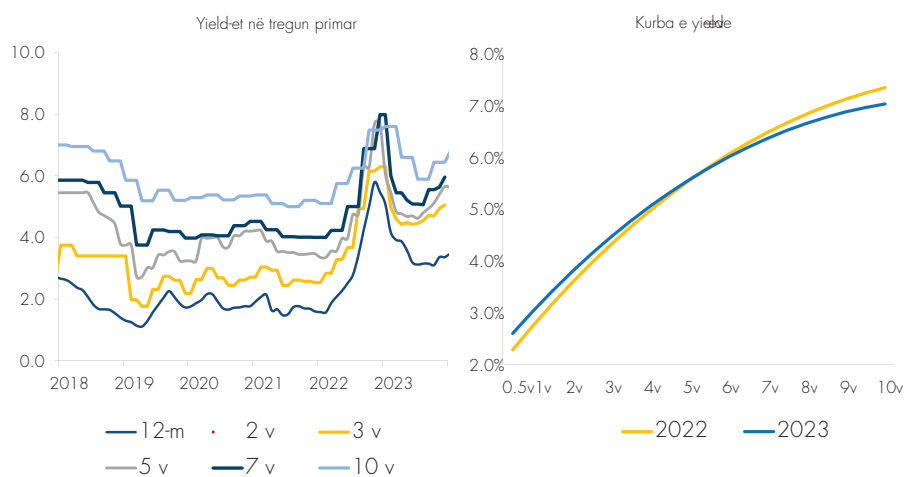

për të ndërhyrë në tregun valutor, në rast se këto fenomene do të rrezikonin përmbushjen e objektivit të inflacionit. Kjo deklaratë uli pasigurinë në treg dhe ndihmoi në qetësimin e tij. Së dyti, duke marrë shkas nga teprica e ofertës në valutë në treg, Banka e Shqipërisë vendosi të rrisë blerjet e valutës në tregun valutor, me qëllim rritjen e rezervës valutore për vitin 2023, nga intervali fillestar prej 160 – 220 mln eurosh në intervalin 220 – 300 mln euro.

Banka e Shqipërisë do të vazhdojë të jetë e vëmendshme ndaj ecurisë së kursit të këmbimit, për të kuptuar arsyet dhe pasojat e luhatjeve të tij. Kjo i shërben identifikimit sa më të saktë të ndikimit të kursit në inflacion, duke ndihmuar kështu në formulimin sa më të përshtatshëm të qëndrimit të politikës monetare.

Kurba e *yield*-eve të letrave me vlerë të qeverisë u ankorua pranë normës bazë në segmentin afatshkurtër dhe u sheshua në segmentin afatgjatë të saj. Pas mbireagimit ndaj normalizimit të qëndrimit të politikës monetare gjatë vitit 2022, si rrjedhojë e pasigurisë mbi fortësinë dhe kohëzgjatjen e presioneve inflacioniste, kurba e *yield*-eve shënoi një rënie në pjesën e parë të vitit 2023. Megjithatë, rënia e saj shkoi përtej korrektimit të mbireagimit. Interesi i lartë i tregut për të investuar në letra me vlerë dhe kërkesa e ulët e qeverisë për financim rezultoi në diferenca minimale të *yield*-eve ndaj normës bazë.

Grafik 23. Ecuria e *yield*-eve (majtas) dhe kurba e *yield*-eve (djathtas)

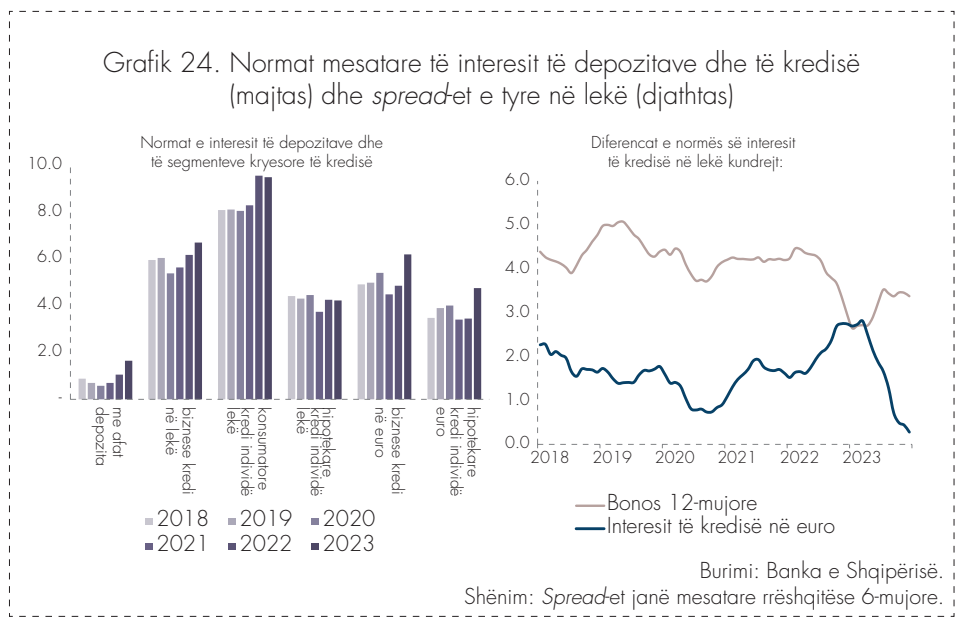

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Yield-et shënuan sërish rritje në tremujorin e katërt të vitit, në ndjekje të lëvizjeve të politikës monetare, por *spread*-et e tyre ndaj normës bazë të interesit mbetën të ulëta. Në terma mesatarë, niveli i *yield*-eve gjatë vitit 2023 nuk ndryshoi në mënyrë të qenësishme ndaj vitit të mëparshëm, por kurba e tyre u sheshua, duke reflektuar pritjet e tregut për rënie të inflacionit në të ardhmen. Krahasuar me periudhën përpara fillimit të ciklit normalizues të politikës monetare, *yield*-et janë 2.0 p.p. më të larta për maturitetet 1-5 vjet dhe 1.4 p.p. më të larta për ato 7-15 vjet, ndërkohë që norma bazë u rrit me 2.75 p.p.

Normat e interesit të kredisë në lekë janë rritur për bizneset dhe kanë mbetur të pandryshuara për kreditë hipotekare e ato konsumatore të individëve. Interesi për kreditë për biznese vijoi rritjen graduale të nisur vitin e kaluar. Për vitin 2023, ai rezultoi mesatarisht 6.7%, duke qenë 0.5 p.p. më i lartë se në vitin 2022 dhe 1.1 p.p. më i lartë se në vitin 2021. Ndërkohë, interesat mesatarë të kredive për individë mbetën të pandryshuar gjatë vitit 2023 në të dy segmentet kryesore të tij, përkatësisht 9.5% për kreditë konsumatore dhe 4.2% për kreditë hipotekare. Këto nivele janë 1.2 p.p. dhe 0.5 p.p. më të larta se në vitin 2021.

Në tërësi, sikurse edhe *yield*-et e letrave me vlerë të qeverisë, interesat e kredive janë rritur më pak se sinjalet e politikës monetare, si pasojë e reduktimit të primeve të rrezikut dhe e konkurrencës së rritur. Nga njëra anë, situata e mirë e likuiditetit në sistemin bankar ka diktuar rritje të ngadaltë të normës së interesit të depozitave, duke përcjellë presione të dobëta nga ana e kostove tek normat e interesit të kredive. Interesi i depozitave me afat ka shfaqur një ecuri graduale rritëse dhe rezultoi mesatarisht 1.6% në vitin 2023, ose 0.9 p.p. më lart se përpara fillimit të rritjes së normës bazë. Nga ana tjetër, përmirësimi i besimit të sektorit bankar dhe konkurrenca e shtuar në të, kanë rezultuar në reduktim të marzheve të rrezikut të kredisë. Në reflektim të kësaj, përgjatë gjithë vitit 2023 kanë mbizotëruar nivele të ulëta të diferencave të interesit të kredisë ndaj *yield*-it 12-mujor.

Interesat për kreditë në euro janë rritur ndjeshëm, në ndjekje të ecurisë së normave referencë për euron në tregun ndërkombëtar dhe të ciklit të politikës monetare në Eurozonë. Në vitin 2023, interesi mesatar për kreditë në euro u rrit me rreth 1.3 p.p., si për bizneset, ashtu edhe për kreditë hipotekare të individëve. Rritja më e shpejtë e interesave në euro ka sjellë ngushtimin e diferencës mes tyre dhe interesave në lekë, çka ka shërbyer si shtysë e rëndësishme në rritjen e kreditimit në monedhën vendase.

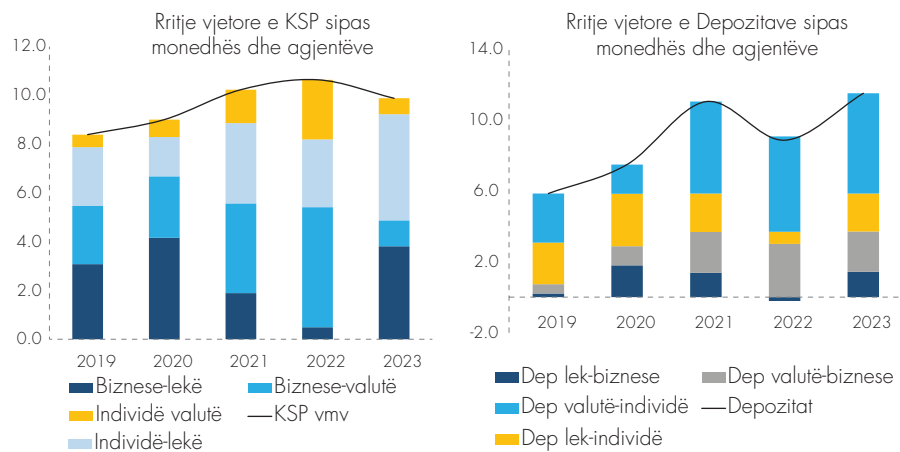

Kredia për sektorin privat u rrit me ritme të larta, e nxitur si nga një kërkesë e lartë për financim ashtu edhe nga kushtet financiare ende akomoduese⁹.

Portofoli i kredisë për sektorin privat u rrit me 9.9% gjatë vitit 2023, rritje kjo e ngjashme me atë të shënuar në dy vitet e fundit. Zgjerimi i kredisë gjatë vitit 2023 ka qenë në linjë me rritjen e kërkesës për fonde nga bizneset e familjet, në pasqyrim të zgjerimit të aktivitetit ekonomik, besimit të përmirësuar dhe nevojës së zgjerimit të kapaciteteve prodhuese. Paralelisht me kërkesën e shtuar, edhe oferta e kredisë bankare ka qenë përgjithësisht akomoduese. Ajo është nxitur nga likuiditeti i lartë, nga rreziku i ulët i perceptuar për kredinë, nga konkurrenca e shtuar dhe nga pozitat e shëndetshme të balanceve dhe të kapitalit.

Në terma të monedhës, viti 2023 është karakterizuar nga një interes i shtuar për kredinë në lekë, portofoli i së cilës është rritur me 15.6%, ndërkohë që kredia në valutë është rritur vetëm me 3.6%. Zgjerimi i ndjeshëm i kredisë në lekë ka reflektuar edhe zhvendosjen e financimit nga euro në lekë, si pasojë e mbiçmimit të fortë të lekut dhe e ngushtimit të diferencës së normave të interesit të kredisë në lekë ndaj atyre në euro. Këto dinamika janë reflektuar në një rritje të peshës së portofolit në lekë ndaj totalit në 56%, ose 5 p.p më shumë se një vit më parë.

Grafik 25. Ecuria e kredisë për sektorin privat dhe e depozitave të bankave

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Në terma sektorialë, rritja e kredisë ka qenë e pranishme si në segmentin e familjeve ashtu edhe në atë të bizneseve. Kredia për biznese u rrit me 8.0% gjatë vitit 2023, duke shfaqur njëkohësisht një orientim të rritur drejt kredisë në lekë dhe asaj për investime. Kredia për individë u rrit me 13%, duke pasqyruar zgjerimin me 13.3% të kredisë për blerje banesash dhe zgjerimin me 12.5% të kredisë për konsum.

⁹ Të dhënat më të fundit të publikuara nga Departamenti i Statistikave i Bankës së Shqipërisë në datën 3 mars të vitit 2024.

HAPËSIRË INFORMUESE 3

ECURIA E KREDISË PËRBALLË NEVOJAVE TË ZHVILLIMIT DHE KRAHASIMI ME RAJONIN

Sektori bankar është segmenti më i rëndësishëm i sektorit financiar në Shqipëri, duke zotëruar më shumë se 90% të aktiveve të këtij sistemi. Për këtë arsye, si administrues i kursimeve të familjeve dhe si furnizues me fonde i ekonomisë, ai ka një rol mjaft të rëndësishëm në dinamikën e zhvillimit të vendit dhe stabilitetin e përgjithshëm ekonomik e financiar të tij. Kjo hapësirë informuese synon të japë një këndvështrim të përgjithshëm mbi ecurinë e kreditimit në vend, të parë si në dimensionin kohor ashtu dhe në kontekstin rajonal.

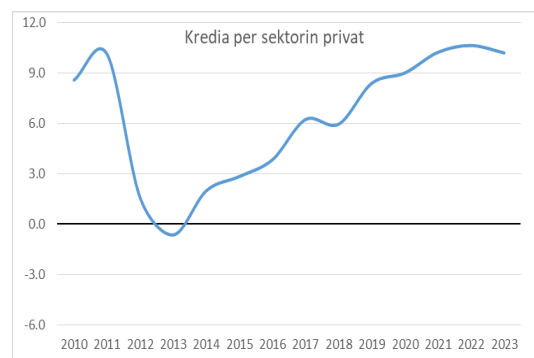
Kredia për sektorin privat ka pasur një trend pozitiv zhvillimi gjatë viteve të fundit, si në aspektin sasior edhe në atë cilësor.

Në aspektin sasior, ritmi i rritjes së kredisë ka ardhur në përmirësim progresiv, duke shënuar norma dyshifrore rritjeje gjatë dy viteve të fundit. Ky trend është më i dukshëm pas vitit 2013, periudhë e cila përkon me fillimin e reduktimit të pasojave që la kriza financiare globale (2008-2009) dhe kriza e borxhit sovran në Evropë (2011 – 2013). Këto pasoja patën formën e rritjes së shpejtë të kredive me probleme, të rishikimit të modelit të biznesit të industrisë bankare, si dhe të shtrëngimit të kërkesave rregullatore, në vend dhe në botë. Adresimi i tyre kërkoi një reformë të përgjithshme të aktivitetit të sektorit bankar, ku, përveç rishikimit të kërkesave rregullatore në funksion të përmirësimit të proceseve të administrimit të rrezikut nga vetë bankat, një fokus të veçantë pati programi kombëtar për reduktimin e kredive me probleme dhe konsolidimi i sektorit bankar në Shqipëri. Këto reforma ishin esenciale për reduktimin e rrezikut të kreditit dhe rritjen e konkurrencës në sektorin bankar, si premisa të rëndësishme për përmirësimin e ofertës së kredisë.

Në aspektin cilësor, portofoli i kredisë bankare ka shfaqur: (i) një orientim në rritje ndaj kreditimit në lekë (Grafiku 27, paneli majtas), duke rritur qëndrueshmërinë e tij ndaj luhatjeve të kursit të këmbimit dhe duke përmirësuar efektivitetin e transmetimit të politikës monetare; (ii) një rritje të peshës së kredisë për investime të bizneseve dhe të peshës së kredisë për banesa (Grafiku 27, paneli qendror); si dhe, (iii) një përmirësim të shpejtë të cilësisë së portofolit të kredisë, të ilustruar nga reduktimi progresiv dhe nivelet minimale të raportit të kredive me probleme (Grafiku 27, paneli djathtas).

Paralelisht me këto zhvillime, dinamikën e kreditimit në vend sugjerojnë se sektori bankar ka qenë një faktor i rëndësishëm mbështetës i procesit të ristrukturimit të ekonomisë. Dinamikën sektoriale të zhvillimit të vendit gjatë dekadës së fundit tregojnë një rritje më të shpejtë të peshës së sektorit të industrisë dhe të shërbimeve, e në veçanti të turizmit, dhe një rritje më të ngadaltë të sektorit të ndërtimit dhe të bujqësisë (Grafiku 28, paneli majtas). Në mbështetje të këtyre

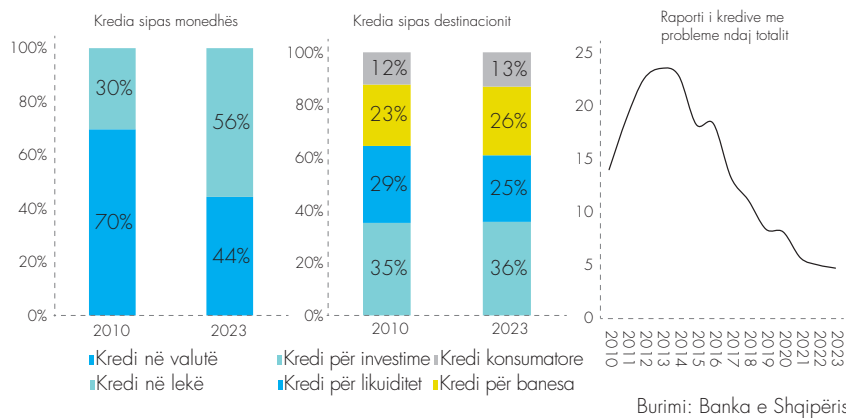
Grafik 26. Normat vjetore të rritjes së kredisë për sektorin privat (në %)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

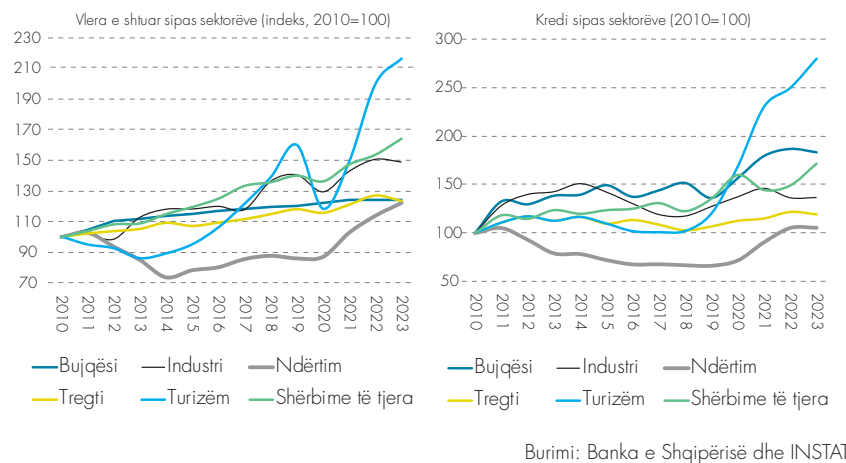

Grafik 27. Struktura e portfolit të kredisë në terma të përbërjes valutore (majtas, në mld. lekë) dhe të destinacionit (qendër, në mld. lekë), si dhe treguesi i kredisë me probleme (djathtas, në përqindje)

zhvillimeve, portfoli i kredisë bankare ka shfaqur, po ashtu, një orientim në rritje drejt kreditimit të sektorit të shërbimeve dhe atij të turizmit, dhe një rritje më të ngadaltë të kredisë për sektorin e ndërtimit dhe atë të tregtisë (Grafiku 28, paneli djathtas).

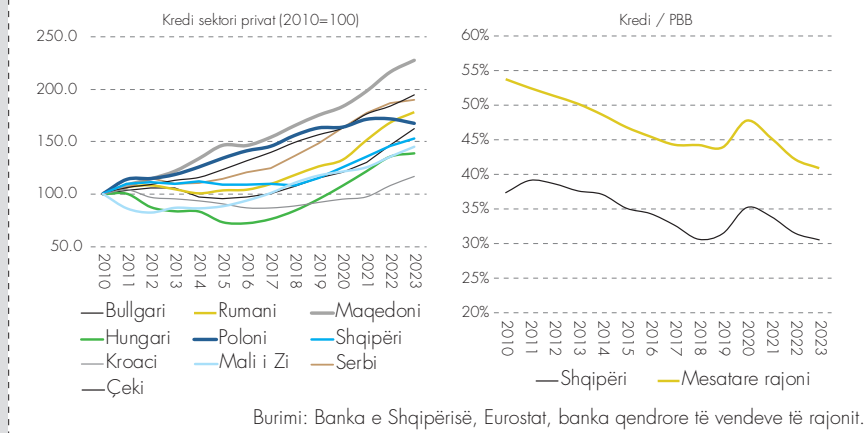
Grafik 28. Dinamikat sektoriale të ekonomisë shqiptare dhe ecuria e kredisë (indeks, 2010 = 100)

Në kontekstin rajonal, ecuria e kredisë në Shqipëri shfaq një dinamikë të ngjashme me atë të vendeve të rajonit, si në terma të ritmit të rritjes (Grafiku 29, paneli majtas) ashtu edhe në terma të raportit të kredisë ndaj PBB-së.

Grafik 29. Ecuria e kredisë në Shqipëri dhe në disa vende të Evropës Lindore (paneli majtas, indeks 2010 = 100) dhe raporti i saj ndaj PBB-së (paneli djathtas, në %)

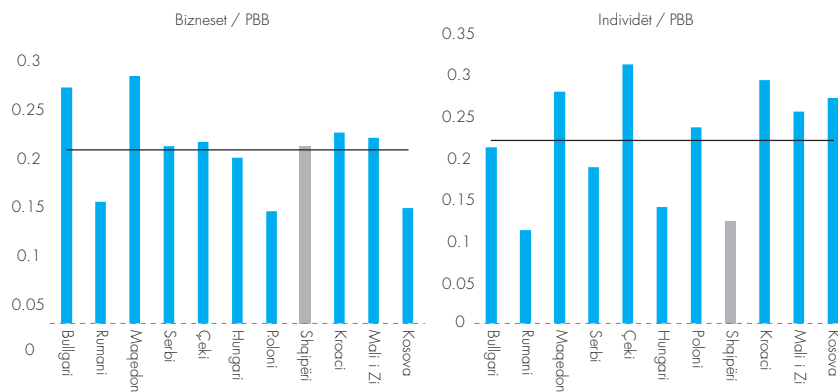
Kjo analizë grafike sugjeron dy konkluzione të rëndësishme.

- Së pari, ritmi i rritjes së kredisë në Shqipëri shfaq një dinamikë të ngjashme kohore me atë të rajonit (paneli majtas). Në përgjithësi, ritmi i rritjes së kredisë ishte i ngadaltë në periudhën 2011 – 2015 dhe më i shpejtë në atë pasuese. Kjo dukuri diktohet nga problemet e ngjashme që patën ekonomitë e rajonit, në përballjen e tyre me goditjet e forta financiare të fillimit të dekadës së kaluar. Në veçanti, ai ilustron rolin e rëndësishëm që ka ambienti i përgjithshëm financiar në Eurozonë dhe oreksi për rrezik i investitorëve të këtij rajoni, të cilët zotërojnë kuota të konsiderueshme të sektorit bankar e financiar në vendet e Evropës Qendrore e Lindore.
- Së dyti, raporti i kredisë ndaj PBB-së ka qenë në rënie për të gjitha këto vende (paneli djathtas). Kjo ecuri sugjeron nevojën e diversifikimit të mëtejshëm të sistemit financiar, në vend e në rajon, me segmente të tjera të tregut të kapitalit, të cilat përmirësojnë strukturën e ofertës së fondeve.

Gjithashtu, raporti i kredisë ndaj PBB-së në Shqipëri paraqitet më i ulët se ai në vendet e rajonit. Një analizë më e detajuar e këtij konstatimi sugjeron se shkalla e kreditimit të bizneseve në Shqipëri është e krahasueshme me atë të vendeve të rajonit, madje ajo është mbi mesataren e tyre (Grafiku 30, paneli majtas). Nga ana tjetër, kredia për individë është ndjeshëm më e ulët se ajo e vendeve të rajonit (Grafiku 30, djathtas), duke sjellë dhe peshën relativisht më të ulët të raportit total. Ky tipar i fundit mund të shpjegohet me shkallën e lartë të informalitetit që ka pasur historikisht tregu i punës në Shqipëri, faktor i cili redukton aksesin në kredi të familjeve shqiptare.

Grafik 30. Kredia për biznese (paneli majtas) dhe për familje (paneli djathtas) në Shqipëri dhe në rajon (në % të PBB-së)

Burimi: Banka e Shqipërisë, Eurostat, banka qendrore të vendeve të rajonit.

Në mbyllje të kësaj hapësire informuese, mund të dalim në përfundimin se kredia bankare në Shqipëri është në një fazë pozitive zhvillimi, të diktuar nga përmirësimi i ofertës së kredisë bankare, të orientuar në mbështetje të ristrukturimit të ekonomisë, të karakterizuar nga përmirësime cilësore të portofolit të kredisë, si dhe me një profil të ngjashëm zhvillimi me kredinë në vendet e rajonit.

Këto trende pozitive, si dhe bilancet e shëndetshme të sektorit bankar dhe rritja e konkurrencës në të, japin sinjale pozitive për rritjen e mëtejshme të saj, në mbështetje të zhvillimit të shpejtë e të qëndrueshëm të vendit.

Zgjerimi i depozitave në banka ka qenë në nivele të larta, duke qenë më se i mjaftueshëm për mbulimin e nevojave për fonde të sektorit privat dhe publik.

Depozitat bankare u rritën me 11.5% gjatë vitit 2023. Zgjerimi i tyre pasqyroi ciklin pozitiv të ekonomisë, si dhe rritjen e interesit për të depozituar kursimet në banka, si pasojë e normave më të larta të kthimit të tyre. Rritja e depozitave u mbështet – në masën më të madhe – në zgjerimin e depozitave në valutë, të cilat shënuan norma të qëndrueshme rritjeje, rreth nivelit 15%, gjatë gjithë vitit. Nga ana tjetër, depozitat në lekë u rritën me 7.5%, duke pasqyruar thellimin e ndërmjetësimit në lekë dhe zhvendosjen e kursimeve të individëve, nga tregu i letrave me vlerë në depozita bankare.

Në aspektin sektorial, rritja e depozitave ka qenë e pranishme si në segmentin e individëve dhe në atë të bizneseve. Depozitat e bizneseve u rritën me rreth 20% gjatë vitit 2023, të nxitura nga përmirësimi i likuiditetit të tyre, si pasojë e rritjes së përgjithshme të vëllimit të aktivitetit dhe e sezonit të mirë turistik. Paralelisht me to, depozitat e individëve u rritën me 9.6%.

Sipas afatit të maturimit të depozitave, vihet re një rritje e afatit mesatar të maturimit të depozitave, si pasojë e rritjes më të shpejtë të normave të interesit në horizontet më të gjata kohore. Norma vjetore e rritjes së depozitave me afat arriti në nivelin 12.8%, duke qenë ndjeshëm më e lartë se ajo e shënuar dy vjet më parë, para fillimit të ciklit normalizues të politikës monetare. Zhvendosja ka qenë më e dukshme për depozitat mbi dy vjet, pesha e të cilave ndaj totalit arriti në 17.3% rreth 2.1 p.p më shumë se një vit më parë. Kjo zhvendosje është konfirmuar si në depozitat në lekë ashtu edhe në ato në valutë.

Tabelë 5. Tregues kryesorë makroekonomikë dhe financiarë

	2019	2020	2021	2022	2023*
Inflacioni (mesatar)					
Inflacioni total (në %)	1.4	1.6	2.0	6.7	4.8
Inflacioni bazë (në %)	0.7	1.4	1.7	6.5	5.3
Rritja ekonomike					
Rritja reale e PBB-së (vjetore në %)	2.1	-3.3	8.9	4.9	3.3
Tregu i punës¹					
Shkalla e pjesëmarrjes në forcën e punës	69.6	69.1	69.3	73.2	75.9
Norma e papunësisë (15+)	11.6	11.7	11.5	11.0	10.7
Spektori fiskal					
Balanca buxhetore (me grantet, % të PBB)	-1.9	-6.7	-4.6	-3.7	-1.4
Të ardhurat buxhetore (në % të PBB-së)	27.2	25.9	27.5	26.8	27.8
Shpenzimet buxhetore (në % të PBB-së)	29.1	32.6	32.1	30.4	29.2
Borxhi publik (në % të PBB-së) **	65.8	74.3	74.5	64.5	59.2
Spektori i jashtëm					
Llogaria korrente (përfshijë transferat zyrtare, në % të PBB-së)	-8.4	-8.5	-8.0	-6.1	0.1
Importet në mallra (fob, në % të PBB-së)	29.4	28.4	33.6	34.5	29.9
Ekportet në mallra (fob, në % të PBB-së)	6.6	6.0	8.3	10.7	8.6
Investimet e huaja direkte (% PBB-së)	7.8	7.0	6.8	7.6	7.3
Spektori monetar e financiar					
Norma e repo-s (fund periudhe)	1.00	0.50	0.50	2.75	3.25
Agregati M3 (rritje vjetore, fund periudhe)	4.3	10.5	8.6	5.2	2.0
Kredia për sektorin privat (rritje vjetore, fund periudhe) ²	8.4	9.0	10.2	10.6	9.9
Depozita/PBB-së ³	70.1	77.7	75.9	70.0	68.2
Kredi/PBB-së ³	31.5	35.2	33.9	31.5	30.6
Yieldi 12-mujor (mesatar)	1.6	1.9	1.8	3.2	3.7
Kursi i këmbimit, lek/usd (mesatar)	109.9	108.7	103.5	113.0	100.7
Kursi i këmbimit, lek/euro (mesatar)	123.0	123.8	122.5	119.0	108.7
Kursi nominal efektiv, NEER	92.0	89.9	86.4	78.6	67.9
Spektori Bankar					
Raporti i kredive me probleme/kredi total (%)	8.4	8.1	5.6	5.0	4.7

Burimi: INSTAT, Banka e Shqipërisë, Ministria e Financave dhe Ekonomisë (MFE).

*Të dhënat për rritjen ekonomike, për tregun e punës dhe për sektorin e jashtëm i përkasin 9-mujorit të parë të vitit 2023.

** Të dhënat e borxhit publik për vitin 2023 i përkasin 9-mujorit të parë të vitit.

1/ "Rezultate të Anketës së Forcave të Punës", publikim i INSTAT.

2/ Bazuar në të dhënat e flukseve monetare publikuar nga Departamenti i Statistikave. Të dhënat janë të rregulluar për efektin e kursit të këmbimit dhe të kredive të nxjerra nga bilanci.

3/ Vlerësim i PBB-së për vitin 2023. Të dhënat në raport me PBB-në janë llogaritur mbi këtë vlerësim, përveç rasteve kur specifikohet ndryshe.

2.2. OPERACIONET MONETARE

Zbatimi i politikës monetare nga Banka e Shqipërisë realizohet nëpërmjet instrumenteve të grupuara në: operacionet e tregut të hapur, lehtësirat e përhershme dhe rezervën e detyruar. Operacioni kryesor i tregut është marrëveshja e riblerjes dhe e anasjelltë e riblerjes me maturim shtatëditor, norma e interesit të së cilës përcaktohet nga Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë dhe referohet si norma bazë e interesit.

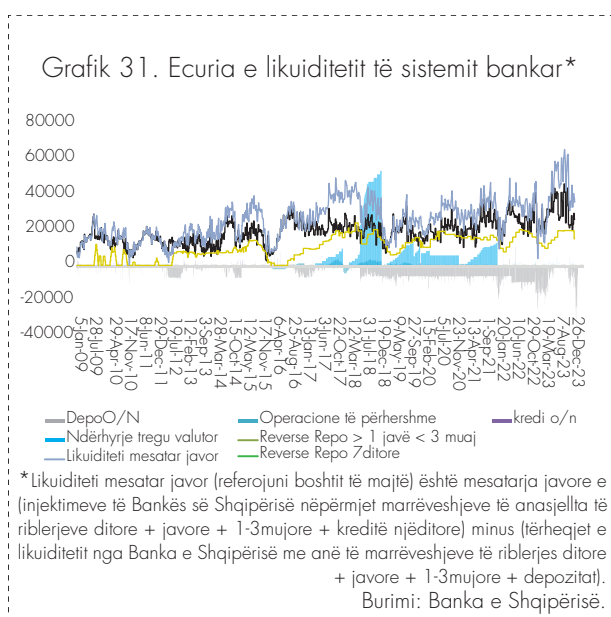
OPERACIONET NË TREG TË HAPUR DHE ADMINISTRIMI I NEVOJAVE PËR LIKUIDITET

Në tërësinë e operacioneve të tregut të hapur bëjnë pjesë operacioni kryesor i rifinancimit, në formën e marrëveshjes (së anasjelltë) të riblerjes me kohëzgjatje 7-ditore, operacione rregulluese me kohëzgjatje 1-ditore ose 8 ditë deri 3 muaj, si dhe operacionet strukturore të shitblerjes me të drejta të plota të titujve në tregun sekondar. Këto operacione shërbejnë për përmbushjen e objektivit operacional të Bankës së Shqipërisë: orientimin e normave afatshkurtra të interesit të tregut ndërbankar pranë normës bazë të interesit të Bankës së Shqipërisë dhe minimizimin e luhatjeve të tyre.

Përgjatë vitit 2023, pjesëmarrëse në injeKTimet javore kanë rezultuar mesatarisht 5 banka - nivel i njëjtë me një vit më parë. Vëllimi mesatar i likuiditetit të

përkohshëm të injeKTuar ka rezultuar me rritje në nivelin 45.60 mld lekë kundrejt 40.80 mld lekëve një vit më parë. Vëllimi është përqendruar në 65% me kohëzgjatje javore dhe 35% me kohëzgjatje 3-mujore.

Norma mesatare e injeKTimit javor është luhatur në bandën +2 pikë bazë deri +24 pikë bazë nga norma bazë, dhe ka rezultuar mesatarisht +7.37 pikë. Diferenca maksimale është parë në muajt janar e shkurt, ndërsa banda më afër mesatares historike ka rezultuar në tremujorin e dytë dhe të tretë të vitit 2023.

Tabelë 6. Struktura e operacioneve injeKTuese të likuiditetit nga Banka e Shqipërisë

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Instrumenti kryesor	55%	80.7%	61.6%	54%	61%	56%	59%	63%	65%
InjeKTimet afatgjata	45%	19.3%	39.4%	46%	39%	44%	41%	37%	35%

Burimi: Banka e Shqipërisë.

LEHTËSITË E PËRHERSHME

Lehtësitë e përherëshme – depozita njëditore dhe kredia njëditore pranë Bankës së Shqipërisë – i shërbejnë bankave të nivelit të dytë për të administruar likuiditetin në bazë ditore. Këto lehtësi përcaktojnë një korridor në të cilin luhaten normat e interesit në tregun ndërbankar. Në vitin 2023, Banka e Shqipërisë ndryshoi dy herë normën bazë dhe paralelisht me të dhe normën e depozitës dhe kredisë njëditore në nivelin aktual 3.25%, 2.25% dhe 4.25%, përkundrejt 2.75%, 1.75% dhe 3.75% në fillim të vitit.

Korridori ka vijuar të jetë simetrik me +/- 100 pikë, i pandryshuar përgjatë vitit. Instrumenti i depozitës njëditore ka gjetur përdorim në 519 raste, me vëllim mesatar ditor prej 8.86 mld lekësh, krahasuar me mesataren prej 9.1 mld lekësh në 2022 dhe niveleve 4.60-6.60 mld në periudhën 2018-2021. Kredia njëditore është përdorur me frekuencë në rritje në 54 raste, përkundrejt 22 rasteve përgjatë vitit 2022.

REZERVA E DETYRUAR

Rezerva e detyruar është instrument me anë të së cilit Banka e Shqipërisë synon të rregullojë gjendjen e likuiditetit të sistemit, si dhe të ndihmojë në stabilizimin e normave të interesit në tregun ndërbankar. Në vitin 2023 nuk ka pasur ndryshime rregullative sa i përket përqindjes së detyrimeve në lekë dhe valutë që bankat duhet të mbajnë si rezervë të detyruar në Bankën e Shqipërisë. Ndryshimi i fundit rregullator ishte në vitin 2018, në kuadër të programit të deeuroizimit, ku norma e rezervës së detyruar u ul për detyrimet në monedhën vendase dhe u rrit për monedhat e huaja¹⁰.

Përgjatë vitit 2023, bankat kanë shfrytëzuar mundësinë e mesatarizimit të gjendjes së llogarisë në nivelin e rezervës së detyruar në lekë, duke ruajtur nivelin minimal ditor prej 30% të rezervës së detyruar, me frekuencë të ngjashme me vitin 2022. Bankat tregtare kanë vijuar të remunerohen për rezervën e detyruar në lekë në vlerën 100% të normës bazë. Sa i përket rezervës së detyruar në valutë, bankat janë remuneruar me 0% si për dollarin amerikan ashtu edhe për euron.

Përgjatë vitit nuk ka pasur ndryshime në normat e remunerimit të rezervave të tepërta në lek, euro dhe dollar amerikan, të cilat vijuan të ishin 0%.

¹⁰ Në vija të përgjithshme, norma e rezervës së detyruar u ul në 7.5% për monedhën lekë dhe u rrit në 12.5% për monedhën Euro nga niveli i padiferencuar 10% i aplikuar më parë.

2.3. STABILITETI FINANCIAR DHE POLITIKA MAKROPRUDENCIALE

Sipas kuadrit ligjor në fuqi, Banka e Shqipërisë ndjek dhe kujdeset për mbarëvajtjen e sistemit bankar dhe sistemit financiar, duke i shërbyer ruajtjes së stabilitetit financiar në vend. Për të arritur këtë objektiv, Banka e Shqipërisë harton dhe zbaton politikën makroprudenciale, e cila synon të identifikojë, vlerësojë, parandalojë dhe zbusë rreziqet sistemike në sistemin financiar. Objektivat e ndërmjetëm, treguesit e rreziqeve, si dhe instrumentet që mund të përdoren për secilin rrezik përshkruhen në mënyrë të hollësishme në Strategjinë e Politikës Makroprudenciale. Së bashku me Ministrinë e Financave, Autoritetin e Mbikëqyrjes Financiare dhe Agjencinë e Sigurimit të Depozitave, Banka e Shqipërisë është anëtare e Grupit Këshillimor të Stabilitetit Financiar - një strukturë ndërinstytucionale me natyrë këshillimore, e cila asiston në ruajtjen, stabilitetin dhe zhvillimin e tregjeve financiare në Republikën e Shqipërisë.

Në raportet e rregullta dhe analizat e vrojtimeve që publikon Banka e Shqipërisë ofrohet informacion mbi zhvillimet në sektorin bankar dhe në sistemin financiar. Aty shtjellohen rreziqet potenciale dhe ato të evidentuara gjatë analizave, instrumentet e zbatuara për të zbutur dhe parandaluar rreziqet, situata financiare e bizneseve dhe familjeve, rezultatet e ushtrimeve të provës së rezistencës së sektorit bankar ndaj skenarëve të pafavorshëm makrofinanciarë, si edhe ndikimin e masave makroprudenciale në fuqi.

2.3.1. ZHVILLIMET KRYESORE NË SISTEMIN FINANCIAR DHE SEKTORIN BANKAR

Vëllimi i aktivitetit të sistemit financiar ka ardhur në zgjerim gjatë vitit 2023, në të gjitha segmentet e tij¹¹. Rritja më e shpejtë është regjistruar në aktivet¹² e fondeve të pensionit (14%), fondeve të investimit (8%) dhe shoqërive të sigurimit (7%). Nga ana tjetër, aktivet¹³ e sektorit bankar dhe të institucioneve financiare jobanka u zgjeruan me rreth 5% në terma vjetorë. Treguesit e lidhur me cilësinë e aktiveve dhe me përfitueshmërinë e subjekteve financiare u përmirësuan gjatë vitit 2023. Nivelet e ekspozimit neto brenda sistemit financiar dhe në raport me sektorët e tjerë rezidentë dhe jorezidentë mbeten të kontrolluara. Mjetet e sistemit financiar mbizotërohen nga investimet në letra me vlerë të borxhit dhe nga huatë. Rreth 80% e detyrimeve përfaqësohen nga depozitat e bizneseve dhe të individëve rezidentë pranë bankave. Në raport me sektorët e tjerë, sektori financiar është huamarrës neto ndaj individëve dhe huadhënës neto ndaj sektorit jorezident, ndaj bizneseve dhe ndaj qeverisë.

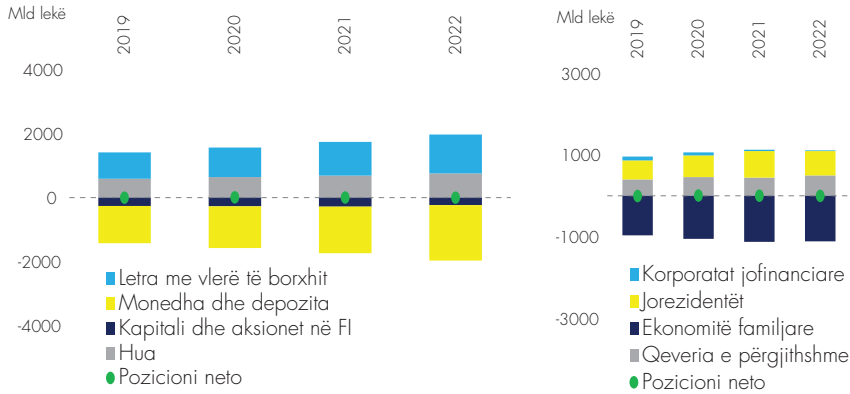
¹¹ Pësha e aktiveve të sistemit financiar në raport me PBB-në arriti në 93% nga 97% në fund të vitit 2022. Kjo ecuri lidhet me rritjen më të shpejtë të PBB-së nominale në krahasim me zgjerimin e aktiveve të sistemit financiar, në kushtet kur zgjerimi i bilanceve financiare është frenuar nga efekti statistikor i mbicimit të kursit të këmbimit gjatë dy viteve të fundit.

¹² Për periudhën dhjetor 2022 – shtator 2023.

¹³ Për periudhën dhjetor 2022 – dhjetor 2023.

Grafik 32. Pozicioni neto i korporatave financiare sipas instrumenteve (majtas) dhe sipas kundërpasive (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Sektori bankar rezultoi i qëndrueshëm dhe me parametra të mirë të shëndetit financiar gjatë vitit 2023. Ky sektor ka një rezultat financiar pozitiv, një nivel të lartë të treguesve të likuiditetit e të kapitalizimit të veprimtarisë, dhe me tregues të përmirësuar të cilësisë së kredisë. Gjithashtu, ai shfaqet rezistent ndaj goditjeve dhe me rreze të kontrolluara.

Rezultati financiar ishte pozitiv dhe ndjeshëm më i lartë se një vit më parë. Nivelet e kapitalizimit vlerësohen të mira dhe raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit shënoi vlerën 19%. Totali i aktiveve të sektorit bankar zë mbi 90% të aktiveve të sistemit financiar dhe, gjatë vitit 2023, ai u rrit me rreth 5%. Këtu, kontributin kryesor e dhanë investimet në tituj të borxhit dhe kreditimi, të cilët u financuan nga një rritje e mirë e depozitave. Tek këto të fundit, kontributin kryesor e dhanë depozitat me afat, kryesisht të individëve, dhe llogaritë rrjedhëse. Sipas monedhës, rritjet e depozitave në lek dhe në valutë ishin të përafërta.

Tabelë 7. Tregues të aktivitetit të sistemit financiar

	2019	2020	2021	2022	2023
Tregues të shëndetit financiar (sektori bankar)					
Kapitali rregullator ndaj aktiveve të peshuara me rrezik (%)	18.7	18.7	18.5	18.8	19.4
Huatë me probleme bruto ndaj totalit të huave (%)	8.4	8.1	5.7	5.0	4.7
Kthimi nga kapitali (bazë vjetore, %)	13.0	10.4	12.6	11.8	17.3
Shpenzime jointerese ndaj të ardhurave bruto (%)	57	55	55	60	53
Aktive likuide ndaj detyrimeve afatshkurtra (%)	49	47	46	41	43
Depozita/Kredi (%)	207	211	214	212	217
Hua në valutë të huaj ndaj totalit të huave (%)	51	50	51	51	46
Pozicioni i hapur neto në valutë ndaj kapitalit rregullator (%)	7.4	7.9	8.9	4.8	6.1
Pesha e aktiveve ndaj PBB-së (%)*					
Sektori bankar	87.2	97.8	93.9	87.8	84.5
IFJB	3.9	4.2	4	3.8	3.8
SHKK dhe Unioni	0.6	0.7	0.7	0.7	0.6
Shoqëri sigurimi	2.0	2.4	2.2	2.0	2.0
Fonde pensioni	0.2	0.2	0.2	0.3	0.3
Fonde investimi	4.0	4.2	4.1	1.9	2.0
Sistemi financiar	97.9	109.5	105.1	96.5	93.1

Burimi: Banka e Shqipërisë. *Shtator 2023

Cilësia e kredisë bankare ka vijuar të përmirësohet edhe gjatë vitit 2023. Rënia në 4.7% e raportit të kredive me probleme nga 5.0% një vit më parë, ishte rezultat i rritjes së kredisë së përgjithshme dhe i zvogëlimit të stokut të kredive me probleme, kryesisht gjatë gjysmës së dytë të vitit. Fluksi i kredive me probleme të shlyera dhe me status të përmirësuar gjatë vitit ishte rreth 20 mld lekë, ose sa 54% e stokut të kredive me probleme në fillim të vitit.

Gjatë vitit 2023, sektori bankar gjeneroi një fitim prej 32 mld lekësh ose 1.5 herë më të lartë në krahasim me një vit më parë. Kjo ecuri lidhet me një rritje më të shpejtë të të ardhurave nga veprimet me klientët, nga investimet në letra me vlerë, nga veprimet me thesarin dhe ndërbankare, si dhe nga investimet në mjete financiare, në krahasim me rritjen e shpenzimeve të bankave për interesat e paguara për depozitat e klientëve dhe për kostot operacionale. Tek kredia, aktiviteti i bankave në lek ka siguruar më shumë të ardhura në krahasim me atë në valutë, ndërsa tek veprimet me thesarin dhe ato ndërbankare, aktiviteti në valutë ka rezultuar më fitimprurës. Shpenzimet për provigjione për kreditë me probleme ishin disi më të larta në krahasim me një vit më parë. Raporti i shpenzimeve operacionale ndaj të ardhurave bruto të sektorit bankar ra në 53%, nga 60% në fund të vitit 2022.

2.3.2. VLERËSIMI I RREZIQEVE SISTEMIKE DHE MASAT MAKROPRUDENCIALE

Gjatë vitit 2023, Banka e Shqipërisë ka vijuar punën për zgjerimin e bazës rregullative dhe metodologjike për kontrollin e rreziqeve sistematike, të përcaktuara në dokumentin e Strategjisë së Politikës Makroprudenciale, dhe ka shtuar vëmendjen drejt identifikimit dhe analizës së rreziqeve financiare më të reja që shoqërojnë zhvillimet teknologjike dhe ndryshimet e klimës. Në të njëjtën kohë, është monitoruar rregullisht ecuria e treguesve të përzgjedhur për vlerësimin e rreziqeve sistematike dhe ndikimin e masave makroprudenciale të zbatuara. Për këto qëllime, është vijuar me kryerjen e vërtetimit të posaçme dhe, në zbatim të Memorandumit të vitit 2017¹⁴, është publikuar rregullisht raporti gjashtëmujor "Mbi ecurinë e treguesve që monitoron Banka e Shqipërisë në kuadër të procesit të deeuroizimit".

VLERËSIMI I RREZIQEVE SISTEMIKE

Banka e Shqipërisë përdor një sërë treguesish, modelesh dhe vërtetimit për vlerësimin e rreziqeve sistematike. Analizat e brendshme si "Raportet mujore mbi treguesit e shëndetit financiar për sektorin bankar", raporti mbi "Zhvillimet në treguesit e Hartës Makroprudenciale të Rreziqeve Sistematike" dhe analizat e rezultateve të ushtrimeve të provave të rezistencës informojnë diskutimet dhe vendimmarrjen makroprudenciale. Materialet publike, si Raporti i Stabilitetit Financiar dhe analizat e vërtetimit, përveç vendimmarrjes, mbështesin njëkohësisht transparencën dhe llogaridhënien e Bankës së Shqipërisë.

¹⁴ Memorandum Bashkëpunimi ndërmjet Ministrisë së Financave, Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare "Për zgjerimin e Përdorimit të Monedhës Kombëtare në Sistemin Financiar dhe në Ekonominë Shqiptare".

Rreziqet sistemike në sektorët bankar dhe financiar analizohen sipas katër objektivave të ndërmjetëm të politikës makroprudenciale. Ato monitorohen në bazë të treguesve të Hartës Makroprudenciale të Rreziqeve Sistemike, ecuria e të cilëve sugjeron se rreziqet sistemike gjatë vitit 2023 kanë qenë të kontrolluara.

Tabelë 8. Harta e nxehtësisë për disa nga treguesit e rreziqeve sistemike sipas objektivave të ndërmjetëm¹⁵

Objekti i ndërmjetëm	Treguesi i rrezikut sistematik	2019		2020		2021		2022		2023		
Objekti 1: Zbutja dhe parandalimi i rritjes së tepruar të kreditimit dhe raporti i levës financiare.	Hendeku i kredisë për ekonominë ndaj PBB-së, p.p.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
	Ndryshimi vjetor në tepricën e kredisë, %	5	5	5	5	7	7	7	7	5	7	7
	Ndryshimi vjetor i kredisë në valutë të pambrojtur nga kursi i këmbimit, %	8	7	7	5	5	5	5	7	7	8	9
Objekti 2: Zbutja dhe parandalimi i mospërputhjes së tepruar në maturitet dhe mungesës së likuiditetit në treg.	Ndryshimi vjetor i kredisë për blerje banesash - individë, %	7	7	7	7	8	8	8	8	8	9	9
	Hendeku aktive - pasive deri në 30 ditë, % e aktiveve	7	7	8	10	9	12	12	12	12	13	13
	Aktive likuide ndaj pasiveve afatshkurtra, %	2	2	1	1	3	3	2	3	3	3	3
Objekti 3: Kufizimi i përqendrimeve të ekspozimit të drejtpërdrejtë dhe të tërthorë.	Pozicioni i hapur ndaj kapitalit rregullator, %	7	5	11	11	10	7	10	12	11	5	11
	Mjetet ndërkufitare ndaj totalit të aktiveve, %	9	8	9	9	11	7	7	5	5	7	8
	Detyrimet e SHKK+IFJB ndaj sektorit bankar, % e aktiveve SHKK+IFJB	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Objekti 4: Kufizimi i ndikimit sistematik të stimujve të keqoriantuar dhe i konfliktit të interesit.	Ekspozimi i bankave ndaj 5 vendeve kryesore, % e aktiveve	12	11	12	13	13	5	5	5	4	5	5
	Detyrimet e bankave ndaj jorezidentëve, % e detyrimeve	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Ekspozimi ndërbankar ndaj totalit të aktiveve, %	10	10	9	10	10	5	5	5	4	5	5
Totali aktiveve bankare ndaj PBB-së, %	Indeksi Herfindahl për Madhësinë (sektori bankar)	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
		4	3	4	4	5	5	5	5	5	5	5

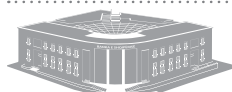
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Treguesit që lidhen me rritjen e kredisë, pozicionin e likuiditetit, luhatjet në tregun valutor, përqendrimin e ekspozimeve dhe të aktivitetit të sistemit financiar, flasin për rreziqe të kontrolluara. Zonat më të nxehta të Hartës Makroprudenciale të Rreziqeve Sistemike lidhen me treguesit e kredisë në valutë, të hendekut negativ të likuiditetit midis aktiveve dhe detyrimeve për maturitetet afatshkurtra dhe të kredisë për blerje pasurish të paluajtshme. Këto rreziqeve janë zbutur nga rënia e kredisë në valutë të pambrojtur nga lëvizjet në kursin e këmbimit, ruajtja e niveleve të larta të aktiveve likuide të bankave, ruajtja e standardeve të përshtatshme të kreditimit për bizneset dhe individët nga ana e bankave, dhe nga rritja e normave të interesit të kredisë gjatë dy viteve të fundit. Bazuar në këto analiza, Banka e Shqipërisë nuk ka caktuar masa të reja makroprudenciale apo ndryshuar masat ekzistuese.

MASAT MAKROPRUDENCIALE

Kuadri i masave makroprudenciale të zbatuara nga Banka e Shqipërisë aktualisht vijon të jetë i përqendruar tek shtesat makroprudenciale të kapitalit siç parashikohen në rregulloren nr. 41, datë 5.6.2019, "Për shtesat makroprudenciale të kapitalit" (Rregullorja 41/2019). Pëmbushja e këtyre

¹⁵ Ngjyra e gjelbër e hapur tregon nivele të ulëta të rrezikut; ngjyra e verdhë – portokalli nivele të mesme të rrezikut dhe ngjyra e kuqe e fortë tregon akumulim të rrezikut sistematik dhe shmangie të vlerës së treguesit me 1.5 ose më shumë devijime standarde ndaj vlerës – kufi ose të synuar.

kërkesave nga sektori bankar ndiqet nëpërmjet raportimeve tremujore dhe, në rastet kur konstatohet mospajtueshmëri, Banka e Shqipërisë kërkon përbushje të shpejtë të kërkesave.

Deri në fund të vitit 2023, të gjitha bankat që kryejnë aktivitet në Republikën e Shqipërisë ishin subjekt i kërkesës për shtesën konservuese të kapitalit (KONS) në nivelin 2.0%. Katër banka, të shpallura si sistemike në muajin mars të vitit 2022, kanë përbushur një shtesë kapitali midis 0.5% dhe 1.5% të emërtuar si shtesa e kapitalit për rëndësinë sistemike (SIST). Shtesa kundërciklike e kapitalit (KUNC) zbatohet në përbushje të Objektivit 1 dhe përdoret për të zbutur rritjen e tepërt të kredisë dhe për të rritur rezistencën e bankave gjatë periudhave të mbinxehjes së tregut të kredisë. Pavarësisht se ky instrument është aktiv, norma e shtesës për Shqipërinë, e cila shpallet në fund të çdo tremujori, ka mbetur e pandryshuar në vlerën 0%. Ky qëndrim lidhet me faktin që treguesit paraqesin nivele joshqetësuese të kreditimit aktual kundrejt peshës historike ndaj PBB-së. Në tërësi, sektori bankar, i ndihmuar nga një pozicion i mirë fillestar i nivelit të kapitalizimit, ka qenë i aftë për të përbushur kërkesat makroprudenciale të kapitalit. Banka e Shqipërisë vlerëson që zbatimi i tyre, i ndërthurur me zbatimin e kërkesave të reja të lidhura me funksionin e ndërhyrjes së jashtëzakonshme, do të forcojë më tej rezistencën dhe shëndetin e sektorit bankar në vend.

2.3.3. KUADRI REGULLATIV DHE METODOLOGJIK

Gjatë vitit 2023, Banka e Shqipërisë ka hedhur disa hapa të rëndësishëm drejt plotësimit të kuadrit të politikës makroprudenciale. Baza rregullatore e institucionit është plotësuar me rregulloren mbi treguesit që mbështesin zbatimin e masave makroprudenciale me objekt kredimarrësin, ndërsa bashkësia e dokumenteve metodologjike është plotësuar me një variant më të plotë dhe të përmirësuar të metodologjisë së ushtrimit të provës së rezistencës për mjaftueshmërinë e kapitalit. Më konkretisht:

- Në muajin tetor të vitit 2023, hyri në fuqi rregullorja nr. 44, datë 04.10.2023, "Për raportimin e të dhënave, identifikimin dhe monitorimin e treguesve mbi kredidhënien dhe investimet për prona të paluajtshme". Kjo rregullore ka për qëllim të standardizojë mënyrat se si bankat përcaktojnë, monitorojnë dhe raportojnë treguesit për standardet e huadhënies dhe për ekspozimet e tyre në prona të paluajtshme. Ajo gjithashtu përcakton mënyrat se si bankat mund të zbatojnë vlerat kritike dhe nivelet-kufi për treguesit e vlerës së huasë ndaj të ardhurave, të vlerës së huasë ndaj vlerës së pronës dhe të vlerës së shërbimit të huasë ndaj të ardhurave. Rregullorja parashikon të drejtën e Bankës së Shqipërisë për t'i përdorur këta tregues si instrumente të politikës makroprudenciale, duke aplikuar, në rast nevojë, kufij të sipërm ose të poshtëm mbi nivelet e tyre. Subjekt i raportimit janë institucionet e licencuara nga Banka e Shqipërisë që japin hua për blerje apo investim në prona të paluajtshme, apo hua për të cilat kolaterali i përdorur

është një pronë e paluajtshme. Miratimi dhe zbatimi i këtij akti nënligjor përafron më tej kuadrin makroprudencial të vendit me atë të Bashkimit Evropian. Rregullorja shoqërohet me 8 forma raportimi për kreditë e reja dhe për tepricën e kredive të akorduara nga bankat në nivel subjekti kredimarrës, për prona rezidenciale dhe tregtare. Konsolidimi i këtyre të dhënave me të dhëna nga burime të tjera do të mundësojë një bazë të dhënash cilësore, të detajuar dhe të plotë mbi ekspozimet e sektorit bankar në tregun e pronave të paluajtshme.

- Në përputhje me strategjinë “Për administrimin dhe mbikëqyrjen e rreziqeve financiare të lidhura me klimën në sektorin financiar gjatë 2023-2025”, në kontekstin e stabilitetit financiar dhe me mbështetje teknike nga Qendra Këshillimore për Sektorin Financiar e Bankës Botërore, gjatë vitit 2023, puna u përqendrua në ngritjen dhe zhvillimin e kapaciteteve analitike për vlerësimin dhe identifikimin e rreziqeve të klimës dhe plotësimin e mungesave në të dhënat e Panelit të Gjellbër për Shqipërinë. Strategjia parashikon ndërtimin e një ushtrimi të posaçëm të provës së rezistencës së sektorit bankar ndaj ndikimit të ndryshimeve klimatike dhe vlerësimin e kostove të mundshme të lidhura me zbatimin e një agjende të gjellbër në aktivitetin e sektorit bankar.

HAPËSIRË INFORMUESE 4

FINANCA E GJELBËR

Ndryshimet klimatike janë një sfidë globale që nuk njeh kufij dhe prek të gjitha vendet. Nga këndvështrimi i Bankës së Shqipërisë, ndikimet e ndryshimeve klimatike mund të përkthehen në rezultate financiare që rrezikojnë qëndrueshmërinë e institucioneve financiare dhe sektorit privat, e si rrjedhojë prekin stabilitetin financiar dhe makroekonomik. Në këtë kontekst, Banka e Shqipërisë, në rolin e saj si mbikëqyrës dhe rregullator bankar, ka marrë angazhimin të japë kontributin e saj për të vlerësuar dhe menaxhuar rreziqet që rrjedhin nga ndryshimet klimatike, ku përfshihen ndryshime të mundshme strukturore në sistem financiar dhe në ekonomi, të cilat ndikojnë kryerjen e misioneve themelore të bankës lidhur me stabilitetin e çmimeve dhe stabilitetin financiar.

Si një hap konkret drejt adresimit të kësaj sfide, Banka e Shqipërisë ka zhvilluar dhe miratuar Strategjinë e Gjellbër Afatmesme 2023-2025 për “Administrimin dhe Mbikëqyrjen e Rreziqeve Financiare të Lidhura me Klimën në Sektorin Financiar”. Kjo strategji e hartuar në bashkëpunim me Bankën Botërore (FinSAC) dhe e miratua nga Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë në maj të vitit 2023, synon të integrojë në mënyrë sistematike dhe të qartë rreziqet klimatike në dimensionet makroekonomike dhe financiare të bankës, bazuar mbi praktikatat më të mira ndërkombëtare dhe në përputhje me Planin e Veprimit të Komisionit të BE-së.

Strategjia përcakton një plan të detajuar veprimi që përfshin ndërtimin dhe zgjerimin e kapaciteteve, hulumtimin dhe shpërndarjen e njohurive, vlerësimin dhe matjen e rrezikut, si dhe forcimin e bashkëpunimit kombëtar dhe ndërkombëtar. Plani i veprimit synon të përfshijë të gjitha aspektet dhe politikatat e Bankës së Shqipërisë, duke kontribuar në mënyrë të drejtpërdrejtë në menaxhimin efektiv të rreziqeve klimatike në sektorin financiar.

Banka e Shqipërisë po punon gjithashtu për rritjen e disponueshmërisë së të dhënave, përmirësimin e modeleve dhe vlerësimin e rreziqeve të lidhura me klimën. Element thelbësor i kësaj strategjie është dhe angazhimi për të hartuar një udhëzues rregullator për rrezikun klimatik. Qëllimi është të nxisë bankat t'i integrojnë ato në kuadrin e tyre të menaxhimit të rrezikut. Udhëzuesi do të shërbejë si bazë për dialogun me bankat, duke kërkuar nga ato të vlerësojnë, matin dhe menaxhojnë rreziqet klimatike. Procesi do të marrë parasysh harmonizimin me iniciativat e Bankës Qendrore Evropiane dhe praktikatat më të mira botërore.

Nëpërmjet strategjisë së gjelbër afatmesme dhe veprimeve konkrete, Banka e Shqipërisë synon të promovojë një qasje të integruar dhe të koordinuar. Kjo qasje përforcon rolin e Bankës së Shqipërisë si një institucion që ndikon pozitivisht në stabilitetin financiar dhe ekonomik të vendit, në përputhje me objektivat e qëndrueshmërisë globale.

| https://www.bankofalbania.org/Rreth_Bankes/Financa_e_gjelber/

2.4. MBIKËQYRJA BANKARE

Funksioni mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë ka si objektiv kryesor identifikimin e hershëm dhe marrjen e masave për reduktimin e rreziqeve të aktivitetit të sektorit bankar: rrezikut të kredisë, rrezikut të likuiditetit, rrezikut operacional, rrezikut të normës së interesit, rrezikut të kapitalit dhe të përfitueshmërisë, atij të reputacionit dhe pastrimit të parave etj. Gjithashtu synon dhe vlerësimin e efektivitetit të kontroleve të brendshme dhe të qeverisjes korporatave, si faktorë të rëndësishëm të zbutjes së rreziqeve në të gjithë sferën e veprimtarisë së bankave në veçanti, por edhe të subjekteve të tjera jobanka, të cilat licencohen nga Banka e Shqipërisë.

Veprimi në kohën e duhur, marrja e masave rregulluese efektive nëpërmjet mbikëqyrjes së vazhdueshme dhe zbatueshmëria e tyre, mbeten hallkat më të rëndësishme për të finalizuar me sukses qëllimin fundor që është ruajtja e shëndetit të subjekteve financiare.

Sektori bankar u shfaq i mirëkapitalizuar, fitimprurës, me likuiditet të bollshëm dhe i karakterizuar nga një rrezik i ulët i ekspozimit ndaj kredisë gjatë vitit 2023. Raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit ishte 19%, kthimi nga kapitali u rrit në 17.3% në nivel vjetor, aktivet likuide ndaj detyrimeve afatshkurtra u rritën në 43%, dhe treguesi i kredive me probleme ra në 4.74%. Në tërësi, portofoli i kredisë u rrit me 3.43%¹⁶ gjatë vitit 2023. Bankat me kapital vendas e rritën peshën në totalin e aktiveve me rreth 1.8p.p. Kjo tendencë evidentohet në strukturën e burimit kryesor të financimit, të depozitave, me rreth 1.17%, si dhe të portofolit të kredisë me rreth 1.26%.

2.4.1. EKZAMINIMET NË VEND

Gjatë vitit 2023 janë kryer 8 ekzaminime në vend: 4 ekzaminime të plota në banka, 3 ekzaminime të plota në institucione financiare jobanka dhe një ekzaminim i plotë në shoqëri kursim-kreditit (SHKK).

¹⁶ Në këtë përlogaritje është përjashtuar efekti i ndjeshëm i kursit të këmbimit, kur në mungesë të tij rritja e portofolit të kredisë do të ishte rreth 8%. Gjithashtu, ky tregues i referohet portofolit total të kredisë dhe jo asaj pjese që i takon sektorit privat, i cili analizohet në seksionin 2.1.6 të këtij raporti.

Tabelë 9. Numri i ekzaminimeve sipas tematikës për vitin 2023

Inspektive të kryera në subjekte	Rreziku Strategjik	Rreziku Organizativ	Rreziku i Kredisë	Rreziku i Likuiditetit	Rreziku i Normës së Interesit	Rreziku i Tregut	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit	Rreziku Operacional	Rreziku Reputacional	Përfitshmëria	Kapitali
2021	7	7	12	7	7	7	8	8	109*	6	6
2022	8	9	12	12	8	8	8	8	82**	8	12
2023	8	8	8	8	4	8	7	7	61***	8	8

* Në vitin 2021 janë kryer ekzaminime në 90 zyra të këmbimit valutor për Rrezikun Reputacional dhe 19 ekzaminimet e tjera për këtë rrezik janë kryer në banka dhe institucione financiare jobanka. Ndër këto, ekzaminimet për këtë rrezik për 2 banka, 6 institucione financiar jobankë dhe 1 zyrë të këmbimit valutor janë kryer në bashkëpunim me Drejtorinë e Përgjithshme të Parandalimit të Pastrimit të Parave.

** Në vitin 2022 janë kryer ekzaminime në 70 zyra të këmbimit valutor për Rrezikun Reputacional dhe 12 ekzaminimet e tjera për këtë rrezik janë kryer në banka dhe institucione financiare jobanka.

*** Në vitin 2023 janë kryer ekzaminime në 50 zyra të këmbimit valutor për Rrezikun Reputacional dhe 11 ekzaminimet e tjera për këtë rrezik janë kryer në banka dhe institucione financiare jobanka.

Gjatë vitit 2023 janë ekzaminuar dy banka sistemike dhe dy banka josistemike. Për të parat fokusi kryesor ka qenë monitorimi i shkallës së plotësimit të kërkesave rregullatore për kapital, përfshirë edhe kërkesat për detyrime të pranura dhe rezervat makroprudenciale. Rëndësi e përhershme i kushtohet edhe vlerësimit të sistemeve dhe kulturës së qeverisjes, administrimit të rreziqeve (të kredisë, likuiditetit, rreziqeve të tregut, atij operacional dhe reputacional), si dhe modelit të biznesit. Në përgjithësi, bankat sistemike kanë konsoliduar sistemet e administrimit të rreziqeve, por përmirësime të mëtejshme janë të nevojshme në kuadër të shtimit të treguesve që monitorohen, harmonizimit të oreksit për rrezik me tolerancën ndaj rrezikut, parametrizimit të stres-testeve etj. Krahas përputhshmërisë me kërkesat ligjore e rregullative, evidentohet se bankat duhet të sigurojnë një kulturë të qëndrueshme për një zbatim cilësor të parimeve “të një qeverisjeje të mirë”, të cilat përfshijnë ndarjen e përshtatshme të detyrave dhe linjave të raportimit, sigurimin efektiv të pavarësisë për pozicionet kyçe të kontrollit, si dhe mbikëqyrjen efektive nga organet e larta drejtuese.

Për bankat josistemike, vëmendja mbikëqyrëse është përqendruar tek masat dhe sistemet për sigurimin e përputhshmërisë së plotë me kërkesat ligjore e rregullative, hartimin dhe ndjekjen e planeve strategjike të realizueshme në raport me kapacitetin riskmbajtës të tyre, parakushtet e krijuara për të siguruar një rritje të shëndetshme të aktivitetit etj. Shqetësimet kryesore mbikëqyrëse për to mbeten krijimi i një niveli të mjaftueshëm të fondeve rezervë për humbjet apo zhvlerësimin e aktiveve dhe reflektimi në kohë i tyre në pasqyrat financiare të bankës, si dhe planifikimi dhe sigurimi i burimeve të mjaftueshme të kapitalit për mbështetjen e aktivitetit, në kushtet kur një pjesë e mirë e tyre nuk i përkasin grupeve më të mëdha bankare.

Gjatë vitit 2023, ekzaminimet e subjekteve jobanka dhe SHKK-ve kanë mbuluar subjekte të pagesave, të kredidhënies, qirasë financiare dhe mikrokredisë.

Fokusi i ekzaminimeve ka qenë modeli i biznesit, sistemet e qeverisjes, rreziku i kredisë, rreziqet e tregut dhe operacionale, saktësia e raportimeve në Bankën e Shqipërisë, transparencën me klientët dhe rreziku i pastrimit të parave. Nga ekzaminimet evidentohet se aktiviteti i këtyre subjekteve gjeneron të ardhura të qëndrueshme që kanë mbështetur kapitalin në vazhdimësi. Në përgjithësi, kuadri i brendshëm organizativ dhe rregullativ përputhet me madhësinë dhe kompleksitetin e subjekteve që kanë pozicion të konsoliduar në treg. Tek subjektet më të reja evidentohen mangësi dhe nevoja për plotësime e përmirësime, në përputhje me nivelin aktual të veprimtarisë. Në lidhje me saktësinë e raportimeve në Bankën e Shqipërisë, transparencën me klientët dhe parandalimin e pastrimit të parave, evidentohet përputhshmëri më e mirë të subjektet e konsoliduara në treg, ndërsa subjektet e tjera kanë shfaqur mangësi dhe shkelje të kërkesave rregullatore e ligjore.

Ekzaminimet kanë evidentuar gjithashtu nevoja për përmirësim e administrimit të përgjithshëm të rreziqeve financiare, rrezikut operacional dhe të TIK-së, sigurimit të burimeve njerëzore të mjaftueshme etj. Për shkeljet e evidentuara, Banka e Shqipërisë ka marrë masat përkatëse mbikëqyrëse, konkretisht: pezullimin e aktivitetit për një periudhë 6-mujore për një subjekt; dhe lëshimin e urdhrat për ndërprerjen e shkeljeve dhe gjatë administrimit të administratorit për një subjekt tjetër.

Gjatë vitit 2023, janë kryer 3 publikime të normave të interesit maksimale efektive (NEI), përfshirë edhe një publikim të ndërmjetëm, pas ndryshimeve rregullative që u realizuan në përgjigje të kërkesave të ardhura nga subjektet e sektorit të mikrofinancës.

2.4.2. RISHIKIMI I KUADRIT RREGULLATIV DHE METODOLOGJIK

Banka e Shqipërisë ka vijuar punën për plotësimin dhe rishikimin e kuadrit rregullativ mbikëqyrës, nëpërmjet miratimit të akteve të reja dhe rishikimit të disa akteve në fuqi, duke e përafëruar më tej këtë kuadër me acquis të BE-së, si dhe duke konsideruar zhvillimet e sistemit bankar e financiar në vend. Disa nga zhvillimet kryesore të kuadrit rregullativ dhe metodologjik gjatë vitit 2023, paraqiten më poshtë:

1. Në zbatim të kërkesave të ligjit 55/2020 "Për shërbimet e pagesave", Këshilli Mbikëqyrës miratoi:

- rregulloren "Për ushtrimin e veprimtarisë dhe mbikëqyrjen e institucioneve të pagesave", e cila përcakton kërkesat për mbikëqyrjen dhe rregullimin e veprimtarisë së institucioneve të pagesave, në zbatim të dispozitave të ligjit "Për shërbimet e pagesave". Rregullorja parashikon kërkesa prudenciale, kërkesa për drejtimin e përgjegjshëm dhe efektiv të institucioneve të pagesave, kërkesa për kapital, për mbrojtjen e fondeve dhe për administrimin e rreziqeve të këtyre institucioneve, si dhe kërkesa për kontabilitetin, auditimin dhe raportimin e tyre;
- disa ndryshime në rregulloren "Mbi raportimet në Bankën e Shqipërisë"

sipas sistemit raportues të unifikuar”, të cilat konsistojnë në rishikimin e kërkesave raportuese për disa subjekte të rregullores dhe përfshijnë përkatësisht: i) një sistem të ri raportues për institucionet e pagesave dhe institucionet e parasë elektronike, të hartuar në përshtatje me kërkesat mbikëqyrëse që rrjedhin nga dispozitat e reja ligjore dhe kërkesat rregullatore për këto subjekte; ii) disa ndryshime në format e raportimit për subjektet financiare jobanka, për të pasqyruar ndryshimet më të fundit rregullatore për këto subjekte; si dhe iii) përfshirjen në sistemin elektronik të raportimit edhe të disa formularëve për bankat dhe shoqëritë e kursim-kreditit.

II. Në kuadër të përafrimit të mëtejshëm me acquis të BE-së, gjatë vitit 2023 u miratuan:

- disa ndryshime në rregulloren “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit” dhe rregulloren “Për mbikëqyrjen e konsoliduar”, të cilat konsistojnë në rishikimin e anekseve të rregulloreve në lidhje me formularët e raportimit të paketës COREP, si dhe udhëzuesit shpjegues për plotësimin e tyre si mbi baza individuale dhe të konsoliduara. Formularët e rishikuar reflektojnë ndryshimet e miratuara më parë në rregulloren “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit”, në lidhje me kërkesat për kapital për rrezikun e kredisë dhe për rrezikun e tregut, si dhe për ekspozimet në titullzime.

III. Zhvillime të tjera për rishikimin e kuadrit rregullator gjatë vitit 2023, përmenden:

- miratimi i disa ndryshimeve në rregulloren “Për kredinë konsumatore dhe kredinë hipotekare”, lidhur me aplikimin e NEIt maksimal për kredinë konsumatore dhe synojnë të sigurojnë një kalibrim më të saktë të përlllogaritjes dhe përcaktimit të NEIt maksimal; dhe
- miratimi i disa ndryshimeve në rregulloren “Për licencimin dhe ushtrimin e veprimtarisë së shoqërive të kursim-kreditit dhe të unioneve të tyre”, të cilat lidhen me rishikimin e kërkesave mbi dokumentacionin që kërkohet për pagesat e kontributeve për anëtarësim dhe pagesat apo shtesat e kapitalit të SHKK-ve.

2.4.3. KUADRI LICENCUES DHE MIRATIMET

Spektori bankar vazhdon të mbizotërohet nga filialet e grupeve të huaja bankare, me origjinë të kapitalit kryesisht nga BE-ja. Numri i bankave që operojnë mbetet i pandryshuar në 11 banka.

Gjatë vitit 2023, Banka e Shqipërisë dha miratimet paraprake për zotërimin e pjesëmarrjes influencuese (të drejtpërdrejtë) të aksioneve të kapitalit të 2 subjekteve financiare jobanka, ndryshimet në statutet e 3 bankave, emetimin e borxhit të varur nga 6 banka dhe shlyerjen nga 1 bankë, miratimin e emërimit të ekspertëve kontabël të autorizuar (audituesit ligjorë) për auditimin e pasqyrave financiare të vitit 2023 të të gjitha bankave. Banka e Shqipërisë dha miratimet

për 66 administratorë të bankave, 23 anëtarë të këshillave drejtues dhe 15 të komiteteve të kontrollit, 28 drejtues ekzekutivë dhe drejtues të kontrollit të brendshëm.

Gjatë vitit 2023, rrjeti i bankave u zgjerua me 1 degë të re brenda territorit të Republikës së Shqipërisë dhe me 1 degë të re jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Bankat kanë sjellë njoftime për mbylljen e 12 degëve/ agjencive brenda vendit, duke e mbyllur vitin 2023 me 391 degë/ agjenci bankare.

Tabelë 10. Struktura e pronësisë së bankave, numri i bankave (fund i periudhës)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bankat në Shqipëri, prej të cilave:	16	16	16	14	12	12	12	11	11
I. Me kapital privat me shumicën e pronësisë ¹ të huaj	13	13	13	11	8	8	8	6	6
• nga vendet e BE-së	9	9	9	7	6	6	6	5	5 ²
• nga Turqia	1	1	1	1	1	1	1	1	1 ³
• nga një institucion financiar ndërkombëtar (Arabia Saudite)	1	1	1	1	1	1	1 ⁴		
II. Me kapital privat me shumicën e pronësisë vendase	3	3	3	3	4	4	4	5	5 ⁵

Burimi: Banka e Shqipërisë.

1 "Shumicë" është në çdo rast shumica e thjeshtë e 50% të votave plus 1 votë.

2 Bankat me origjinë të kapitalit nga vendet e BE-së janë: Banka Intesa Sanpaolo Albania (Itali), Banka Raiffeisen (Austri), Banka Procredit (Gjermani), Banka OTP Albania (Hungari), Banka e Parë e Investimeve, Albania (Bullgari).

3 Banka Kombëtare Tregtare.

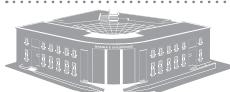
4 Banka e Bashkuar e Shqipërisë.

5 Bankat me shumicë kapitali vendas janë: Banka Union, Banka Credins, Banka Amerikane e Investimeve, Banka Tirana dhe Banka e Bashkuar e Shqipërisë.

Në vitin 2023, Banka e Shqipërisë pajisi me licencë 1 institucion të parasë elektronike dhe 1 subjekt financiar jobankë për ushtrimin e veprimtarisë "Blerja e kredive me probleme" dhe revokoi licencën e një subjekti me kërkesë të tij. Gjithashtu, Banka e Shqipërisë miratoi ushtrimin e veprimtarisë financiare shtesë (ndërmjetës/agjent në sigurime) të 1 banke dhe të 1 subjekti financiar jobankë. Në fund të vitit 2023, ushtronin veprimtaritë financiare 39 subjekte financiare jobanka (përfshirë dhe institucione financiare të mikrokredisë) dhe institucione të parasë elektronike.

Për subjektet financiare jobanka dhe institucionet e parasë elektronike, u dhanë miratimet paraprake për 9 administratorë, 4 kryetarë të këshillit mbikëqyrës dhe 1 kryetar të komitetit të kontrollit. Në vitin 2023, u dha miratimi paraprak për riemërimin e 1 administratori të shoqërisë së kursim-kreditit.

Gjatë vitit 2023, u licencuan 52 zyra të reja të këmbimit valutor dhe iu revokua licenca 14 zyrave ekzistuese. Në fund të vitit 2023, ushtronin aktivitetin 621 zyra të këmbimit valutor.

Tabelë 11. Numri i bankave, subjekteve financiare jobanka, shoqërive të kursim-kreditit dhe zyrave të këmbimit valutor të licencuara nga Banka e Shqipërisë (fund i periudhës)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Banka	16	16	16	14	12	12	12	11	11
Subjekte financiare jobanka	27	28	31	30	32	30	35	38	39
Zyra të këmbimit valutor	397	428	426	463	503	538	556	583	621
Unione të shoqërive të kursim-kreditit	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Shoqëri të kursim-kreditit	111	13	13	13	14	14	16	16	16

Burimi: Banka e Shqipërisë.

2.4.4. ZHVILLIME TË TJERA

Zbatimi i rekomandimeve të raportit të vlerësimit nga Komiteti Moneyval dhe i planit të veprimit të ICRG/FATF

Një nga zhvillimet më të rëndësishme gjatë vitit 2023 është **dalja e Shqipërisë nga lista e juridiksioneve nën monitorim të shtuar, njohur ndryshe si “lista gri” nga FATF, në plenaren e datës 27 tetor 2023**. Ky vlerësim erdhi si rrjedhojë e angazhimit, reformave dhe politikave të ndërmarra për përmbushjen e kriterëve të nevojshme nga institucionet në Shqipëri. Banka e Shqipërisë ka dhënë kontribut të konsiderueshëm në të gjithë procesin e vlerësimit të Shqipërisë nga ekspertët e Komitetit të Moneyval – Raundi i V-të i vlerësimit (2017-2018), dhe në mënyrë të veçantë në realizimin e detyrimeve që i lindnin Bankës së Shqipërisë sipas planit të veprimit të ICRG/FATF.

Heqja nga lista gri e FATF-së është një arritje e rëndësishme për vendin, ekonominë dhe reputacionin e tij. Dalja nga lista përbën një votëbesim nga komuniteti ndërkombëtar dhe tregon përkushtimin e vendit në luftën kundër pastrimit të parave dhe financimit të terrorizmit.

Vlerësimi i ekuivalencës së kuadrit mbikëqyrës rregullativ

Me heqjen e Shqipërisë nga lista gri e FATF-së është hapur rruga për rikthimin e diskutimit me Autoritetin Bankar Evropian (EBA) mbi procesin e vlerësimit të ekuivalencës. Në fillim të vitit 2022, EBA-ja ka publikuar një metodologji të re vlerësimi dhe Banka e Shqipërisë, nëpërmjet asistencës teknike të Bankës Evropiane për Zhvillim dhe Rindërtim (EBRD) dhe të PricewaterhouseCoopers (PwC) Spanjë, ka kryer një vlerësim të pavarur të kuadrit mbikëqyrës aktual për bankat. Rezultatet treguan se kuadri rregullativ e procedural, si dhe praktikrat mbikëqyrëse, qëndrojnë në një nivel të lartë ekuivalence me standardet në vendet e Bashkimit Evropian, veçanërisht në drejtim të kërkesave për kapital, teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, ekspozimeve të mëdha, likuiditetit, levës financiare, titullzimit, mbikëqyrjes makroprudenciale, sekretit profesional dhe bashkëpunimit ndërkombëtar. Pas paraqitjes së kërkesës zyrtare institucionit të EBA-së, pritet fillimi i diskutimeve mbi procesin e vlerësimit të ekuivalencës të Shqipërisë.

Përgatitja e udhëzimit për raportimin financiar

Në zhvillimin e proceseve mbikëqyrëse, gjatë vitit 2023 është hartuar drafti i dokumentit mbi raportimin financiar, i cili është hapi i parë i zbatimit të standardeve ndërkombëtare të raportimit financiar dhe të kontabilitetit. Hartimi i dokumentit është bazuar në standardet e përcaktuara nga Autoriteti Bankar Evropian (EBA), në përmbajtje, tabela të raportit dhe udhëzime shpjeguese. Ky dokument është shpërndarë tek bankat dhe ka shërbyer si pikënisje e dialogut mbi sfidat që e shoqërojnë këtë proces, duke përcaktuar edhe detyrimet përkatëse që lindin për vënien në zbatim të tij.

Hartimi i ligjit për llogarinë e pagesave me shërbime bazike

Qëllimi i projektligjit për "Llogarinë e pagesave me shërbime bazike", i hartuar me asistencën e Bankës Botërore, është krijimi i kuadrit ligjor për të ofruar shërbimet e pagesave për të gjithë konsumatorët dhe veçanërisht për individët të cilët nuk zotërojnë llogari bankare, pa kosto ose me kosto të përballueshme prej tyre, duke garantuar dhe mundësuar të drejtën e çdo konsumatori - pavarësisht nivelit të të ardhurave, statusit të punësimit, historikut të aftësisë paguese - për të pasur akses në shërbimet bazë të llogarisë së pagesës. Kushtet dhe rregullat që krijojnë ky projektligj paraqiten më të detajuara në Hapësirën Informuese 5.

HAPËSIRË INFORMUESE 5

LIGJI I RI PËR "LLOGARINË E PAGESAVE ME SHËRBIME BAZIKE"

Ligji 100/2023 "Për llogarinë e pagesave me shërbime bazike" vjen si angazhim i Bankës së Shqipërisë në nxitjen e përfshirjes financiare të popullsisë dhe modernizimit të sistemit të pagesave, në zbatim të Strategjisë Kombëtare për Pagesat me Vlerë të Vogël në Shqipëri (2018- 2023). Ligji synon rritjen e numrit të llogarive bankare të pagesave nëpërmjet afrimit drejt sistemit bankar të shtresave të konsumatorëve që nuk kanë aktualisht llogari bankare, si dhe nxitjen e përdorimit më aktiv të llogarive ekzistuese të pagesave për atë grup konsumatorësh që kanë një llogari, por e përdorin minimalisht atë.

Me miratimin e ligjit 100/2023 "Për llogarinë e pagesave me shërbime bazike" nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë dhe rregullores së Bankës së Shqipërisë 59/2022 "Për krahasueshmërinë e tarifave të lidhura me llogaritë e pagesave dhe për shërbimin e transferimit të llogarive të pagesave", u përfundua transpozimi i Direktivës 2014/92/EU (PAD) në kuadrin ligjor e rregullativ të Bankës së Shqipërisë. Transpozimi i Direktivës 2014/92/EU shënon edhe plotësimin e detyrimeve në kuadër të Planit Kombëtar për Integrimin Evropian 2022-2024.

Ligji për llogarinë e pagesave me shërbime bazike ka në qendër të tij konsumatorin (klientin individ). Ai i ofron konsumatorit mundësinë për të pasur akses në shërbimet bazë bankare, nëpërmjet llogarisë së pagesave me shërbime bazike, duke mos diskriminuar konsumatorët nisur nga statusi i punësimit apo gjendja financiare. Për të mundësuar këtë, ligji vendos detyrimin për bankat që të mos refuzojnë hapjen e një llogarie pagese me shërbime bazike, me përjashtim të rasteve specifike, të tilla si cenimi i kërkesave të parandalimit të pastrimit të

parave, si dhe disa kërkesa të tjera, me qëllim garantimin e shërbimeve bazë ndaj konsumatorëve. Gjithashtu, konsumatori ka të drejtën e ankimit pranë Bankës së Shqipërisë, në rast refuzimi nga ana e bankave për hapjen e një llogarie të tillë.

Llogaria e pagesave me shërbime bazike është një llogari që ofron një grup shërbimesh bazike, të tilla si depozitime dhe/ose tërheqje fondesh, pagesa dhe transfera të ndryshme në sportele, nëpërmjet kartave të debitit, apo platformave online. Llogaria e pagesave me shërbime bazike ofrohet vetëm në monedhën vendase (Lek) dhe shërben për ekzekutimin e transaksioneve brenda territorit të Republikës së Shqipërisë. Në shërbimet bazë që ofron kjo llogari, ligji përjashton transaksionet e pagesave me karta krediti, si dhe ofrimin e kredive të lidhura me shërbimet e pagesave.

Konsumatorët do të përfitojnë këto shërbime bazë me tarifa më të favorshëm se tarifat e aplikuara për llogaritë standarde të pagesave, ndërsa për disa kategori vulnerabël është parashikuar që tarifa e ofrimit të shërbimeve të jetë zero.

Për këtë qëllim, në ligj përcaktohen kategoritë e konsumatorëve vulnerabël, për të cilët do të ofrohet tarifë zero për shërbimet e ofruara në llogarinë e pagesave me shërbime bazike. Në këto kategori janë përfshirë individët që përfitojnë nga mbrojtja dhe asistencë sociale, ekonomike dhe shëndetësore, si dhe pensionistët, studentët dhe personat me aftësi të kufizuara.

Ligji përcakton edhe mekanizmat e vendosjes së tarifave sipas llojit të shërbimit të ofruar nga kjo llogari, si dhe modalitetet për transaksionet. Në përfundim, ai parashikon kërkesa lidhur me trajtimin e ankesave dhe transparencës, si dhe kundërvajtjet administrative, sanksionet dhe të drejtën dhe procedurat për ankim.

Financa e gjelbër

Në kuadrin e financës së gjelbër dhe strategjisë së hartuar për përfshirjen e saj në proceset mbikëqyrëse, Banka e Shqipërisë është angazhuar në drejtim të rritjes së njohurisë për procese të ngjashme të ndërmarra nga institucione të tjera homologe, si praktika më të mira ndërkombëtare, dhe evidentimit të tipologjive që do të mund të adoptohen në tregun vendas.

Rreziku kibernetik

Për shkak të zhvillimeve gjeopolitike në rrafsh global dhe pozicionimit të Republikës së Shqipërisë në mënyrë aktive ndaj këtyre zhvillimeve, edhe përgjatë vitit 2023, sektorë kritikë - përfshirë sistemin bankar dhe me gjerë atë financiar - kanë qenë nën kërcënime të vazhdueshme kibernetike të përshkallëzuara. Kjo situatë u shoqërua me rritjen e nivelit të alarmit dhe të masave parandaluese në raport të drejtë me kërcënimet.

Sistemi financiar ka administruar në mënyrë të kujdesshme sulmet e vazhdueshme dhe të shumëllojshme të shkaktuara nga aktorë keqdashës, të cilat kanë pasur si synim fundor dëmtimin e imazhit dhe besimit ndaj institucioneve financiare dhe, veçanërisht, bankave në publikun e gjerë, më shumë sesa për qëllime

përfitimi të vlerave monetare. Për rrjedhojë, këto sulme nuk kanë arritur të përmbushin në mënyrë të suksesshme qëllimin e tyre. Gjatë vitit 2023 mund të veçojmë sulmet e mohimit të shërbimit (DoS – Denial of Service) të vërejtura gjatë tremujorit të tretë, të cilat kanë pasur si shënjestër edhe bankat e nivelit të dytë, me synim ndërprerjen e shërbimeve të ofruara nga faqet e tyre të internetit. Ndërsa në tremujorin e katërt të vitit 2023, kemi disa tentativa për smishing (impersonifikimin e faqeve zyrtareve të bankave), të cilat kanë rezultuar gjithashtu të pasuksesshme, falë masave të marra nga bankat dhe fushatave të ndryshme për ndërgjegjësimin e klientëve. Theksojmë se dallohet një vëmendje e shtuar e klientëve në rastet e aksesimit në distancë të lidhjeve me shërbimet e bankës, dhe, nga vetë klientët e bankave, janë identifikuar dhe raportuar disa tentativa për vjedhjen e kredencialeve të tyre.

Për sa më sipër, Banka e Shqipërisë ka forcuar shkallën e komunikimit dhe ndërveprimit veçanërisht me sektorin bankar dhe autoritetet rregulluese përgjegjëse të fushës, duke shtuar fokusin dhe vëmendjen në këtë drejtim, veçanërisht në procesin e inspektimeve në vend. Në këtë kontekst, me qëllim përditësimin e kuadrit rregullator me zhvillimet e sigurisë së informacionit dhe përmirësimin e proceseve mbikëqyrëse, Banka e Shqipërisë po vijon me procesin e rishikimit të kuadrit rregullator sipas standardeve dhe praktikave më të mira të Bashkimit Evropian. Ky proces, në përputhje me qasjen e kahershme të Bankës së Shqipërisë, do të finalizohet edhe me bashkëveprimin e industrisë bankare, me qëllim përfshirjen edhe të praktikave më të mira të tregut.

2.5. NDËRHRYJA E JASHTËZAKONSHME

Ligji “Për rimëkëmbjen dhe ndërhyrjen e jashtëzakonshme në banka në Republikën e Shqipërisë” i jep Bankës së Shqipërisë kompetencën e Autoritetit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme në vend. Ky mandat ligjor synon të sigurojë një ndërhyrje të jashtëzakonshme të organizuar në bankat në paaftësi paguese, duke minimizuar ndikimin negativ të tyre në ekonominë reale dhe në sistemin financiar, duke minimizuar përdorimin e parave të taksapaguesve, si dhe duke garantuar mbrojtje të depozitave të siguruara dhe të aktiveve të klientëve.

Banka e Shqipërisë, në cilësinë e Autoritetit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme, është angazhuar në zhvillimin e kapaciteteve të saj në drejtim të prioriteteve të parashikuara në planin e saj afatmesëm. Ajo ka përditësuar planet e ndërhyrjes së jashtëzakonshme për të gjitha bankat e sektorit (11), ka ndjekur marrjen e masave nga bankat në drejtim të fuqizimit të aftësisë për ndërhyrje të jashtëzakonshme dhe ka monitoruar plotësimin e nivelit të ndërmjetëm vjetor të “Kërkesës minimale për instrumente të kapitalit rregullator dhe detyrime të pranuar” (MREL). Banka e Shqipërisë ka vijuar plotësimin e kuadrit rregullator dhe metodologjik për ndërhyrjen e jashtëzakonshme dhe ka kryer aktivitete për plotësimin e monitorimit të Fondit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme.

Në kuadër të ciklit të hartimit të planeve të ndërhyrjes së jashtëzakonshme, Banka e Shqipërisë ka mbajtur një dialog të qëndrueshëm me sektorin bankar, duke monitoruar rregullisht përmbushjen e rekomandimeve të komunikuar si pjesë e procesit vjetor të inspektimit në banka.

Në drejtim të përmbushjes së kërkesës për MREL, Banka e Shqipërisë ka qenë e përfshirë në një proces konsultimi intensiv me sektorin bankar, me Autoritetin e Mbikëqyrjes Financiare, si dhe me institucione ndërkombëtare, duke mbështetur sektorin bankar në emetimin e titujve financiarë që përmbushin kërkesat rregullative.

Në kuadër të marrëveshjes së bashkëpunimit të nënshkruar me Bordin e Përbashkët të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme – SRB, Banka e Shqipërisë është ftuar për të marrë pjesë në mbledhjet e Kolegjeve të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme për dy grupe bankare evropiane me filiale që operojnë në Shqipëri.

Banka e Shqipërisë është përfshirë në projekte dhe bashkëpunime me Bankën Evropiane për Rindërtim e Zhvillim (BERZH) dhe projektin FinSAC të Bankës Botërore, në drejtim të operacionalizimit të instrumenteve të ndërhyrjes së jashtëzakonshme.

2.5.1. FUQIZIMI I AFTËSISË PËR NDËRHYRJE TË JASHTËZAKONSHME

Planet e ndërhyrjes së jashtëzakonshme

Banka e Shqipërisë harton dhe përditëson çdo vit planet e ndërhyrjes së jashtëzakonshme për të gjitha bankat që operojnë në Shqipëri. Gjatë ciklit të vitit 2023, Banka e Shqipërisë përditësoi planet e ndërhyrjes së jashtëzakonshme sipas informacionit periodik të raportuar nga bankat dhe rezultatet e informacionet më të detajuara të përfuara gjatë procesit të inspektimit në vend gjatë muajit korrik 2023.

Gjatë vitit 2023 është realizuar identifikimi dhe vlerësimi i funksioneve ekonomike me rëndësi kritike për sektorin bankar shqiptar, vlerësimi i testit të interesit publik për të gjitha bankat, strategjia e preferuar për ndërhyrje të jashtëzakonshme, si dhe masat që duhet të ndërmerren banka në drejtim të aftësisë së saj për zbatimin e kësaj strategjie. Në përfundim, secilës banke i është komunikuar përmbledhja ekzekutive e planit të ndërhyrjes së jashtëzakonshme, duke u fokusuar në vlerësimin e aftësisë që banka ka për të zbatuar në mënyrë eficiente strategjinë e ndërhyrjes së jashtëzakonshme. Banka e Shqipërisë ka kërkuar nga bankat hartimin e programit vjetor të punës mbi aftësinë për ndërhyrje të jashtëzakonshme dhe raportimin e tij në Bankën e Shqipërisë. Për ciklin e vitit 2023, bankat kanë bërë progres në drejtim të përmbushjes së objektivit për qeverisjen, për rritjen e kapaciteteve, për përthithjen e humbjeve dhe rikapitalizim të tyre, për sigurimin e vazhdimësisë operacionale dhe ruajtjen e aksesit në treg, në rast se bankat i nënshtrohen ndërhyrjes së jashtëzakonshme, përmirësimin e cilësisë së raportimit për qëllime të MREL etj. Këta objektiva do të jenë në monitorim të vazhdueshëm, deri në përmbushjen e plotë të "Programit të aftësisë për zbatimin e ndërhyrjes së jashtëzakonshme", brenda afatit përfundimtar të vitit 2027.

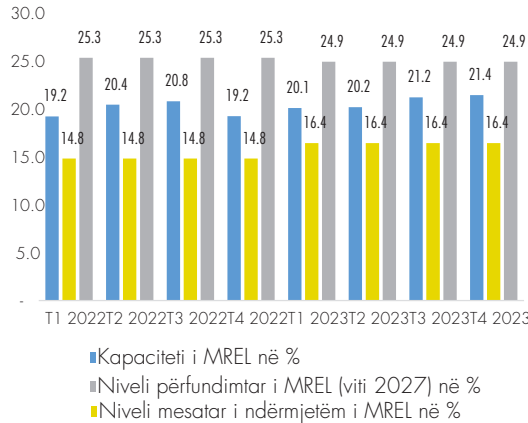
Kërkesa minimale për instrumente të kapitalit rregullator dhe detyrime të pranuar (MREL)

MREL përbën një nga elementet kryesore për përgatitjen financiare të bankave lidhur me aftësinë për ndërhyrje të jashtëzakonshme. Nëpërmjet përmbushjes së kërkesës MREL, sektori bankar ndërton në mënyrë graduale kapacitetet financiare për të përthithur humbjet dhe për t'u rikapitalizuar përmes burimeve të brendshme, në rast se i nënshtrohet ndërhyrjes së jashtëzakonshme.

Në zbatim të kuadrit rregullator, gjatë periudhës së ndërmjetme të përmbushjes së kërkesës MREL brenda vitit 2027, Banka e Shqipërisë u komunikoi bankave nivelin vjetor për t'u plotësuar brenda 12 muajve të ardhshëm. Gjatë vitit 2023, sektori bankar përmbushi nivelin e ndërmjetëm të kërkesës për MREL, duke përdorur instrumente të kapitalit rregullator dhe detyrime të pranuar. Në dhjetor 2023, kapaciteti MREL arriti në nivelin 21.4% të aktiveve të ponderuara me rrezik. Objektiv i vjetor i ndërmjetëm ishte 16.4%. Në dhjetor të

Grafik 33. Kapaciteti MREL, për periudhën 2022-2023, në përqindje të aktiveve të ponderuara me rrezik

Burimi: Banka e Shqipërisë.

vitit 2023, bankave iu komunikua vendimi për nivelin e ndërmjetëm të kërkesës për MREL, i cili duhet të plotësohet për vitin 2024.

Inspektimet në banka

Banka e Shqipërisë ka vijuar punën për fuqizimin e aftësisë për ndërhyrje të jashtëzakonshme në banka. Ajo ka kryer ekzaminimin vjetor pranë bankave, të cilat ofrojnë funksione kritike për ekonominë, duke u fokusuar në vlerësimin e përbushjes së rekomandimeve të komunikuar gjatë ciklit të vitit 2022 dhe përcaktimin e prioriteteve të reja për ciklin e planeve për ndërhyrjen e jashtëzakonshme të vitit 2024.

Në vijim të këtij cikli ekzaminimi, Banka e Shqipërisë përgatiti raportet individuale për secilën bankë, duke u mbështetur në progresin e realizuar prej tyre, me synim rritjen e aftësisë së bankës për të zbatuar ndërhyrjen e jashtëzakonshme, sipas strategjisë dhe instrumentit të përzgjedhur në planin përkatës. Banka e Shqipërisë rekomandoi një listë masash, të cilat bankat duhet t'i përfshijnë në programin e tyre të punës me fokus ndërhyrjen e jashtëzakonshme. Secila bankë me strategji ndërhyrjeje të jashtëzakonshme ka raportuar periodikisht në Bankën e Shqipërisë lidhur me ecurinë e masave që ka marrë, sipas afateve të caktuara kohore, për të rritur aftësinë e saj për zbatimin e planit të ndërhyrjes së jashtëzakonshme.

HAPËSIRË INFORMUESE 6

BURIMET E FINANCIMIT TË KËRKESËS MREL GJATË VITIT 2023

Spektori bankar ka diversifikuar strategjinë e financimit të kërkesës MREL gjatë vitit 2023, duke rritur financimin përmes titujve të borxhit, të cilët plotësojnë kriteret rregullative për t'u klasifikuar si "detyrim i pranuar". Spektori bankar ka emetuar me sukses tituj financiarë në tregun e brendshëm të kapitalit, por edhe në tregjet ndërkombëtare, përmes financimit nga institucionet financiare ndërkombëtare.

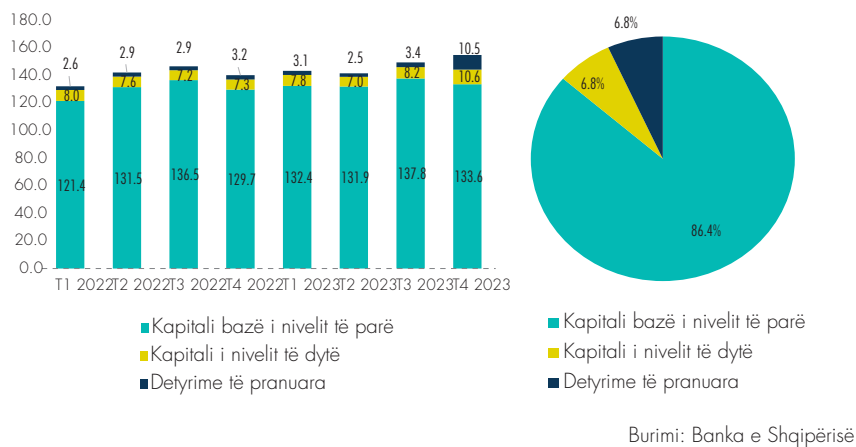
Këtë vit, sektori bankar nënshkroi për herë të parë titull financiar të MREL-it me investitorë profesionistë të tregut financiar, si BERZH dhe Fondi OPEC për Zhvillim Ndërkombëtar. Ky është titulli i parë financiar që emetohet në Ballkanin Perëndimor, i nënshkruar plotësisht nga investitorë të tregut financiar ndërkombëtar. Ai reflekton besimin në sektorin bankar shqiptar dhe përafrimin e kuadrit rregullator evropian nga Banka e Shqipërisë. Investimi synon të shërbejë si katalizator për të rritur interesin e investitorëve të tjerë në financimin e titujve për MREL.

Zhvillime të ngjashme pozitive janë reflektuar dhe në financimin e sektorit bankar në tregun vendas të kapitalit. Gjatë vitit 2023, u realizua me sukses, për herë të parë nga sektori bankar, emetimi i obligacioneve “të paguarantuara”, si dhe u zgjerua numri i bankave që emetojnë borxh të varur për qëllime të kapitalit rregullator.

Për rrjedhojë, gjatë gjysmës së dytë të vitit 2023, stoku i “detyrimeve të pranuar” në bilancin e sektorit bankar arriti në 10.5 miliardë lekë, nga 3.2 miliardë lekë në vitin 2022. Në vijim të forcimit të vazhdueshëm të pozicionit të kapitalit rregullator përmes rritjes së kapitalit bazë të nivelit të parë dhe emetimeve të reja të borxhit të varur, për qëllime të kapitalit të nivelit të dytë, sektori bankar shënoi një përmirësim të ndjeshëm në financimin e kërkesës MREL. Në reflektim të këtyre zhvillimeve, në fund të vitit 2023, struktura e MREL përbëhej nga rreth 93% instrumente të kapitalit rregullator dhe rreth 7% detyrime të pranuar, të përfaqësuar nga borxhi i varur jo pjesë e kapitalit rregullator, nga përkatësisht 98% e tij dhe 2% në vitin 2022.

Grafik 34. Burimet e financimit të MREL për periudhën 2022-2023, miliardë lekë për grupin e bankave që i nënshtrohen kësaj kërkesë dhe struktura e MREL, dhjetor 2023

2.5.2. PËRGATITJA E NJË KUADRI TË FORTË PËR NDËRHYRJEN E JASHTËZAKONSHME

Në drejtim të ngritjes së një kuadri të fortë të ndërhyrjes së jashtëzakonshme, Banka e Shqipërisë ka hartuar disa dokumente metodologjike dhe udhëzuese, të cilat mbështesin bankat në përmbushjen e rekomandimeve të Bankës së Shqipërisë. Kështu, në zbatim të dispozitave të rregullores nr.78/2020 “Për kërkesat minimale për instrumentet e kapitalit rregullator dhe detyrimet e pranuar”, Banka e Shqipërisë ka përditësuar dokumentin “Mbi metodologjinë, politikat dhe mënyrën e përmbushjes së kërkesës minimale për instrumente të kapitalit rregullator dhe detyrime të pranuar”, për ciklin vjetor të vitit 2023.

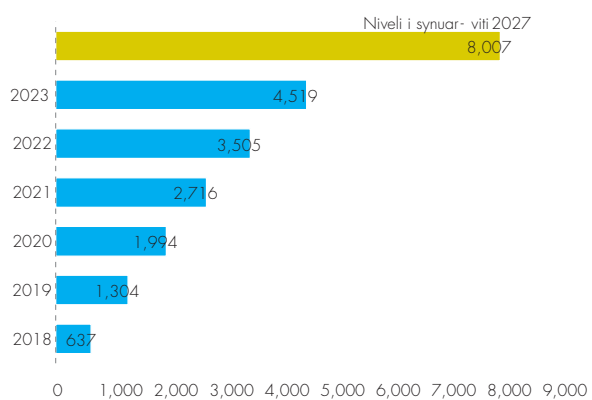

Gjithashtu, në kuadër të rritjes së aftësisë së bankave për zbatimin e ndërhyrjes së jashtëzakonshme, Banka e Shqipërisë ka publikuar udhëzuesin “Për identifikimin dhe mobilizimin e kolateralit në ndërhyrje të jashtëzakonshme”. Ky udhëzues do të orientojë bankat për të ndërtuar dhe hartuar planet e kontingjencës që lidhen me vlerësimin e kolateralit të nevojshëm për aksesin në likuiditet në ndërhyrje të jashtëzakonshme. Banka e Shqipërisë është angazhuar në analizën e kuadrit ligjor kombëtar dhe legjisllacionit evropian në fushën e ndërhyrjes së jashtëzakonshme, me synim përafrimin e plotë të tij.

2.5.3. FONDI I NDËRHYRJES SË JASHTËZAKONSHME

Sektori bankar kontribuon çdo vit për përmbushjen e nivelit të synuar të Fondit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme, në përputhje me kuadrin ligjor në fuqi. Niveli i synuar i Fondit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme që duhet të arrihet deri në vitin 2027 është 0.5% e totalit të detyrimeve të sektorit bankar. Në bazë të parashikimeve më të fundit të vitit 2023, niveli i synuar i fondit shënon 8 miliardë lekë. Me pagesën e kontributit vjetor të bankave në fond gjatë vitit 2023, në nivelin 896.2 milionë lekë, Fondi i Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme, në fund të vitit 2023, arrin në rreth 4.5 miliardë lekë, duke përbërë rreth 56% të nivelit të synuar për vitin 2027.

Grafik 35. Fondi për Ndërhyrjen e Jashtëzakonshme i plotësuar në vite dhe niveli i synuar në vitin 2027 (milionë lekë)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Banka e Shqipërisë monitoron rregullisht ecurinë e aktiveve financiare të Fondit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme, bazuar në raportimet periodike të Agjencisë së Sigurimit të Depozitave, si Administrator i Fondit, mbështetur në politikën e investimit të miratuar nga Banka e Shqipërisë. Gjatë vitit 2023, Banka e Shqipërisë miratoi rishikimin e “Politikës së investimit të fondit” në përputhje me objektivat për miradministrimin e tij, si dhe miratoi “Manualin për Fondin e Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme”, i cili ka në fokus përcaktimin e të gjitha procedurave dhe hapave që ndjek Banka e Shqipërisë për këtë fond, në zbatim të kuadrit ligjor të ndërhyrjes së jashtëzakonshme.

2.6. EMETIMI I MONEDHËS

Banka e Shqipërisë ka të drejtën ekskluzive të nxjerrjes dhe të qarkullimit të monedhës kombëtare "Lek". Ajo përcakton format, peshat, masat, modelin dhe karakteristikat e tjera të kartëmonedhave dhe monedhave metalike shqiptare, me kurs ligjor brenda vendit.

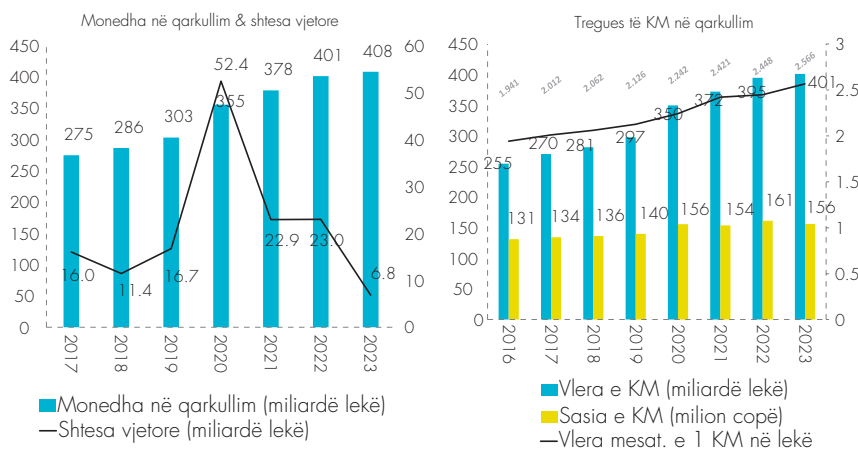
Një nga përgjegjësitë kryesore të Bankës së Shqipërisë është plotësimi i nevojave të ekonomisë me para të gatshme, nëpërmjet emetimit të kartëmonedhave dhe monedhave moderne dhe cilësore, të cilat transmetojnë te përdoruesit e tyre siguri, besueshmëri dhe qëndrueshmëri.

Hedhja në qarkullim e dy prerjeve të fundit të serisë së re në vitin 2022, ndihmoi në prezantimin e plotë të saj në ekonomi. Emetimi i një serie të re kartëmonedhash dhe shtimi i saj me kartëmonedhën me prerje 10.000 lekë, kanë rezultuar të suksesshme në plotësimin e kërkesave të ekonomisë shqiptare në vlerë edhe në strukturë.

Kartëmonedha dhe monedha në qarkullim¹⁷ dhe vlera e tyre

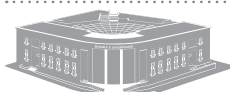
Monedha kombëtare në qarkullim, në fund të vitit 2023, arriti në 408 miliardë lekë, me një rritje prej 6.8 miliardë lekësh krahasuar me fundin e vitit 2022 (+1.7%). Në fund të vitit 2023, rezultuan rreth 156 milionë copë kartëmonedha në qarkullim, me vlerë rreth 401 miliardë lekë. Në krahasim me vitin 2022, numri i kartëmonedhave në qarkullim është ulur me rreth 4.9 milionë copë (-3%), ndërsa në vlerë kemi një rritje prej 6.4 miliardë lekësh (+1.6%). Ulja e numrit të kartëmonedhave dhe rritja e vlerës së tyre në qarkullim ka ardhur për shkak të përmirësimit të strukturës në qarkullim, në favor të rritjes së numrit të kartëmonedhave të prerjeve të mëdha, kryesisht 10.000 dhe 5000 lekë. Në fund të vitit 2023, vlera mesatare e një kartëmonedhe në qarkullim arriti në 2,566 lekë, kundrejt 2448 lekëve në fund të vitit 2022.

Grafik 36. Tregues të ecurisë së monedhës kombëtare (majtas) dhe të kartëmonedhës (KM) në qarkullim (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

¹⁷ Është numri dhe vlera e kartëmonedhave dhe monedhave të hedhura në qarkullim nga Banka e Shqipërisë.

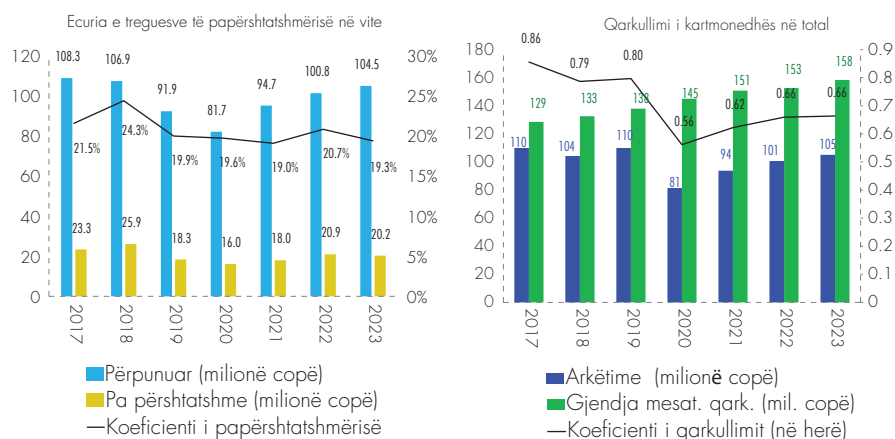

Sa i takon monedhës metalike, numri i tyre në qarkullim arriti në 273 milionë copë kundrejt 257 milionë në fund të vitit 2022, me një rritje prej rreth 16 milionë copësh ose +6.2%. Vlera mesatare e një monedhe metalike në qarkullim, në fund të vitit 2023, arriti 25.2 lekë/monedhë kundrejt 25 lekë/monedhë në vitin 2022.

Riciklimi i parasë fizike, cilësia e kartëmonedhës dhe qarkullimi i saj

Gjatë vitit 2023, u përpunuan rreth 104.5 milionë copë kartëmonedha kundrejt 100.8 milionë copësh në vitin 2022. Ato u kontrolluan njëkohësisht për autenticitet dhe përshtatshmëri për riqarkullim. Norma e sortimit rezultoi 19.3% kundrejt 20.7% në vitin 2022, ndërsa kartëmonedhat e papërshtatshme për qarkullim janë zëvendësuar rast-pas-rasti me kartëmonedha të reja të përshtatshme për qarkullim.

Grafik 37. Treguesit i përpunimit dhe papërshtatshmërisë së kartëmonedhave (majtas) dhe koeficienti i qarkullimit (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Koeficienti¹⁸ i qarkullimit të kartëmonedhës për vitin 2023 rezultoi në vlerën 0.66, që do të thotë se një kartëmonedhë kthehet mesatarisht më pak se një herë në vit në sportelet e Bankës së Shqipërisë. Ky koeficient është më i lartë për prerjet 500 Lekë, 1000 Lekë (rreth 1.28 dhe rreth 1.1) dhe më i vogël për prerjet 5 000 dhe 10 000 Lekë, në përkatësisht 0.2 dhe 0.1 herë në vit.

Mbrojtja e kartëmonedhës dhe monedhës metalike nga falsifikimi

Në vitin 2023 janë sekuestruar 195 copë kartëmonedha kombëtare të falsifikuara në qarkullim, kundrejt 343 copëve në vitin 2022, si dhe 71 copë monedha metalike. Koeficienti i kartëmonedhave të falsifikuara për 1 milion copë kartëmonedha në qarkullim vijon të ulët ndjeshëm. Në vitin 2023, ky tregues ka arritur nivelin e 1.3 copë kartëmonedha për 1 milionë në qarkullim, kundrejt 2.2 në vitin 2022.

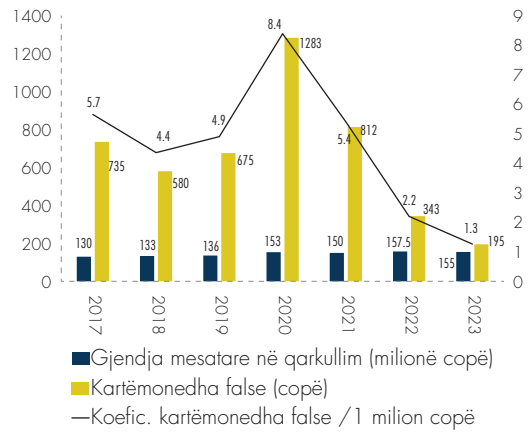
¹⁸ Është raporti i numrit të kartëmonedhave të arkëtuara në sportelet e Bankës së Shqipërisë mbi gjendjen mesatare vjetore të numrit të kartëmonedhave në qarkullim.

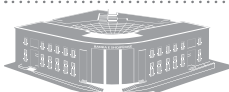
Sa i përket shpërndarjes strukturore të kartëmonedhave të falsifikuara, peshën kryesore e mbajnë prerjet 1000 Lekë dhe 5000 Lekë, të ndjekura nga prerja 2000 Lekë dhe 500 Lekë. Monedha metalike prerje 50 Lekë vijon të jetë e vetmja e falsifikuar, në sasi të ulët dhe të papërfillshme. Numri më i madh i kartëmonedhave false i takon serisë së vjetër 153 copë ose 78%. Kjo e fundit reflekton cilësinë e lartë dhe elementet e sigurisë të aplikuara në kartëmonedhat e serisë së re.

Nga këndvështrimi teknik i fenomenit të falsifikimit të kartëmonedhave kombëtare, ato janë riprodhime të thjeshta me pajisje digjitale komerciale, pothuajse vetëm me teknikën *ink-jet* me ngjyra, të shoqëruara me aplikim të teknikave artizanale dhe teknologjike për imitimin e elementeve të sigurisë, ndërsa elementet e sigurisë të lexueshme prej pajisjeve autentifikuese nuk ndeshen në asnjë rast të imituara.

Grafik 38. Ecuria e treguesit të falsifikimit të kartëmonedhave në qarkullim

Burimi: Banka e Shqipërisë.

2.7. SISTEMET E PAGESAVE

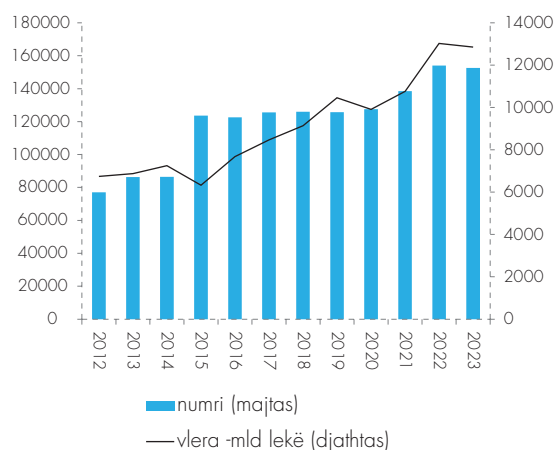
Operimi, mbikëqyrja dhe reformimi i sistemeve të pagesave është një nga detyrat kryesore të Bankës së Shqipërisë. Nëpërmjet saj, garantohet siguria, qëndrueshmëria dhe efikasiteti i infrastrukturës bazë të pagesave. Ky është një parakusht i domosdoshëm për përçimin e politikës monetare, ruajtjen e stabilitetit financiar dhe zhvillimin ekonomik në përgjithësi.

Në përmbushje të këtyre funksioneve, përtej operimit të qëndrueshëm të sistemeve të pagesave, BSH-ja i ka kushtuar vëmendje të veçantë rolit mbikëqyrës dhe katalizator, në përmbushje të Strategjisë Kombëtare të Pagesave me Vlerë të Vogël.

2.7.1. ECURIA E SISTEMEVE TË PAGESAVE

Banka e Shqipërisë luan rol thelbësor në funksionimin normal të sistemeve të pagesave, nëpërmjet operimit dhe administrimit të 3 infrastrukturave kryesore për procesimin e pagesave ndërbankare dhe 1 infrastrukture për shlyerjen e titujve. Sistemi AIPS është infrastruktura e vetme për shlyerjen në kohë reale të pagesave me vlerë të madhe në lekë. Sistemi AECH mundëson klerimin e transaksioneve ndërbankare me vlerë më të vogël se 1.5 milionë lekë të individëve dhe bizneseve. Sistemi AIPS EURO bën të mundur shlyerjen bruto, në kohë reale, të transaksioneve të klientëve të bankave për pagesat në euro brenda territorit të Shqipërisë. Gjithashtu, që prej vitit 2015, Banka e Shqipërisë operon sistemin qendror të shlyerjes dhe të regjistrimit të transaksioneve me titujt e qeverisë - AFISaR. Të gjitha sistemet kanë ofruar disponueshmëri maksimale, duke funksionuar normalisht dhe në përputhje me rregullat dhe oraret e operimit gjatë vitit 2023.

Grafik 39. Numri dhe vlera e transaksioneve të procesuara në AIPS

Burimi: Banka e Shqipërisë.

SISTEMI I SHLYERJES SË PAGESAVE NDËRBANKARE ME VLERË TË MADHE (AIPS)

Sistemi i pagesave me vlerë të madhe është instrumental në zhvillimin e qëndrueshëm të sistemit financiar, pasi siguron qarkullimin normal të likuiditetit në tregje dhe ekonomi. Pjesëmarrëse të sistemit AIPS janë të gjitha bankat që operojnë në Shqipëri, Banka e Shqipërisë dhe Ministria e Financave (si pjesëmarrës i tërthortë). Vlera totale e likuiditetit të qarkulluar në sistem ishte 12,849 miliardë lekë gjatë vitit 2023, ose më shumë se 5-fishi i PBB-së nominale.

Kredia brenda ditës është një instrument i sistemit AIPS, të cilin Banka e Shqipërisë ua ofron bankave pjesëmarrëse për administrimin e likuiditetit ditor, me qëllim garantimin e vijueshmërisë normale të funksionimit ndërbankar të pagesave. Në raport me totalin e pagesave të shlyera në sistemin AIPS, vlerat e këtij instrumenti mbeten në nivele të ulëta (4%-5%), duke nënkuptuar se ekspozimi i sistemit ndaj rrezikut të likuiditetit të pjesëmarrësve është i ulët.

SISTEMI I SHLYERJES SË PAGESAVE NË EURO BRENDË VENDIT (AIPS EURO)

Sistemi AIPS Euro u krijua për t'i mundësuar qytetarëve shqiptarë kryerjen e pagesave në euro brenda vendit me kosto më të ulëta, dhe në një kohë më të shpejtë nga procesi i kryer më parë nëpërmjet bankave korrespondente. Në këtë sistem mundësohet shlyerja e transfertave të individëve dhe bizneseve në monedhën Euro brenda vendit. Ai është në vitin e dytë të operimit. Gjatë vitit 2023, në sistemin AIPS EURO janë procesuar një vëllim pagesash prej 249,018 transaksioneve me vlerë rreth 4,134 milionë euro. Krahasuar me vitin 2022, numri i transaksioneve është rritur me 60%, ndërsa vlera e tyre me 24%. Në këtë sistem janë procesuar rreth 1,016 transaksione në ditë, me një vlerë mesatare qarkullimi ditor prej rreth 17 milionë eurosh.

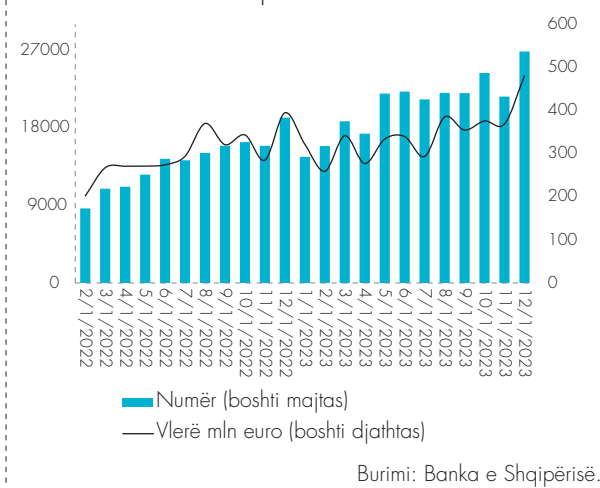
Konsumatorët dhe bizneset shqiptare vlerësohen të kenë kursyer nga funksionimi i sistemit AIPS Euro rreth 37 milionë euro në vitin 2023. Zgjerimi i përdorimit të tij ndihmon nxitjen e përfshirjes financiare dhe promovimin e pagesave elektronike në vend. Me anë të këtij sistemi, pagesat në euro brenda vendit rregullohen tërësisht nga kuadri ligjor e rregullator prudencial, në kuadër të mbrojtjes konsumatore të krijuar nga ligji "Për shërbimet e pagesave", duke shmangur marrëdhëniet me bankat korrespondente.

SISTEMI I KLERIMIT TË PAGESAVE ME VLERË TË VOGËL (AECH)

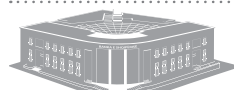
Sistemi AECH bën klerimin e pagesave me vlerë të vogël. Rezultatet e klerimit shlyhen në sistemin AIPS. Përdorimi i këtij sistemi reflekton kryesisht përdorimin e transfertave bankare të individëve dhe bizneseve, kryesisht të mesme dhe të vogla¹⁹. Aktiviteti në sistem është rritur vazhdimisht dhe, gjatë vitit 2023, numri i transaksioneve të kleruara u rrit me 12.4%, ndërsa vlera totale e transaksioneve me 6.8% nga viti 2022.

Përtej rritjes së qëndrueshme të numrit dhe vlerës së transaksioneve të procesuara në vitet e fundit në AECH, vlera mesatare për transaksion është zvogëluar, në

Grafik 40. Ecuria e sistemit AIPS EURO sipas numrit dhe të vlerës së transaksioneve të procesuara

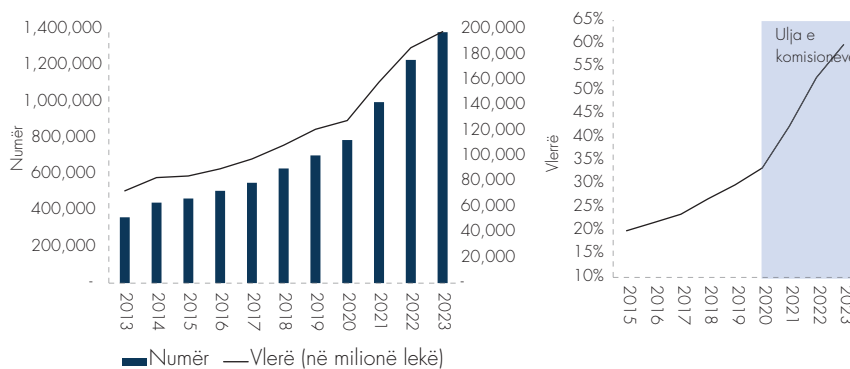

¹⁹ Analiza e treguesit të shpërndarjes së pagesave sipas pjesëmarrësve evidenton se pagesat për klientët të iniciuara nga bankat vazhdojnë të zënë peshën kryesore të transaksioneve të procesuara në sistemin AECH, duke mbizotëruar ndaj transaksioneve të iniciuara nga pjesëmarrësit e tjerë (MFE-ja dhe BSH-ja).

linjë me përdorimin për procesimin e transaksioneve me vlera më të ulëta. Raporti i transaksioneve të procesuara në AECH kundrejt popullsisë ka vijuar të rritet. Kjo ecuri është mbështetur nga masat e marra nga Banka e Shqipërisë mbi diferencimin e komisioneve të aplikuara nga bankat, duke favorizuar kryerjen e pagesave me vlerë të vogël në formë elektronike²⁰.

Grafik 41. Numri, vlera totale e transaksioneve dhe ajo mesatare për transaksion të kleruar në AECH (majtas) dhe raporti i transaksioneve të procesuara në AECH me popullsinë mbi moshën 15 vjeç* (djathtas)

*Nënkupton që 59.7% e popullsisë mbi moshën 15 vjeç kryen një transaksion ndërbankar në vit nëpërmjet sistemit AECH. Kjo shifër ka shënuar një rritje të vazhdueshme ndër vite.
Burimi: Banka e Shqipërisë dhe INSTAT (për numrin e popullsisë).

SISTEMI I SHLYERJES SË TITUJVE (AFISAR)

Sistemi AFISaR është sistemi qendror i shlyerjes dhe regjistrimit të transaksioneve me titujt e qeverisë dhe operohet nga Banka e Shqipërisë në cilësinë e agjentit fiskal. Banka e Shqipërisë, nëpërmjet sistemit AFISaR, i ofron emetuesit (Ministrisë së Financave) dhe tregut, organizimin e ankandëve të emetimit të titujve të Shtetit Shqiptar në tregun e brendshëm, në monedhën kombëtare dhe në monedhën evropiane, si dhe shlyerjen dhe regjistrimin e transaksioneve me këto titujt në tregun sekondar. Këtu kolateral janë titujt e Shtetit Shqiptar dhe marrëveshjet e anasjella të riblerjes me objekt këta tituj. Përveç sa më sipër, ofrohen edhe shërbimet e mbledhjes së taksave në burim për të ardhurat nga titujt, ngjarjet e pagesave të interesit dhe informimi i mbajtësve të llogarive në këtë sistem mbi gjendjen dhe lëvizjet në këto llogari.

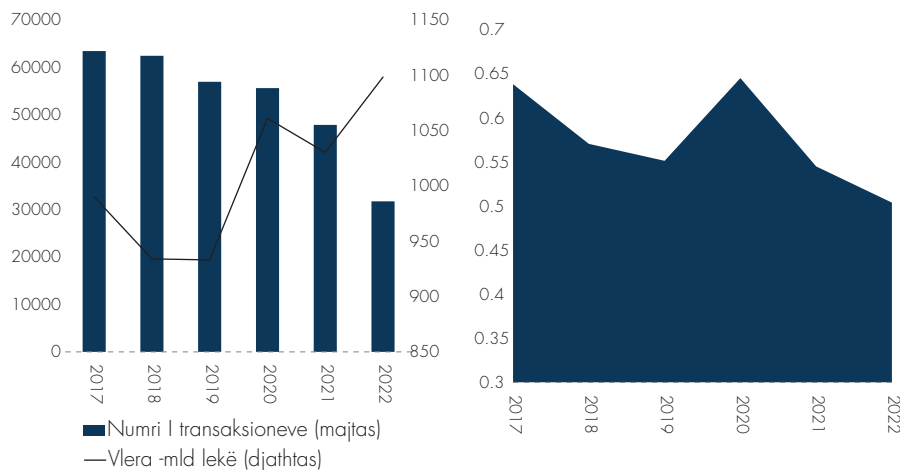
Në fund të vitit 2023, sistemi AFISaR regjistron 14 institucione financiare pjesëmarrëse të drejtpërdrejta nga të cilat: 1 emetuese (Ministria e Financave) dhe 1 bankë qendrore (Banka e Shqipërisë), 7 institucione financiare pjesëmarrëse të tërthorta me llogari nëpërmjet Bankës së Shqipërisë, dhe lidhje me një 1 Bursë private të tregtimit të titujve. Në fund të vitit 2023, numri i llogarive të individëve në sistemin AFISaR të hapura nëpërmjet Bankës së Shqipërisë ishte 19,490.

²⁰ Ndryshimi rregullativ i vitit 2020, i cili parashikon eliminimin e komisioneve për pagesat me vlerë të vogël të iniciuara në mënyrë elektronike (home-banking) deri në shumën 20,000 lekë, si dhe diferencimin e tarifave për pjesën tjetër të pagesave të iniciuara elektronikisht deri në 50% të atyre të iniciuara në formë letër.

Vlera nominale totale e emetimeve të titujve të Shtetit Shqiptar në monedhën kombëtare në sistemin AFISaR, në fund të vitit 2023, ishte 732.26 miliardë lekë, duke u rritur me 2.8% nga fundviti 2022, ndërsa emetimet në monedhën evropiane janë 69.13 miliona euro, në të njëjtën vlerë me një vit më parë.

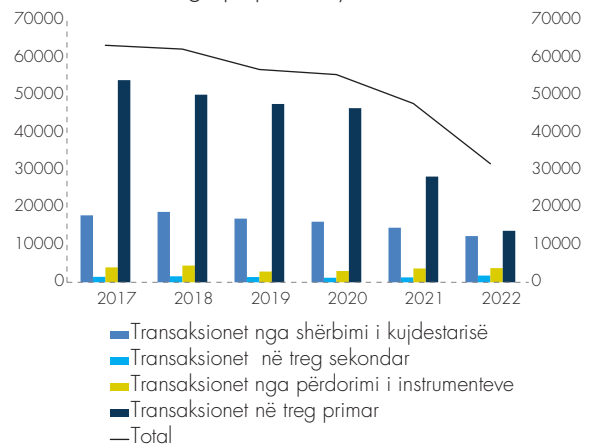
Grafik 42. Ecuria e transaksioneve të procesuara në sistemin AFISaR (majtas) dhe në përqindje ndaj PBB-së (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Përdorimi i sistemit AFISaR sipas katër grupe-tipeve të përgjithshme të transaksioneve tregon se transaksionet në tregun primar dhe transaksionet e kujdestarisë (mbledhja e taksave, pagesat e kuponëve etj.) kanë shënuar rënie me respektivisht 16.5% dhe 45%. Transaksionet e tregut sekondar kanë rezultuar me rënie me rreth 8%. Rritje të konsiderueshme kanë pasur transaksionet nga përdorimi i instrumenteve, me 31.7%, ku rolin kryesor e ka luajtur kredia ndërditore (me rritje 94%) dhe repo në treg ndërbankar (me rritje 30%). Bursa e titujve nuk ka pasur aktivitet në vitin 2023.

Grafik 43. Ecuria e transaksioneve në sistemin AFISaR të ndara sipas katër grup-tipeve kryesore

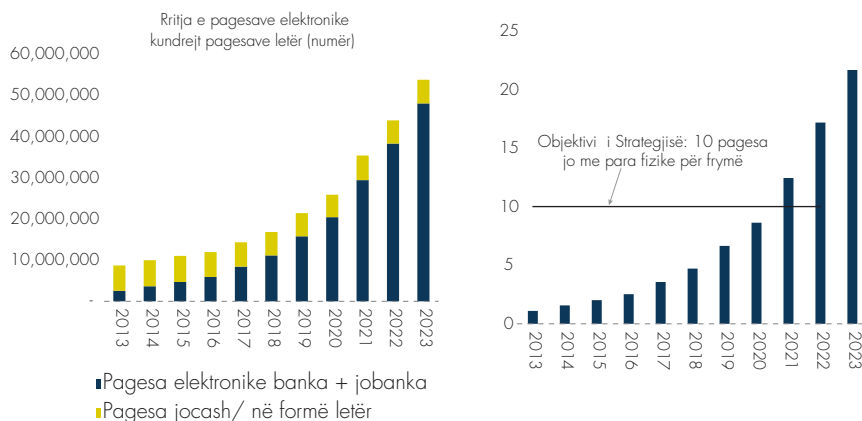
Burimi: Banka e Shqipërisë.

2.7.2. INSTRUMENTET E PAGESAVE

Gjatë vitit 2023 ka vijuar prirja rritëse e pagesave në formë elektronike, ndërsa pagesat në formën e letrës kanë ruajtur pothuajse të njëjtat vlera. Rreth 89% e numrit të pagesave të kryera si nga bankat, ashtu edhe nga jobankat, ka qenë në formë elektronike. Krahasuar me një vit më parë, numri i këtyre pagesave është rritur me 25.5%, ndërsa vlera e tyre është rritur me 27.1%.

Grafik 44. Ecuria e numrit të instrumenteve të pagesave elektronike dhe në formë letër në vite (majtas), numri i pagesave për frymë (+15 vjeç) në vite (djathtas)

Zhvillimet e pagesave elektronike kanë kontribuar në përmbushjen e objektivave sasiorë të Strategjisë Kombëtare të Pagesave me Vlerë të Vogël (2018-2023), duke arritur një nivel përdorimi prej 21 pagesash elektronike për frymë për vitin 2023, nga 10 që është objektivi i Strategjisë për vitin. Përfshirja financiare është rritur dhe objektivi prej 70% e popullsisë që zotëron një llogari pagesash është përmbushur²¹.

PAGESA OFRUAR NGA SISTEMI BANKAR

Institucionet bankare janë ofruesi kryesor i shërbimeve të pagesave. Pagesat me vlera të mëdha vijojnë të kryhen në formën e transfertave në formë letër, kryesisht nga bizneset. Numri i tyre zë një peshë të vogël në numrin total të pagesave. Në terma të vlerës, ato zënë rreth 61% të totalit të vlerës së pagesave.

Përdorimi i instrumenteve të tjera të pagesave elektronike të kryera nëpërmjet bankave është rritur. Rreth 61.9% e totalit të pagesave janë kryer duke përdorur karta bankare. Krahasuar me vitin 2022, numri i pagesave me kartë është rritur me 22.2%. Nga ana tjetër, për nga vetë natyra e pagesave që kryhen me këtë instrument, vlera e tyre mbetet në nivele të ulëta, duke zënë vetëm 3.1% të të gjithë vlerës së pagesave të kryera. Përdorimin më të lartë të kartave e kanë individët (në 94.7% të numrit të pagesave me kartë).

Pagesat home-banking²² zënë vendin e dytë si instrument pagese ndaj totalit të të gjithë numrit të pagesave. Trendi i shpejtë i rritjes së përdorimit të *home banking* tregon familjarizimin më të madh të publikut me këtë instrument, si dhe nxitjen e përdorimit të tij nga ana e sistemit bankar. Numri i pagesave të kryera

²¹ Në vitin 2014, më pak se 40% e popullsisë zotëronte një llogari pagesash.

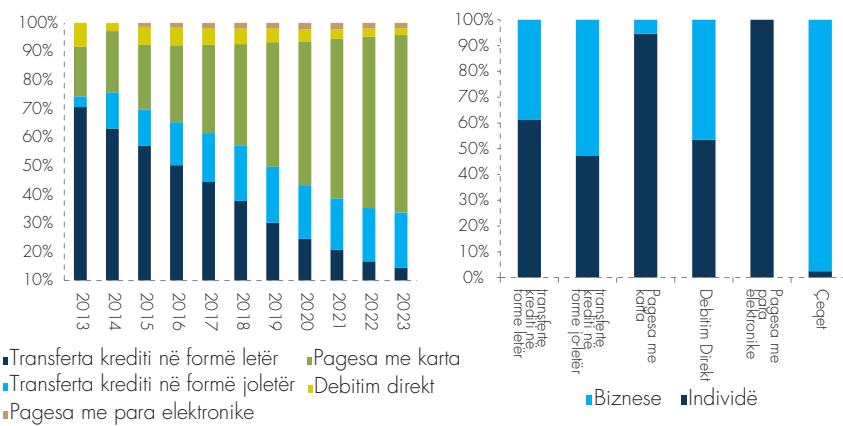
²² Këto produkte mundësojnë aksesimin e llogarisë bankare në distancë, nëpërmjet një linje interneti, linje telefoni apo një software-i që banka i vë në dispozicion klientit të saj.

përmes shërbimit mobile banking arriti në 3.1 milionë transaksione dhe u rrit me 36.7% nga viti 2022. Vlera e tyre arriti në 336 miliardë lekë, me rritje vjetore prej 25.8%.

Pagesat me para elektronike në sistemin bankar janë rritur gjatë vitit 2023, por vlera e këtyre pagesave mbetet ende në nivele të ulëta (vetëm 0.1% ndaj totalit të të gjithë pagesave bankare). Pagesat me para elektronike ose me parapagim përdoren ekskluzivisht nga individët.

Grafik 45. Peshë e instrumenteve të pagesave sipas numrit të transaksioneve (majtas) dhe përdoruesit sipas tipologjisë së instrumenteve të pagesave, gjatë vitit 2023 (djathtas)

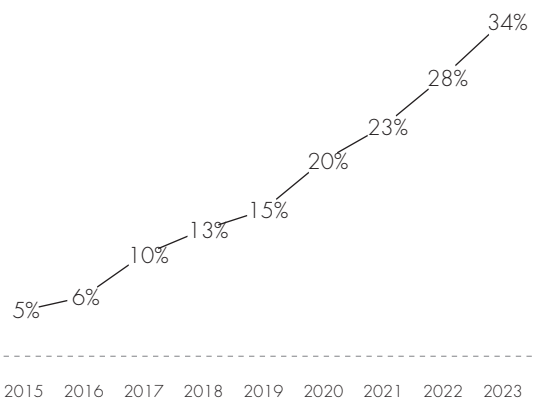

Burimi: Banka e Shqipërisë.

HOME BANKING

Shërbimet "home banking" ofrohen nga të gjitha bankat dhe po gjejnë përdorim gjithnjë e më të gjerë në tregun shqiptar. Ato po përdoren jo vetëm për shërbimet bazike të informimit mbi gjendjen e llogarisë, por edhe për kryerjen e pagesave online. Në vitin 2023, numri i pagesave dhe i vlerës së transaksioneve "home banking" u rritën me përkatësisht 22.1% dhe 28.1% krahasuar me një vit më parë. Kjo ecure është nxitur nga masat e marra nga Banka e Shqipërisë për uljen e komisioneve për këtë tipologji transaksionesh²³, nga zgjerimi i aksesit në internet dhe familjarizimi i klientëve të bankave me këtë instrument. Numri i llogarive të aksesueshme në distancë është rritur me 24.3% në vitin 2023, duke zënë 33.8% të totalit të gjithë llogarive të klientëve në banka.

Grafik 46. Raporti i llogarive home-banking ndaj totalit të llogarive

Burimi: Banka e Shqipërisë.

²³ Referuar diferencimit të komisioneve midis pagesave online dhe ato me prani fizike pranë degëve të bankave.

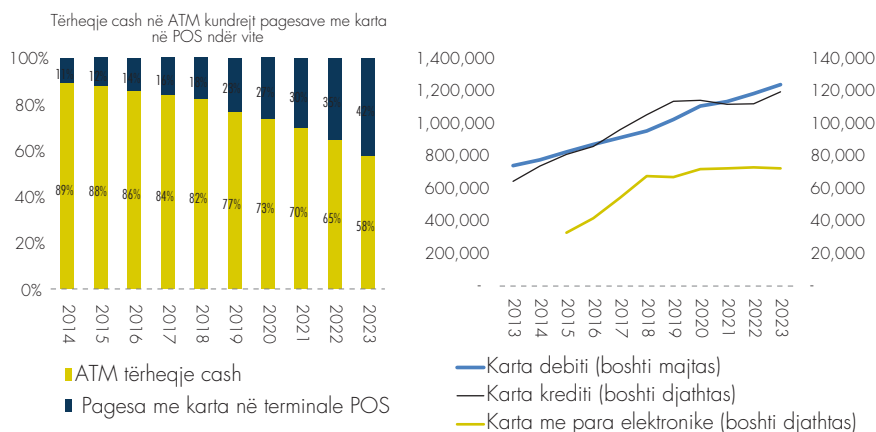

KARTAT BANKARE DHE INFRASTRUKTURA PËR PËRDORIMIN E TYRE

Të 11 bankat që operojnë në treg janë të licencuara si emetuese kartash, ndërkohë që 8²⁴ prej tyre janë të licencuara edhe si pranuese kartash. Numri i ATM-ve dhe i POS-eve për 100,000 të rritur²⁵ në Shqipëri është rritur në përputhje me familjarizimin më të madh të bizneseve dhe konsumatorëve, përdorimin më të lartë të kartave nëpër pikat e shitjes dhe zgjerimin e përfshirjes financiare të popullatës.

Numri i kartave është rritur me 4.6% krahasuar me një vit më parë. Në këtë grup mbizotërojnë kartat e debitit, me 86.5% të totalit të numrit të kartave në qarkullim. Numri mesatar i pagesave me karta për frymë (popullsia mbi 15 vjeç) është rritur në rreth 11 pagesa gjatë vitit 2023 kundrejt 9 një vit më parë. Numri i POS-eve është rritur me 18.2% krahasuar me vitin 2022. Pavarësisht zgjerimit të shpërndarjes së rrjetit të POS-eve në gjithë rajonet, përqendrimi më i lartë është në qarkun e Tiranës,²⁶ ku janë instaluar 80% e tyre. Përdorimi i kartave në pikat POS është rritur me 34.9% krahasuar me vitin 2022.

Grafik 47. Përdorimi i kartave për pagesa kundrejt tërheqjeve cash në ATM (majtas), numri i kartave në qarkullim (djathtas)

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Numri i ATM-ve është rritur me 8.2% krahasuar me vitin 2022. Megjithëse ATM-të përdoren kryesisht për tërheqje të *cash*-it, numri i ATM-ve që mundësojnë depozitimin e *cash*-it është rritur. Përdorimi i tyre për këtë funksion është ende i kufizuar.

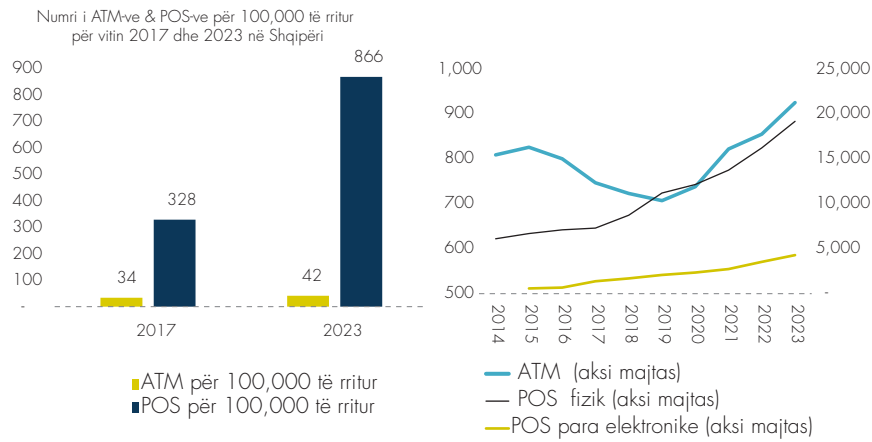
²⁴ Banka e Parë e Investimeve ka filluar të ofrojë edhe shërbimin e pranimit të kartave gjatë vitit 2023.

²⁵ Popullsia e rritur (mbi 15 vjeç).

²⁶ Ndarja e qarqeve bëhet sipas degëve të Bankës së Shqipërisë.

Grafik 48. Numri i terminalave ATM dhe POS për 100,000 të rritur (majtas), numri i ATM-ve, POS-ve (djathtas)

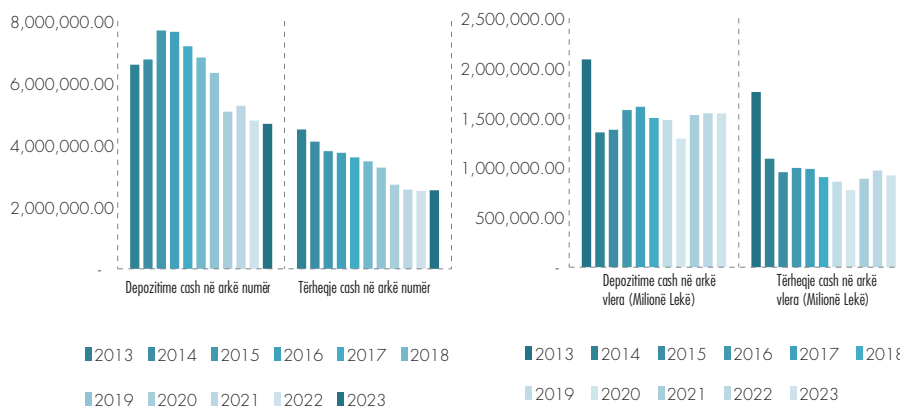

Burimi: Banka e Shqipërisë.

TRANSAKSIONET ME PARA FIZIKE

Shtimi i infrastrukturës për përdorimin e instrumenteve elektronike të pagesave është reflektuar në rënien e përdorimit të *cash*-it për transfertat. Në vitin 2023, transaksionet me para fizike të kryera nga klientët në sportelet e bankave janë zvogëluar me 2.1% në numër dhe 0.2% në vlerë, krahasuar me vitin 2022. Megjithatë, përdorimi i parasë fizike mbetet një fenomen mbizotërues në ekonominë shqiptare, i cili mbart kosto të larta për të. Raporti i parasë jashtë bankave ndaj parasë likuide (M1) është 51%, nga 52.7% një vit më parë. Bashkërendimi i përpjekjeve me të gjithë aktorët relevantë, si dhe rritja e edukimit financiar për nxitjen e përdorimit të instrumenteve sa më efikase dhe me kosto të ulëta përbën një nga prioritetet e Bankës së Shqipërisë.

Grafik 49. Numri dhe vlera e transaksioneve cash në sportelet e bankave 2023 (individë dhe biznese)

Burimi: Raportimet e bankave sipas "Metodologjisë për raportimin e instrumenteve të pagesave".

2.7.3. INSTITUCIONET E PARASË ELEKTRONIKE

Produktet e parasë elektronike ofrohen dhe nga institucionet financiare jobanka të licencuara si institucione të parasë elektronike. Me miratimin e ligjit “Për Shërbimet e Pagesave”, numri i tyre është rritur në 10 institucione. Institucioni më i ri i parasë elektronike u licencua nga Banka e Shqipërisë në fund të vitit 2023. Këto institucione kanë kryer një volum prej 14 milionë pagesash me para elektronike me një vlerë 91.6 miliardë lekë, duke shënuar një rritje prej 37.6% në numër dhe 102% në vlerë krahasuar me vitin 2022²⁷.

Përdorimi i parasë elektronike sjell lehtësira kryesisht për atë pjesë të popullsisë shqiptare që nuk zotëron një llogari bankare. Avantazhet për këtë pjesë të popullsisë konsistojnë në rritjen e fleksibilitetit për kryerjen e pagesave, duke llogaritur shtrirjen e gjerë të këtyre institucioneve në vend, por edhe në një kosto më të ulët për pagesat e kryera, sidomos për pagesat e gjobave, faturave mujore utilitare etj. Edhe pse numri i transaksioneve të pagesave me para elektronike nga institucionet e parasë ka arritur 41% të totalit të pagesave në formë elektronike, vlera e tyre mbetet e ulët në rreth 4% e vlerës së pagesave elektronike.

2.7.4. MBIKËQYRJA E SISTEMEVE TË PAGESAVE DHE ROLI REFORMATOR

Përtej operimit të sistemeve të pagesave, Banka e Shqipërisë i kushton vëmendje konsolidimit të rolit mbikëqyrës të këtyre sistemeve dhe të përdorimit të instrumenteve të pagesave si pjesë përbërëse e tyre. Për këtë qëllim, ajo ndërmerr masa për përmirësimin dhe forcimin e kuadrit rregullator dhe të infrastrukturës së pagesave, në përputhje me standardet evropiane.

Kuadri rregullator për zbatimin e ligjit “Për Shërbimet e Pagesave” është tashmë i plotë. Ky ligj transpozon Direktivën e BE-së për Shërbimet e Pagesave dhe hap tregun e pagesave për një sërë shërbimesh dhe institucionesh, në favor të rritjes së konkurrencës, uljes së kostove dhe rritjes së transparencës për konsumatorin. Gjatë vitit 2023 u punua për miratimin e rregulloreve të nevojshme për zbatimin e plotë të ligjit (për rregulloret e miratuara, shih 2.4.2 Rishikimi i kuadrit rregullativ dhe metodologjik).

Finalizimi dhe miratimi i ligjit “Për llogarinë e pagesave me shërbime bazike”²⁸ është një element i rëndësishëm në funksion të nxitjes së përfshirjes financiare (për informacion më të detajuar shih Hapësirën Informuese 5). Ai pritet të ndikojë pozitivisht përdorimin e shërbimit të pagesave dhe zgjerimin e popullsisë që zotëron një llogari pagese dhe kryen veprime me të.

Gjatë vitit 2023 ka nisur puna për **anëtarësim e Shqipërisë në Tregun Unik të Pagesave në Euro (SEPA)**, projekt ky tejet i rëndësishëm i Bankës së Shqipërisë. Procesi nisi në vitin 2021, kur Shqipëria u bë pjesë e projektit rajonal të Bankës

²⁷ Të dhënat janë deri në muajin nëntor 2023.

²⁸ Miratuar në datën 14.12.2023, botuar në Fletoren Zyrtare nr. 1, datë 3.1.2024.

Botërore "Për modernizimin e sistemeve të pagesave në vendet e Ballkanit Perëndimor". Si pjesë integrale e axhendës së Procesit të Berlinit, krahas Bankës Botërore, ai mbështetet edhe nga Komisioni Evropian, CEFTA dhe RCC. Anëtarësimi i përsheptuar i Shqipërisë në SEPA është një nga objektivat që duhet të përmbushen për të realizuar Planin e Ri të Rritjes 2024-2027, të miratuar nga Komisioni Evropian në nëntor të vitit 2023 (New Growth Plan for Western Balkans). Lejimi i anëtarësimit të vendeve të Ballkanit Perëndimor në SEPA është një mundësi për të integruar platformat tona të kryerjes së pagesave dhe rrjedhimisht tregtinë elektronike me tregun evropian. Për këtë arsye, ky projekt ka marrë prioritet në strategjinë e zhvillimit të Bankës së Shqipërisë (për më shumë detaje mbi kriteret, procedurat dhe përfitimet, shih Hapësirën Informuese 7).

HAPËSIRË INFORMUESE 7

PJESËMARRJA E SHQIPËRISË NË SEPA

Kriteret për zgjerimin e shtrirjes gjeografike të Zonës Unike të Pagesave në Euro (SEPA) janë përcaktuar nga Këshilli Evropian i Pagesave (EPC), dhe vlerësimi i përputhshmërisë me kriteret e pjesëmarrjes në SEPA ndërmerret po nga i njëjti entitet. Kriteret e pjesëmarrjes në SEPA janë zhvilluar për të lejuar komunitetin financiar në vendet jashtë Bashkimit Evropian të marrin pjesë në skemat SEPA. Më konkretisht, një bankë qendrore ose një entitet i ngjashëm mund të veprojë në emër të komunitetit financiar kombëtar për paraqitjen e kërkesës për pjesëmarrje në të cilën analizohen gjithashtu dhe pajtueshmëria ligjore e vendit me kriteret e pjesëmarrjes në SEPA. Për Shqipërinë, dosja e aplikimit do të paraqitet nga Banka e Shqipërisë.

Kriteret në lidhje me sigurimin e kushteve të barabarta ndërmjet aplikantit dhe pjesëmarrësve të tjerë të skemës SEPA fokusohen në pajtueshmërinë me legjislacionin e BE-së për pagesat. Kjo pajtueshmëri duhet të tregohet ose nëpërmjet dispozitave ligjore të përfaqësuar në mënyrë efektive ose nëpërmjet praktikave po aq detyruese në treg. Këto kriteret nuk kërkojnë një zbatim të rreptë të legjislacionit përkatës të BE-së, por dispozitat përkatëse në legjislacionin vendas duhet të konsiderohen në thelb të barabarta ose funksionalisht të barabarta me legjislacionin e BE-së.

Banka e Shqipërisë po asistohet nga Banka Botërore në këtë proces, dhe tashmë ka bërë një vlerësim paraprak të nevojave për ndryshime ligjore që do të plotësojnë kriteret e pajtueshmërisë me legjislacionin e BE-së. Ky vlerësim ka treguar se Shqipëria është ndjeshëm e avancuar në përafrimin e legjislacionit. Një zhvillim mjaft i rëndësishëm në këtë drejtim ka qenë dhe dalja e Shqipërisë nga lista gri - një kriter thelbësor ky për pjesëmarrjen në SEPA. Nëpërmjet Komitetit Kombëtar të Sistemit të Pagesave, edhe sistemi bankar është informuar mbi këtë nisëm. Angazhimi i sistemit bankar është mjaft i rëndësishëm për suksesin e këtij projekti pasi në vijim të aplikimit nga ana e Bankës së Shqipërisë dhe pranimit të mundshëm nga ana e EPC dhe Komisionit Evropian, bankat dhe jobankat do të duhet të anëtarësohen individualisht në skemat SEPA.

Përfitimet nga pjesëmarrja e Shqipërisë në SEPA

Shqipëria është një vend me ndërveprim shumë të lartë ekonomik me vendet e Bashkimit Evropian, në fusha si:

- shkëmbimet tregtare import-eksport;
- të ardhurat nga puna dhe remitancat;
- turizmi, kryesisht nga vendet e Bashkimit Evropian;
- zgjerimi i kompanive evropiane në tregun shqiptar dhe anasjelltas.

Për zhvillimin me efikasitet sa më të lartë të këtyre ndërveprimeve është i nevojshëm krijimi i kanaleve të transferimit të fondeve në mënyrë sa më efektive, si në terma të kostove ashtu edhe të kohës. Një zhvillim që mund të mbështesë këtë objektiv është anëtarësimi i përshtetur në Zonën Unike të Pagesave në Euro (SEPA). Ky anëtarësim sjell një sërë përfitimesh të prekshme për aktorë të ndryshëm ekonomikë dhe për ekonominë në tërësi.

SEPA i bën pagesat ndërkufitare midis vendeve anëtare në të po aq të thjeshta dhe të lira sa pagesat brenda vendit. Me pjesëmarrjen në SEPA mundësohet zbatimi i parimit të tarifave të barabarta si për pagesat kombëtare, ashtu edhe për ato ndërkufitare të përpunuara në mënyrë elektronike në euro.

Aktualisht, transfertat dhe pagesat me vendet e Bashkimit Evropian dhe anasjelltas kryhen nëpërmjet bankave korrespondente - një kanal i kushtueshëm dhe joefikas për sa i përket kohës së ekzekutimit të transaksionit, monitorimit të finalizimit të tij, transparencës së kushteve të punës dhe mbrojtjes së konsumatorit. Për konsumatorët dhe bizneset, thjeshtësia, komoditeti dhe efikasiteti, janë tre nga përfitimet kryesore të anëtarësimit në SEPA, pasi qytetarët dhe bizneset shqiptare do të kryenin pagesa dhe transfertat brenda një tregu, duke shmangur banka ndërmjetëse.

Për zhvillimin e turizmit, anëtarësimi në SEPA u lehtëson turistëve evropianë pagesa të shpejta dhe me kosto të ulëta, sikur të ishin në Evropë apo në vendin e tyre të origjinës. Për investimet, lëvizja e fondeve dhe e pagesave midis Shqipërisë dhe vendeve të Bashkimit Evropian për qëllime investimi bëhet më e lehtë dhe më pak e kushtueshme. Së fundi, krijimi i një faciliteti të tillë do të rrisë dërgimin e formalizuar të remitancave prej vendeve e Bashkimit Evropian.

Banka e Shqipërisë ka punuar në mënyrë intensive për zhvillime infrastrukturore me anë të projektit "Up grade i sistemeve AIPS, AIPS Euro dhe AECH". Ky projekt synon implementimin e standardeve ndërkombëtare të procesimit të mesazheve (SEPA/ISO 20022), të cilat rrisin sigurinë e transaksioneve dhe sigurojnë uniformitetin në shkëmbimin e të dhënave në nivel global. Projekti nënkupton përmirësime të infrastrukturës teknike për të rritur sigurinë dhe efikasitetin e sistemeve që operohen nga Banka e Shqipërisë.

Banka e Shqipërisë ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm për implementimin e infrastrukturës për pagesat e shpejta (instant payment). "Pagesat e shpejta" janë shlyerje elektronike e pagesave me vlerë të vogël të disponueshme në çdo moment dhe me shlyerje pothuajse të menjëhershme ndërbankare të transaksionit.

Në rolin e reformatorit të tregjeve të pagesave dhe infrastrukturave përkatëse, Banka e Shqipërisë ka udhëhequr zbatimin e planit të veprimit të Strategjisë Kombëtare të Pagesave me Vlerë të Vogël (2018-2023). Viti 2023 ishte viti i fundit i implementimit në terma të përmirësimeve rregullative dhe të infrastrukturave të reja. Objektivat e matshëm (sasiorë) të Strategjisë janë arritur ose tejkaluar.

2.8. ADMINISTRIMI I REZERVËS VALUTORE

Banka e Shqipërisë është autoriteti kombëtar përgjegjës për mbajtjen dhe administrimin e rezervave valutore të Shqipërisë. Ajo përdor mundësitë e saj më të mira për të arritur dhe ruajtur një nivel të caktuar të rezervës valutore, në mbështetje të qëndrueshmërisë financiare të vendit dhe në përputhje me politikën monetare.

Gjatë vitit 2023, rezerva valutore bruto, e vlerësuar dhe e raportuar në monedhën Euro, është rritur me 890.11 milionë Eur, duke regjistruar në fund të muajit dhjetor vlerën 5,846.06 milionë Eur. Rritja e rezervave valutore dëshmon një përmirësim të ndjeshëm të aftësisë paguese të vendit.

Rregullorja “Për politikën dhe mënyrën e administrimit të rezervës valutore”, miratuar nga Këshilli Mbikëqyrës, bën një përcaktim të qartë të objektivave parësorë të procesit të administrimit të rezervës, të tillë si likuiditeti dhe siguria. Sigurimi i të ardhurave nga administrimi i rezervës përfaqëson objektivin e tretë, për sa kohë nuk cenohen objektivat parësorë. Këshilli Mbikëqyrës miraton gjithashtu parimet dhe kriteret cilësore për zhvillimin e aktivitetit të administrimit të rezervës valutore. Në zbatim të këtyre kriterëve, Komiteti i Investimit miraton treguesit sasiorë dhe ndjek përmes raportimeve periodike vënien në zbatim të politikës së investimit.

Emrat e lejuar në të cilët investohet rezerva valutore miratohen nga Komiteti i Investimit. Këto emra përfshijnë qeveritë e SHBA-së, Japonisë, Britanisë së Madhe, Kanadasë, Australisë dhe Eurozonës, të cilat përgjithësisht janë të

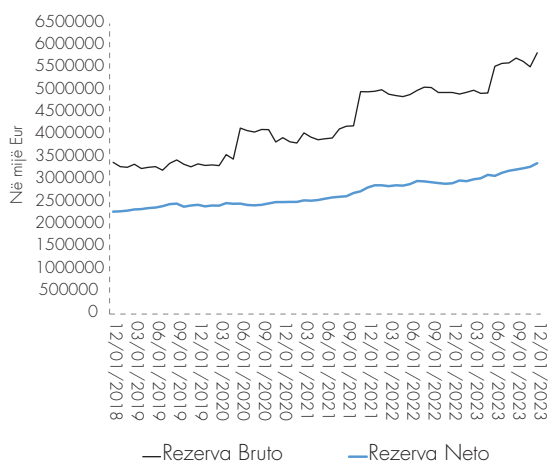
renditura të paktën A- (për qeveritë e Eurozonës renditja minimale e pranuar është BBB²⁹). Në emrat e lejuar për investim përfshihen dhe agjenci apo institucione të lidhura me qeveritë, institucione shumëpalëshe apo të tjera subjekte të renditura të paktën AA- (për banka/institucione të tjera financiare renditja minimale e pranuar A-).

Në fund të dhjetorit 2023, stoku i rezervës valutore bruto është 5,846.06 milionë Eur, ku përfshihet edhe ari monetar (rreth 108.59 mijë onz ose 3.38 ton).

PËRBËRJA E PORTOFOLIT TË REZERVËS SIPAS MONEDHAVE

Në fund të vitit 2023, përbërja sipas monedhave e rezervës valutore bruto është: Usd 16.9%, Eur

Grafik 50. Ecuria e rezervës valutore

Burimi: Banka e Shqipërisë.

²⁹ ¹ Emrat/instrumentet e renditura deri në BBB- përfshihen në kategorinë “Për investim” (investment grade).

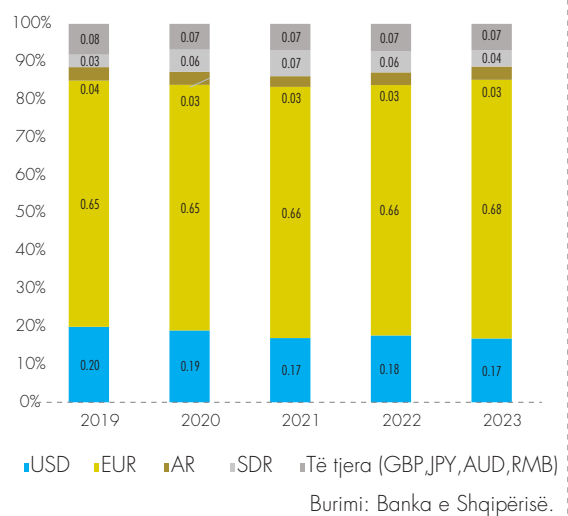
68.4%, Gbp 2.0%, Jpy 1.9%, Aud 0.8%, Sdr 4.4%, Ar 3.5%, Rmb 2.2%. Grafiku i mëposhtëm tregon ecurinë e përbërjes sipas monedhave të rezervës valutore bruto, ku monedha Euro në vazhdimësi ka peshën kryesore në portofol.

Ekspozimi në monedhat Aud (dollari australian) dhe Rmb (renminbi kineze) pasqyron vendimin e Këshillit Mbikëqyrës për investimin e një pjese të rezervës sipas shportës së Sdr-së. Pesha e monedhës Rmb shpërndahet në dy monedha, Rmb dhe Aud, sipas një raporti që miratohet nga Komiteti i Investimit.

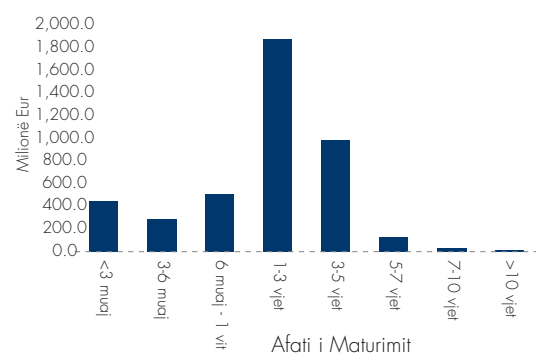
PËRBËRJA E PORTOFOLIT TË REZERVËS SIPAS AFATIT TË MATURIMIT

Rezerva valutore e administruar nga Banka e Shqipërisë është e investuar në aktive likuide, kryesisht me afat maturimi 1 - 3 vjet. Pesha e investuar në instrumente të borxhit me afat mbi 5 vjet është rritur kundrejt vitit 2022, duke përfaqësuar rreth 4% të portofolit të rezervës të investuar në tituj në mbyllje të vitit. Kjo lëvizje pasqyron dhe rritjen e kohëzgjatjes së investimit për portofolin strategjik si rrjedhojë e rritjes së normave të interesit. Në kushtet e rritjes së ndjeshme të stokut të rezervës, edhe pjesa e stokut të investuar në instrumente të borxhit është rritur. Pesha kundrejt totalit të stokut të rezervës së investueshme ka një ulje të lehtë krahasuar me vitin 2022. Portofoli i administruar nga administratori i jashtëm (Banka Botërore) vijon të investohet kundrejt një portofoli referencë 1-3 vjet, kryesisht në instrumente borxhi të emetuara nga qeveri dhe agjenci qeveritare.

Grafik 51. Përbërja sipas monedhave e rezervës valutore bruto

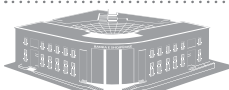
Grafik 52. Shpërndarja e rezervës sipas afatit të maturimit të instrumenteve*

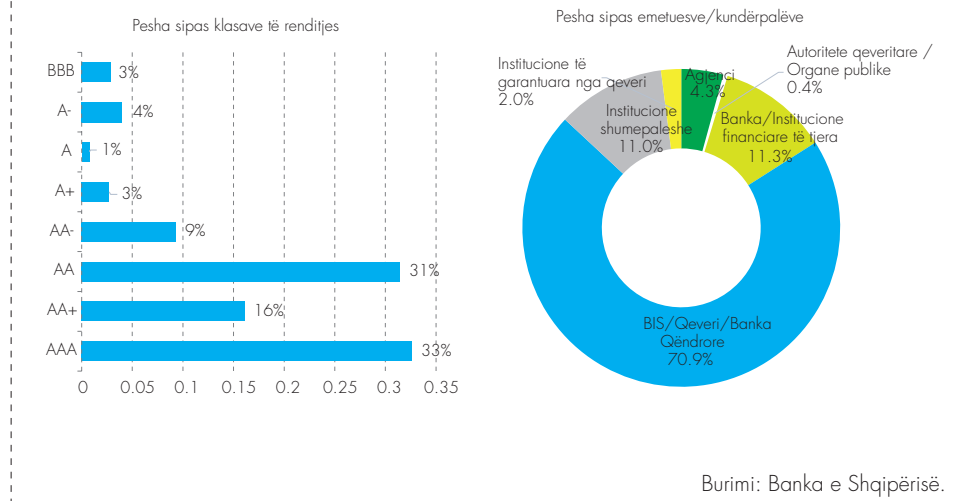
*Në grafik nuk pasqyrohen fondet e mbajtura në llogari rrjedhëse si dhe pjesa e rezervës në ar monetar dhe Sdr. Gjendja e llogarive rrjedhëse në fund të vitit është rreth 1.1 miliardë Eur.
Burimi: Banka e Shqipërisë.

PËRBËRJA E PORTOFOLIT TË REZERVËS SIPAS RENDITJES DHE LLOJIT TË EMETUESVE/KUNDËRPALËVE

Në fund të vitit, rreth 90% e portofolit të rezervës valutore rezulton e investuar me emra me renditje të cilësisë së lartë (klasa AAA dhe AA, duke përfshirë edhe ekspozimet në llogari rrjedhëse). Ekspozimet sipas llojit të emetuesit/kundërpalës përfaqësohen nga qeveri/banka qendrore (70.9%), ndjekur nga banka/institucione të tjera financiare (11.3%), institucione shumëpalëshe (11%), agjenci (4.3%), institucione të garantuara nga qeveritë (2%) dhe autoritete qeveritare/organe publike (0.4%).

Grafik 53. Përbërja e portofolit të rezervës sipas vlerësimit (majtas) dhe kundërpalës (djathtas)

Grafik 54. Kthimi i rezervës valutore*

*Në llogaritjen e kthimit të rezervës nuk merret parasysh efekti i kursit të këmbimit.
Burimi: Banka e Shqipërisë.

KTHIMI NGA INVESTIMI I PORTOFOLIT TË REZERVËS

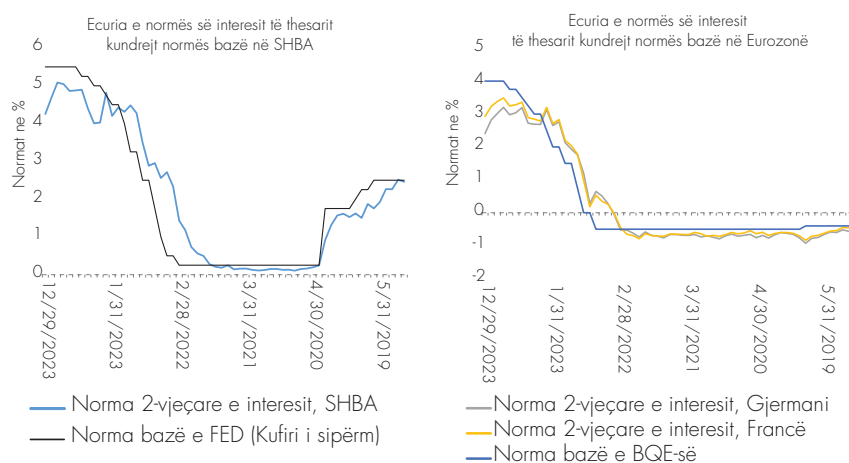
Kthimi absolut i rezervës në total për vitin 2023, përfshirë dhe fondin e administruar nga Banka Botërore, ka rezultuar pozitiv 3.43%. Kthimi i krijuar nga administrimi aktiv i portofolit të rezervës ka qenë pozitiv. Për efekt krahasimi, në grafikun e mëposhtëm pasqyrohet ecuria e kthimit të rezervës kundrejt kthimit të tregut.³⁰

Kthimi pozitiv i portofolit të rezervës është rezultat i krijuar nga rritja e normave të interesit në tregun ndërkombëtar gjatë vitit 2023. Po ashtu, madhësia dhe ritmi i rritjes së normave të interesit kanë qenë më të ulëta krahasuar me vitin 2022, çka ka mundësuar realizimin e të ardhurave të qëndrueshme, të pacenuara nga humbje kapitale që ndodhin në rastin e rritjeve të mëdha dhe të menjëhershme të normave të interesit, sikurse ndodhi gjatë vitit 2022.

³⁰ Kthimi i tregut pasqyron ecurinë e agreguar të performancës së tregjeve në vendet e zhvilluara sipas peshës që monedhat kryesore Eur, Usd, Gbp, Jpy dhe Aud kanë në portofolin e rezervës valutore.

Grafik 55. Normat 2-vjecare të interesit për emetimet e qeverive me peshë të rëndësishme në portofolin e rezervës

Burimi: Bloomberg.

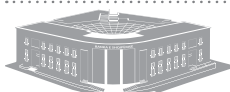
ZHVILLIME TË TJERA NË KUADËR TË FUNKSIONIT TË ADMINISTRIMIT TË REZERVËS VALUTORE

Në kuadër të rivlerësimit periodik të peshës së arit monetar në rezervën valutore, në fillim të muajit shkurt, Këshilli Mbikëqyrës mori vendim për blerjen e 28 lingotave ar (11,200 onz ose rreth 0.35 ton ar). Blerjet e arit monetar u realizuan gjatë periudhës shkurt – mars.

Gjatë vitit 2023 ka vijuar bashkëpunimi i Bankës së Shqipërisë me Bankën Botërore në kuadër të marrëveshjes “Për Administrim dhe Konsulencë në Investimin e Rezervës Valutore” (RAMP). Banka Botërore ka vijuar të ofrojë trajnime dhe programe edukimi të specializuara. Këto kualifikime kanë synuar konsolidimin dhe rritjen e shkallës së profesionalizmit të punonjësve të angazhuar në procesin e administrimit të rezervës valutore, të stafit që mbështet ose monitoron ecurinë e këtij procesi, si dhe të stafit të Bankës në përgjithësi.

Gjithashtu, është realizuar rinovimi apo shtyrja e afatit për disa marrëveshje që i shërbejnë Bankës së Shqipërisë për ruajtjen e disponueshmërisë së likuiditetit të nevojshëm, me synim ruajtjen dhe mbështetjen e stabilitetit financiar të vendit. Marrëveshja e bazuar në Repo me Bankën për Rregullime Ndërkombëtare, për shumën 500 milionë Eur u rinovua. Në mbështetje të nevojave për likuiditet është dhe marrëveshja në Swap me Bankën Popullore të Kinës, për shumën 2 miliardë Rmb.

Sa i takon infrastrukturës së teknologjisë së informacionit, gjatë vitit 2023 filloi puna për hartimin e Termave të Referencës (kërkesat dhe dokumentet shoqëruese) për marrjen e një sistemi të ri që do të mbështesë aktivitetet që kryhen nga Departamenti i Operacioneve Monetare për qëllime të administrimit të rezervës valutore, zbatimit të politikës monetare, dhe nga Departamenti i Sistemeve të Pagesave dhe Kontabilitetit e Financës për qëllime të shërbimit të pagesave

dhe transfertave. Për hartimin dhe vlerësimin e kërkesave nga sistemi i ri në funksion të administrimit të rezervës valutore, Banka e Shqipërisë mbështetet në asistencën teknike të Bankës Botërore. Për kërkesat nga sistemi i ri për zbatimin e politikës monetare dhe shërbimin e pagesave dhe transfertave, mbështetja kryesore është përvoja e krijuar në kohë nga vetë institucioni.

HAPËSIRË INFORMUESE 8

FLUKSET QË NDIKUAN REZERVËN VALUTORE, GJATË VITIT 2023

Faktorët kryesorë që kanë ndikuar rezervën valutore bruto paraqiten të grupuara si më poshtë:

- Veprimet e lidhura me aktivitetin e Ministrisë së Financave kanë pasur ndikim pozitiv në shumën 308.83 milionë Eur, sipas zërave të mëposhtëm:
 - hyrje nga grante dhe lëvrimi i huave të dhëna 448.88 milionë Eur,
 - hyrje nga emetimi i borxhit në tregun e jashtëm në shumën 593.46 milionë Eur,
 - transfertat për shërbimin e borxhit dhe të tjera 733.51 milionë Eur;
- Veprimet e bankave të nivelit të dytë dhe subjekteve të tjera kanë pasur ndikim pozitiv në shumën 192.29 milionë Eur, sipas zërave të mëposhtëm:
 - derdhje nga bankat e nivelit të dytë në llogarinë e tyre pranë Bankës së Shqipërisë për plotësimin e rezervës së detyrueshme, administrimin e ekspozimeve në bilanc etj. 4,580.04 milionë Eur,
 - transfertat nga bankat e nivelit të dytë 4,387.71 milionë Eur,
 - dalje neto për llogari të subjekteve të tjera (ASD, etj.) 0.04 milionë Eur;
- Veprimet e Bankës së Shqipërisë kanë pasur ndikim pozitiv në shumën 317.61 milionë Eur, sipas zërave të mëposhtëm:
 - blerje neto të valutës nga bankat e nivelit të dytë dhe institucione të tjera 262.01 milionë Eur:
 - o nga bankat e nivelit të dytë 251.30 milionë Eur,
 - o nga Ministria e Financave 7.80 milionë Eur,
 - o nga institucione të tjera 2.91 milionë Eur,
 - hyrje nga interesa, kuponë etj. (të llogaritura në bazë cash-i) të krijuara nga investimi i rezervës valutore llogaritet në 65.66 milionë Eur,
 - transfertat 10.06 milionë Eur;
- Faktorët e tregut kanë pasur ndikim pozitiv në shumën 71.38 milionë Eur, sipas zërave të mëposhtëm:
 - luhatjet në kursin e këmbimit të monedhave në përbërje të rezervës valutore kanë ndikuar lehtësisht në mënyrë negative vlerën e rezervës bruto të raportuar në Eur me 41.83 milionë Eur,
 - efekti i rivlerësimit për portofolin, si rrjedhojë e luhatjes së normave të interesit, llogaritet në një vlerë pozitive, rreth 113.21 milionë Eur¹.

¹ Kjo vlerë ka në përmbajtje dhe efektin e krijuar nga derdhja e kuponëve të titujve dhe është e korrigjuar për veprimet e blerjes/shitjes/maturimit të titujve në baza cash-i.

2.9. STATISTIKAT

Në përputhje me përcaktimet në ligjin “Për Bankën e Shqipërisë”, Programin Zyrtar të Statistikave dhe Ligjin për Statistikat Zyrtare, funksioni statistikor në Bankën e Shqipërisë synon nxjerrjen e statistikave të paanshme, objektive dhe të besueshme në shërbim dhe në përmbushje të objektivave ligjorë të Bankës, si bankë qendrore e Republikës së Shqipërisë dhe si agjenci statistikore brenda Sistemit Kombëtar Statistikor.

Banka e Shqipërisë është përdoruese dhe prodhuese e statistikave - kryesisht në lidhje me tregjet financiare, institucionet financiare dhe infrastrukturën financiare. Në këtë kuadër, zhvillimi i statistikave monetare dhe financiare dhe ato të sektorit të jashtëm të ekonomisë është një përgjegjësi themeltare e Bankës së Shqipërisë, jo vetëm në funksion të objektivave të saj, por edhe të rritjes së transparencës dhe komunikimit me publikun. Tërësia e statistikave të prodhuara nga Banka e Shqipërisë, shoqëruar edhe me metodologjinë përkatëse, gjenden në faqen zyrtare të internetit të bankës, në seksionin Statistikat.

Në kuadër të integritimit në BE dhe të anëtarësimit në Sistemin Evropian të Bankave Qendrore, Banka e Shqipërisë synon krijimin e një kuadri kombëtar statistikor, i cili të mund të integrohet në kuadrin statistikor Evropian dhe të mbështetet në infrastruktura moderne të IT-së dhe specialistë të trajnuar. Në këtë drejtim, është punuar për zhvillimin e treguesve dhe raporteve të reja statistikore, paralelisht me përafrimin e atyre ekzistuese dhe ka filluar publikimi i treguesve të detajuar statistikorë, në përputhje me kornizën kohore të parashikuar në Programin e Transmetimit të të Dhënave pranë Eurostat. Në vlerësimin e tyre të fundit, Komisioni Evropian pohon përputhshmërinë e lartë të transmetimit të statistikave të sektorit të jashtëm me *acquis communautaire*. Banka e Shqipërisë është përzgjedhur për t’iu bashkuar Bordit Këshillimor të Aksesit Financiar të FMN-së. Ky vlerësim pasqyron angazhimin tonë aktiv në iniciativat globale për matjen sasiore dhe identifikimin e mangësive në drejtim të përfshirjes financiare të popullatës.

Për më tepër, në përgjigje të rëndësisë në rritje të financave të gjelbra, përpjekjet tona strategjike në këtë fushë janë evidente përmes hartimit të Strategjisë së Financave të Gjelbra dhe punës për identifikimin e treguesve dhe ndërtimin e Greendashboard. Të dhëna të tilla të lidhura me klimën janë kyçe për mbikëqyrjen mikroprudenciale dhe makroprudenciale.

Me fokus dhe në funksion të përafrimit metodologjik të statistikave me standardet ndërkombëtare dhe harmonizimin e tyre sipas *acquis communautaire* është bërë:

1. Zbatimi i strategjisë afatmesme të ESCB (European System Central Banks) dhe organizmave ndërkombëtar për bilancin e pagesave dhe statistikave të pozicionit ndërkombëtar dhe investimeve direkte

Banka e Shqipërisë është pjesëmarrëse aktive në grupet teknike të punës me

përfaqësim të vendeve anëtare dhe në bashkëpunim të ngushtë me FMN-në dhe Eurostat-in, lidhur me vlerësimin e treguesve statistikorë dhe adaptimin e metodologjive të reja, që rrjedhin nga ndryshimet e standardit ndërkombëtar të hartimit të bilancit të pagesave (FMN, BPM6), si dhe plotësimin e kuadrit raportues të të dhënave për vendet anëtare.

2. Raportimi pranë Eurostat-it për raportet e cilësisë për statistikën e bilancit të pagesave/statistikën e pozicionit ndërkombëtar të investimeve, treguesve financiarë dhe monetarë, dhe llogarive financiare

Implementimi i kërkesave të reja për cilësinë e të dhënave vjen në përputhje me angazhimin publik për harmonizimin me standardet e cilësisë dhe strukturën e Statistikave Evropiane nga Sistemi Evropian i Bankave Qendrore, konform përmbajtjes së sugjeruar dhe standardit të BQE/EUROSTAT. Gjatë vitit 2023, detajimi i të dhënave të transmetuara në Eurostat për statistikën e investimeve të huaja direkte dhe llogarive financiare u rrit.

3. Harmonizimi me bazën rregullatore të Bankës Qendrore Evropiane, në lidhje me bilancin e gjendjes së sektorit të institucioneve të tjera financiare

Është përshtatur plotësisht kuadri rregullator i BQE-së në lidhje me raportimin e bilancit të gjendjes së fondeve të pensionit, institucioneve të tjera financiare dhe shoqërive të sigurimit. Në zbatim të Memorandumit të Bashkëpunimit midis Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit të Mbikëqyrjes Financiare, për qëllim të zbatimit të këtyre tre rregulloreve, format e raportimit të të dhënave mbledhen nga AMF-ja dhe dërgohen pranë Bankës së Shqipërisë, konform kalendarit të përcaktuar.

Kjo bazë rregullatore, së bashku me rregulloren KM (48/2017) "Për raportimet në Bankën e Shqipërisë të statistikave të normave të interesit", dhe rregulloren KM (73/2021) "Për raportimet në Bankën e Shqipërisë të zërave të bilancit të institucioneve të kreditit dhe të institucioneve monetare financiare", plotësojnë kuadrin bazë për informacion statistikor në funksion të vendimmarrjes për politikën monetare në Bankën e Shqipërisë, konform standardeve të BQE-së.

4. Zbatimi i Udhëzuesit të BQE-së për raportimin në fushën e llogarive financiare tremujore (ECB/2013/24)

Gjatë vitit, janë kryer përmirësime të ndjeshme në drejtim të afateve kohore dhe të cilësisë së llogarive financiare, si pjesë e zbatimit të ESA2010 dhe përcaktimeve të BQE-së. Është finalizuar paraqitja "nga kush te kush" për flukset financiare të çdo sektori të ekonomisë. Në proces, vijon konsolidimi dhe finalizimi i të dhënave tremujore për sektorin e Qeverisë së Përgjithshme – i lidhur ngushtë me ecurinë e hartimit dhe raportimit pranë Eurostatit të EDP (Procedura e Deficitit të Tejkuluar)³¹.

³¹ EDP - Procedura e Deficitit të Tejkuluar përfaqëson një bllok të rëndësishëm statistikor për monitorimin e shëndetit të financave publike në vendet anëtare dhe vendet kandidatë në drejtim të respektimit të dy kritereve të Maastricht-it: raportin e deficitit të qeverisë së përgjithshme ndaj PBB-së dhe raportin e borxhit publik ndaj PBB-së, që nuk i kalojnë vlerat e referencës përkatësisht prej 3% dhe 60%.

5. Hartimi i statistikave të financave të qeverisë konform standardit ESA2010

Përmirësime cilësore në vitin 2023 janë bërë edhe në fushën e statistikave të financave të qeverisë, me punë të vazhdueshme për përafrimin e treguesve ekzistues statistikorë me standardet metodologjike të Eurostat-it. Hartimi i statistikave të financave të qeverisë konform standardit ESA2010 është produkt i bashkëpunimit ndërinstitucional dhe mbështet nga FMN-ja përmes projektit “Për statistikave të financave të qeverisë - Procedura e Deficitit të Tejkualuar dhe llogaritë financiare të qeverisë sipas standardeve metodologjike dhe praktikave më të mira ndërkombëtare”.

Procedura e Deficitit të Tejkualuar është instrumenti bazë me anë të së cilës realizohet kuadri i politikës fiskale të BE-së, i cili buron nga Traktati për Funkcionimin e Bashkimit Evropian.

U punua në mënyrë intensive për hartimin e të dhënave tremujore të qeverisë (tabelat 27 dhe 28 të EDP për Eurostat-in), çka mundësoi plotësimin e detyrimit të transmetimit pranë Eurostat-it, përkatësisht nga Banka e Shqipërisë (llogaritë financiare) dhe INSTAT (llogaritë jofinanciare).

Gjithashtu, për herë të parë, u realizua hartimi dhe transmetimi pranë Eurostat-it i të dhënave vjetore për sektorin e Qeverisë së Përgjithshme përfshirë njësitë ekstrabuxhetore, për periudhën T1 2010 – T2 2023.

6. Implementimi i strategjisë për mbikëqyrjen e rreziqeve financiare të lidhura me klimën në sektorin financiar në kuadër të projektit për financat e gjelbra

Gjatë 2023, në kuadër të strategjisë “Për administrimin dhe mbikëqyrjen e rreziqeve financiare të lidhura me klimën në sektorin financiar” për periudhën 2023-2025, përparim është bërë në drejtim të përpilimit të panelit të treguesve që mundësojnë hulumtime dhe analiza më të thelluara mbi rreziqet që lidhen me klimën dhe ekspozimin e sektorit bankar ndaj tyre.

7. Mbështetje gjithnjë e më e madhe në burimet e anketave së bashku me pjesëmarrjen në rrejet ndërkombëtare të kërkimit

Anketa e Financave dhe Konsumit të Familjeve dhe Anketa mbi Aksesin në Financat e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme janë grup burimesh alternative informacioni. Anketa e Financave dhe Konsumit të Familjeve kryhet nga shumica e bankave qendrore në shtetet anëtare të BE-së për të vlerësuar efektin e goditjeve financiare tek familjet, për të arritur një kuptim më të mirë të sjelljes dhe vendimmarrjes financiare të tyre, për të vlerësuar efektet e politikave sociale, tatimore, arsimore dhe të tjera, si dhe kërkime mbi varfërinë dhe pabarazinë. Ajo bazohet në një metodologji të standardizuar të zhvilluar në kuadër të Rrejtit të Financave dhe Konsumit të Familjeve të BQE-së. Në

vitin 2023, Banka e Shqipërisë zhvilloi Anketën mbi Aksesin në Financat e Ndërmarrjeve të Vogla dhe të Mesme, i cili shqyrton nevojat financiare të këtij segmenti të ekonomisë dhe pengesat me të cilat përballet ai.

8. Harmonizimi me standardet ndërkombëtare (IFRS dhe kontabilitetit bankar) i raportimit rregullator për mbikëqyrjen bankare, në përputhje me ITS të EBA-së për raportimin rregullator

Me një agjendë intensive është punuar për adaptimin e kornizës së përbashkët të raportimit të standardizuar financiar të bankave (FINREP) sipas standardit të EBA-së. Procesi asistohet nga FINSAC.

9. Banka plotësoi gamën e treguesve të qëndrueshmërisë financiare me tregues të rinj për transmetim në FMN, si dhe vijoi pjesëmarrjen në Anketën e Aksesit dhe Përdorimit të Shërbimeve Financiare (FAS) të FMN-së (Access to and Use of Financial Services, FAS)
10. Një nga objektivat më të rëndësishme në fushën e prodhimit statistikor në Bankën e Shqipërisë është zhvillimi i një sistemi të integruar të të dhënave (DWH)

Krijimi i një sistemi të integruar të të dhënave rrit shpejtësinë dhe aksesin në to dhe hedh themelet për analitike të avancuar dhe aplikacione të inteligjencës artificiale.

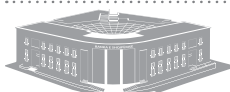
2.10. PUNA KËRKIMORE

Banka e Shqipërisë synon të mbështesë procesin e saj vendimmarrës në themele të forta dijesh dhe njohurish mbi ekonominë shqiptare. Investimi në krijimin e kapaciteteve të shëndosha kërkimore ndihmon në rritjen cilësore të punës, të reputacionit dhe të besueshmërisë së Bankës së Shqipërisë, si një institucion që zotëron metodologjitë përkatëse dhe njohuritë e nevojshme për të garantuar ekuilibrat makroekonomikë të vendit. Për këto arsye, zhvillimi aktiv i kërkimit shkencor zë një vend parësor në strategjinë e zhvillimit të Bankës së Shqipërisë.

Hulumtimi shkencor në Bankën e Shqipërisë, gjatë vitit 2023, u fokusua drejt analizave të fenomeneve ekonomike e financiare në funksion të politikës monetare e të stabilitetit financiar. Projektet e tjera kërkimore u orientuan drejt çështjeve të rëndësishme siç janë financa e gjelbër dhe sfidat e sistemit bankar në përballimin e rreziqeve të papritura natyrore, përmirësimi i edukimit dhe i përfshirjes financiare në vend, si dhe çështjet mbi ekonomiksin ndërkombëtar dhe të zhvillimit. Në përputhje me strategjinë afatmesme të kërkimit shkencor, puna kërkimore ka vijuar të mbështesë procesin vendimmarrës për hartimin dhe zbatimin e politikave të Bankës së Shqipërisë, nëpërmjet krijimit të statistikave të nevojshme dhe pasurimin e portofolit të modeleve ekonomike, duke shfrytëzuar mjetet dhe teknikat e reja kompjuterike që ofron inteligjenca artificiale.

Projektet në funksion të vendimmarrjes së politikës monetare dhe të stabilitetit financiar kanë vazhduar t'i kushtojnë një vëmendje të veçantë analizave ekonomike mbi sfidat që paraqesin pasojat potenciale të ngrohjes globale. Tre studime janë përqendruar në implikimet e tyre makro-financiare në Shqipëri dhe në rajon, si dhe në rolin e institucioneve financiare në kontekstin e menaxhimit të rrezikut të ardhur nga ndryshimet e klimës. Ndërsa ndryshimet klimatike po rrisin frekuencën dhe ashpërsinë e tyre, është thelbësore të kuptohet ndikimi i ekstremeve të motit në rritjen ekonomike, në nivelet e çmimeve dhe në stabilitetin financiar. Studimet tona në këto fusha gjejnë se ngjarjet ekstreme të motit shoqërohen me tkurrje të konsiderueshme të prodhimit, me rritje të ndjeshmërisë së sistemit financiar dhe me presione inflacioniste. Për të zbutur dëmet e mundshme nevojiten transformime të rëndësishme strukturore dhe investime për të pozicionuar ekonominë shqiptare në një rrugë të qëndrueshme. Kjo e fundit arrihet nga një përfshirje dhe koordinim i të gjitha institucioneve private dhe publike.

Projektet kërkimore mbi politikën monetare u përqendruan në analizën e kreditimit, në vlerësimin e marrëdhënies afatgjatë të kërkesës dhe ofertës për kredinë ndaj biznesit dhe në monitorimin e kushteve financiare dhe implikimet e tyre në zinxhirin e transmetimit të politikës monetare. Ato dalin në përfundimin se ekziston një lidhje e fortë afatgjatë midis kredisë së kërkuar e ofruar dhe treguesve makrofinanciarë si besimi ekonomik, kushtet e likuiditetit, kostot oportune, *spread-i*, konkurrenca bankare dhe sjellja e tyre e kujdesshme, si dhe lëvizjet e kursit të këmbimit.

Në kuadër të marrëveshjes së bashkëpunimit të Bankës së Shqipërisë me Shkollën Ekonomike të Londrës (LSE), është vazhduar të punohet mbi dy projekte që analizojnë brishtësitë financiare të familjeve në vendet e Ballkanit Perëndimor dhe në Shqipëri dhe që kanë implikime mbi stabilitetin financiar. Njëri prej tyre përdor të dhënat e valës së tretë të vërtetimit të EBRD-së (2016), "Life in Transition", për të analizuar shpërndarjen e familjeve të brishta në gjashtë vende të Ballkanit Perëndimor. Rezultatet tregojnë se thuhet gjysma e familjeve në Ballkanin Perëndimor nuk mund të përballonin një ngjarje të papritur shpenzimesh.

Tashmë bëhen disa vite që Banka e Shqipërisë i kushton vëmendje të veçantë sfidave që sjellin edukimi dhe përfshirja financiare e individëve për eficiencën e transmetimit të politikës monetare. Raporti më i fundit prezanton rezultatet e Vërtetimit të Kulturës Financiare të rriturve në Shqipëri, të ndërmarrë nga Banka e Shqipërisë gjatë vitit 2023. Indeksi i kulturës financiare të të rriturve në Shqipëri paraqet përmirësime nga e kaluara, duke arritur nivelin 59 pikë (nga 100 që është maksimumi) në vitin 2023. Ky vlerësim është 4 pikë më i ulët se indeksi mesatar në vendet e OECD-së.

Projektet e tjera kërkimore kanë pasur në fokus ekonominë ndërkombëtare dhe zhvillimin, tendencat demografike dhe efektet e tyre, si dhe ndërtimin e statistikave të reja të nevojshme. Hulumtimet mbi matjen e përfitimeve nga integrimi ekonomik e financiar midis Shqipërisë dhe Kosovës dalin në përfundimin se integrimi më i plotë sjell avantazhe të mëtejshme për të dy vendet. Studimi mbi karakteristikat e migrimit shqiptar dhe efektet negative që shoqërojnë këto tendenca konkludon se politikat publike duhet të adaptohen dhe të synojnë ndryshime strukturore për t'i bërë ballë reduktimit të kapitalit njerëzor në tregun e punës dhe minimizimit të efekteve negative në Shqipëri. Në kuadër të krijimit të statistikave të nevojshme për analizat ekonomike, është punuar për krijimin e një databaze mbi veprimtarinë e bankave në periudhën 1944-1990 dhe për ndërtimin e një indeksi të çmimit të qirave në rang vendi.

Këto dhe studime të tjera janë bërë objekt i diskutimit në aktivitetet dhe konferencat e organizuara nga Banka e Shqipërisë apo institucione të tjera, ku merren komente e vërejtje me qëllim përmirësimin e mëtejshëm të tyre. Në këtë kuadër, Banka e Shqipërisë organizoi "Takimin e 17-të Rajonal të Kërkimeve për Evropën Juglindore", në datat 4-5 dhjetor 2023. Ky aktivitet kërkimor shkencor shërben si një forum diskutimi për punimet kërkimore mbi çështjet aktuale ekonomike dhe financiare, dhe si nxitës i shkëmbimit të pikëpamjeve midis kërkuesve të Bankës së Shqipërisë, bankierëve qendrorë, komunitetit akademik, në rajon dhe më gjerë.

Në faqen zyrtare të Bankës së Shqipërisë, nën kategorinë "Botime/Botime kërkimore" gjendet informacion më i detajuar dhe i plotë mbi të gjitha punët kërkimore të Bankës së Shqipërisë. Punë të tjera kërkimore publikohen në formën e artikujve në Revistën Ekonomike të Bankës së Shqipërisë. Revista me frekuencë gjashtëmujore "Të rejtat shkencore në Bankën e Shqipërisë" ka për

qëllim informimin në lidhje me materialet studimore të sapo përfunduara apo ato në proces, materialet e prezantuara në aktivitetin "Seminaret e së Premtes" apo në aktivitete të tjera të organizuara nga Banka e Shqipërisë.

2.11. INTEGRIMI EVROPIAN DHE BASHKËPUNIMI NDËRKOMBËTAR

Banka e Shqipërisë ka vijuar të japë kontributin e saj në përmbushjen e detyrimeve që rrjedhin nga hapja e procesit të negociatave për anëtarësim në BE, Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit, progres-raportet e Komisionit Evropian, nënkomitetet e përbashkëta BE-Shqipëri, si dhe Plani Kombëtar për Integrimin Evropian. Ajo është kryesuese në dy grupet pune ndërinstitucionale të integritit evropian për 2 kapituj të acquis.

Pas hapjes së negociatave më 19 korrik 2022 dhe mbajtjes së Konferencës së Parë Ndërqeveritare midis Shqipërisë dhe BE-së, gjatë vitit 2023 u mbajtën takimet bilaterale screening për çdo kapitull të acquis-it midis delegacioneve shqiptare dhe përfaqësuesve të Komisionit Evropian (KE). Ky proces u përmbyll me evidentimin e hendeqeve ekzistuese ligjore dhe institucionale në krahasim me kuadrin e BE-së për çdo kapitull. Në këto takime u parashtruan planet për përafrim të mëtejshëm me BE-në me anë të përmbushjes së kriterëve në çdo kapitull negociues. Pas përfundimit të takimeve në muajin nëntor 2023, Komisioni Evropian pritet të miratojë në Këshillin e BE-së një raport screening për secilin kapitull. Aktualisht është dorëzuar raporti i parë screening për grup-kapitujt "Thelbësoret".

Banka e Shqipërisë, si institucion lider për kapitullin 4 – Lëvizja e lirë e kapitalit, dhe kapitullin 17 – Politikën Ekonomike dhe Monetare, ka qenë e angazhuar në përgatitjen e takimeve bilaterale të mbajtura në datat 15 shkurt dhe 15 qershor 2023, ku ka koordinuar punën me institucionet kontribuuese, në bashkëpunim me Zyrën e Kryenegociatorit. Banka e Shqipërisë ka kontribuar në takimet bilaterale të kapitujve të tjerë si Kapitulli 9 – Shërbimet Financiare, Kapitulli i Kriterit Ekonomik, Kapitulli 32 – Kontrolli Financiar dhe Kapitulli 18 – Statistikat, Kapitulli 28 – Mbrojtja e konsumatorit, si dhe në kapitujt 24 dhe 20. Banka e Shqipërisë ka angazhuar rreth 35 përfaqësues të saj në këto takime, në rolin e prezantuesve, mbështetësve dhe sekretariatit teknik, të cilët kanë paraqitur mbi 20 prezantime.

Banka e Shqipërisë përfaqësohet rregullisht në takimin vjetor në nivel të lartë të Komitetit të Stabilizim-Asociimit, në takimet e dy Nënkomiteteve: 1) Tregu i brendshëm dhe Konkurrenca, dhe 2) Çështjet Ekonomike, Financiare dhe Statistikat, si dhe në dialogun ekonomik dhe financiar midis BE-së dhe vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe Turqisë, ku janë diskutuar në nivel politik e teknik çështje si: zbatimi i politikës monetare, stabiliteti financiar, zhvillimet në sektorin bankar, përfshirja financiare etj.

Në muajin nëntor 2023, Komisioni Evropian dorëzoi pranë autoriteteve shqiptare progres-raportin 2023. Raporti vlerëson punën e Bankës së Shqipërisë në hartimin dhe zbatimin e politikës monetare, e cila konsiderohet e përshtatshme dhe efektive. Aty vlerësohet ruajtja e stabilitetit financiar dhe

përafrimi i legjislacionit në fushën e mbikëqyrjes, ndërhyrjes së jashtëzakonshme dhe të sistemeve të pagesave.

Në Kapitullin 4, Shqipëria është mesatarisht e përgatitur në fushën e lëvizjes së lirë të kapitalit. Progresi në këtë kapitull është fokusuar në zbatimin e rekomandimeve të Moneyval dhe të Planit të Veprimit të Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF). Në muajin tetor, Shqipëria doli nga lista gri. Progres ka pasur gjithashtu në përafrimin e mëtejshëm të legjislacionit kombëtar të sistemit të pagesave me acquis të BE-së, veçanërisht në fushën e Direktivës së Parasë Elektronike, Direktivës së Llogarisë së Pagesave dhe në edukim financiar.

Në Kapitullin 17, Shqipëria ndodhet midis një niveli të moderuar dhe të mirë përgatitjeje në fushën e politikës ekonomike dhe monetare. Qeverisja dhe politika monetare e Bankës së Shqipërisë u vlerësuan të përshtatshme dhe efektive për të përballuar krizën e shkaktuar nga agresioni i Rusisë kundër Ukrainës. Shqipëria bëri progres në rekomandimet e vitit të kaluar për të përmirësuar mekanizmin e koordinimit të politikave dhe të konsultimit të qeverisë me palët e interesuara joqeveritare, në përafrimin e llogarive qeveritare dhe kombëtare me ESA2010 dhe në njoftimet për procedurën e deficitit të tepërt.

MARRËDHËNIET ME FONDIN MONETAR NDËRKOMBËTAR

Republika e Shqipërisë vazhdon të qëndrojë në kuotën e 139.3 milionë SDR (0.03 % e totalit) dhe zotëron 2.858 vota ose 0.06% të shumës së përgjithshme të votave të të gjithë anëtarëve të FMN-së. Ajo ndodhet në të njëjtën konstituencë me Italinë, Greqinë, Portugalinë, Maltën dhe San Marinon. Borxhi total i Shqipërisë ndaj FMN-së, i akumuluar ndër vite, deri më 31 dhjetor 2023 është 211.14 milionë SDR.

Marrëdhëniet e Shqipërisë me FMN-në vijojnë të përqendrohen nën konsultimet e Artikullit IV. Më datë 12 janar 2024, Bordi Ekzekutiv i FMN-së përmbylli konsultimet për Artikullin IV me Shqipërinë dhe, në përfundim publikoi vlerësimet mbi ecurinë e ekonomisë shqiptare dhe rekomandimet përkatëse.

MARRËDHËNIET ME GRUPIN E BANKËS BOTËRORE

Grupi i Bankës Botërore ka filluar punën në Shqipëri në vitin 1991 dhe ka mbështetur projekte në synim të zbutjes së varfërisë dhe sigurimin e mjeteve për zhvillimin të qëndrueshëm e afatgjatë. Shqipëria bën pjesë në konstituencën e përbërë nga Greqia, Italia, Portugalia, Malta dhe Timori Lindor. Totali i kredive të lëvuara nga Grupi i Bankës Botërore është 490 milionë USD dhe ai i granteve 1.6 milionë USD³².

Banka Botërore ka mbështetur Bankën e Shqipërisë në fushën e pagesave, administrimit të rezervës valutore, mbikëqyrjes financiare, ndërhyrjes së jashtëzakonshme, statistikave, sigurisë kibernetike, edukimit dhe përfshirjes financiare etj.

³² Informacion i përfuar nga faqja zyrtare e internetit të Grupit të Bankës Botërore për Shqipërinë, përditësuar në tetor 2023.

BASHKËPUNIMI TEKNIK

Gjatë vitit 2023 ka vazhduar zbatimi i fazës së dytë të programit “Forcimi i kapaciteteve të bankave qendrore të vendeve candidate dhe kandidatëve të mundshëm për anëtarë të BE-së nga Ballkani Perëndimor” të financuar nga BE-ja, nëpërmjet Instrumentit të tij për Asistencën e Para-Anëtarësimin (IPA III). Ky program mbështet bankat qendrore dhe agjencitë e mbikëqyrjes në vendet e fokusit të programit për forcimin e mëtejshëm të kapaciteteve institucionale, përmes përmirësimit të mëtejshëm të instrumenteve të tyre analitike dhe politike bazuar në standardet më të mira ndërkombëtare.

Banka e Shqipërisë ka marrë pjesë në trajnimet e organizuara nga Bankat Qendrore Evropiane, si dhe ka përfituar nga ekspertiza e tyre në fushat e komunikimit, sistemit të pagesave, politikës monetare, teknologjisë së informacionit, auditit të brendshëm, mbikëqyrjes bankare, financave të gjelbra etj. Gjithashtu është nënshkruar dhe një marrëveshje dypalëshe ndërmjet Bankës së Shqipërisë dhe Bankës së Spanjës në fushën e shërbimeve juridike.

AKTIVITETE TË TJERA

- Në datën 28 mars 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, mbajti një leksion publik të organizuar nga Shkolla Ekonomike dhe e Shkencave Politike të Londrës (LSE), me temë “Dealing with Shocks at the Gates of EU: New Policy Instruments & The Role of Central Banks”. Ky leksion u organizua në kuadër të bashkëpunimit që Banka e Shqipërisë ka ndër vite me LSE-në në fushën akademike dhe studimore, me pjesëmarrje të ekspertëve ndërkombëtarë në fushën e ekonomisë, të akademikëve të universitetit e të studentëve të huaj e shqiptarë. Guvernatori diskutoi mbi sfidat ekonomike dhe financiare me të cilat përballen ekonomitë e vogla e të hapura të Ballkanit Perëndimor, e në veçanti Shqipërisë, në rrugëtimin drejt Bashkimit Evropian (BE), si dhe implikimet që ky proces ka për politikën monetare dhe financiare të bankave qendrore.
- Në datën 22 qershor 2023, Bordi Drejtues i Qendrës së Ekselencës në Financë (Centre of Excellence in Finance - CEF) zhvilloi mbledhjen e tij vjetore në ambientet e Bankës së Shqipërisë për të analizuar arritjet e deritanishme, diskutuar planet për të ardhmen dhe rritur përpjekjet për fuqizimin e institucioneve publike. Bordi Drejtues është organi më i lartë vendimmarrës i këtij institucioni dhe anëtarë të tij janë ministrat e financave dhe guvernatorët e bankave qendrore të vendeve anëtare.

PJESËMARRJE NË AKTIVITETE NDËRKOMBËTARE SI KONFERENCA, FORUME E SEMINARE

- Në datat 10-11 janar 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, mori pjesë në Forumin për vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore (EQL) – një aktivitet i përvitshëm i “Euromoney” që mbledh së bashku figura të njohura të fushës akademike, ekonomike e financiare nga vendet e EQL-së – për të diskutuar mbi zhvillimet më të fundit

ekonomike në këto vende.

- Në datën 28 shkurt 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë mori pjesë në një takim diskutimi mbi çështjet që prekin aksesin në financa në Shqipëri, të organizuar nga Banka Botërore, me të ftuar drejtuesit e bankave tregtare, përfaqësues nga institucionet financiare dhe ekspertë të sektorit në vend. Ky takim u realizua në kuadër të bashkëpunimit të Bankës Botërore me Ministrinë e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural, për përgatitjen e një projekti mbështetës për financimin e bujqësisë.
- Në datën 10 mars 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, mori pjesë në Mbledhjen e Konstituencës të Fondit Monetar Ndërkombëtar (FMN) dhe të Grupit të Bankës Botërore (BB), zhvilluar në San Marino. Në këtë mbledhje, guvernatorët dhe ministrat e financave të vendeve anëtare të konstituencës diskutuan mbi zhvillimet në ekonominë botërore dhe ekonominë përkatëse. Në fokus të diskutimeve ishin sfidat e rimëkëmbjes post-COVID dhe tensionet gjeopolitike.
- Në datat 12-15 prill 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë mori pjesë në Mbledhjet e Pranverës të Fondit Monetar Ndërkombëtar (FMN) dhe të Grupit të Bankës Botërore (BB), në Uashington. Në këto mbledhje marrin pjesë guvernatorë të bankave qendrore dhe ministrat e financave të vendeve anëtare, drejtues të lartë të institucioneve financiare ndërkombëtare, si dhe përfaqësues të botës akademike, biznesit dhe shoqërisë civile.
- Në datat 29-30 maj 2023, Zëvendësguvernatorja e Parë e Bankës së Shqipërisë, zj. Luljeta Minxhozi, ndoqi punimet e samitit vjetor të vendeve të rajonit me temë "Stabiliteti financiar dhe monetar i rajonit në kohë të pasigurta të krizës së zgjatur gjeopolitike dhe ekonomike", të mbajtur në Becic, Mal i Zi, ku merrnin pjesë përfaqësues të lartë të bankave qendrore, ministra të financave dhe drejtorë të tatimeve nga vendet e rajonit.
- Në datën 26 shtator 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, ishte i ftuar të mernte pjesë në Ministerialin e ministrave të ekonomisë të vendeve të rajonit, të mbajtur në Tiranë, në kuadër të procesit të Berlinit. Punimet e Ministerialit u çelën nga Kryeministri i Shqipërisë, z. Edi Rama, për të vijuar me fjalët përshëndetëse të përfaqësuesve të Komisionit Evropian dhe të Organizatës për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik. Guvernatori Sejko ishte pjesë e Panelit të Guvernatorëve në sesionin e tretë, me temë "Integrimi i sistemeve të pagesave të rajonit për të lehtësuar tregtinë dhe përgatitjen e ekonomive të Ballkanit Perëndimor për një integrimin në Eurozonë".
- Në datat 5-6 tetor 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, kreu një vizitë zyrtare në Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës, në kuadër të pjesëmarrjes së tij në Konferencën Shkencore Ndërkombëtare me temë "Sfidat dhe perspektiva e bashkëpunimit ekonomik Kosovë-Shqipëri dhe rajon", të organizuar në Prishtinë, nga Akademia e Shkencave dhe e Arteve të Kosovës dhe Akademia e Shkencave të Shqipërisë.
- Në datat 12 -15 tetor 2023, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, mori pjesë në Mbledhjet Vjetore të Fondit Monetar

Ndërkombëtar (FMN) dhe të Grupit të Bankës Botërore (BB), të zhvilluara në Marrakesh, Mbretëria e Marokut. Këto mbledhje përfaqësojnë një forum të nivelit të lartë, ku vendimmarrësit më të lartë të FMN-së dhe BB-së, së bashku me guvernatorët dhe ministrat e financave të vendeve anëtare në këto institucione ndërkombëtare financiare, bëhen bashkë për të diskutuar zhvillimet më të fundit të ekonomisë botërore.

- Në datën 30 tetor 2023, Zëvendësguvernatorja e Dytë e Bankës së Shqipërisë, zj. Natasha Ahmetaj, mori pjesë në Workshop-in e gjashtë dedikuar Planifikimit të Ndërhyrjes së Jashtëzakonshme dhe përbushjes së kërkesave për MREL-in, organizuar nga Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim dhe Raiffeisen Bank International. Ky forum i përvitshëm organizohet si pjesë e Iniciativës së Vjenës dhe mbledh autoritetet rregullatore evropiane, ato të vendeve të Ballkanit, si dhe investitorë të angazhuar në financimin e instrumenteve të MREL-it.
- Në datën 8 nëntor 2023, Banka e Shqipërisë në bashkëpunim me Bankën Botërore organizoi Forumin e Nivelit të Lartë me temë "Klima, Makroekonomia dhe Financat: Risqet dhe ndikimet që i shoqërojnë". I organizuar nën kujdesin e Guvernatorit të Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, me pjesëmarrjen e përfaqësuesve nga bankat qendrore evropiane e nga institucionet financiare ndërkombëtare, forumi diskutoi sfidat që paraqiten nga ndryshimi i klimës dhe implikimet e saj në makroekonomi dhe financa.
- Në datën 16 nëntor 2023, Zëvendësguvernatorja e Parë e Bankës së Shqipërisë, zj. Luljeta Minxhozi, mori pjesë në workshop-in e nivelit të lartë mbi zhvillimet e sistemeve të pagesave të organizuar nga Banka Qendrore Evropiane (BQE) në Frankfurt, Gjermani, në kuadër të Programit për "Forcimin e kapaciteteve të bankave qendrore në Ballkanin Perëndimor". Në punimet e tij, BQE-ja prezantoi praktikën e bankave të Eurosistem-it lidhur me këtë funksion.
- Në datat 4-5 dhjetor 2023, Banka e Shqipërisë organizoi Workshop-in XVII të Kërkimeve Ekonomike për Evropën Juglindore. Temat e këtij viti mbuluan fusha të ndryshme si politika monetare dhe stabiliteti financiar, ndryshimet klimatike, digjitalizimi, financat dhe përfshirja financiare e familjeve.

MEMORANDUME BASHKËPUNIMI

Në datën 19 qershor 2023, në ambientet e Bankës së Shqipërisë u zhvillua ceremonia e nënshkrimit të Memorandumit të Mirëkuptimit midis Sekretariatit të Shtetit Zviceran për Çështjet Ekonomike (SECO) dhe Bankës së Shqipërisë, lidhur me zbatimin e fazës së tretë të programit të asistencës dypalëshe për zhvillimin e kapaciteteve për bankat qendrore për vitet 2023 – 2028.

Marrëveshja u nënshkrua nga Guvernatori i Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, dhe Ambasadorja e Zvicrës në Shqipëri, SH.S.Zj. Ruth Huber. Kjo fazë e programit fokusohet drejt sfidave të reja makroekonomike e financiare që përcaktohen nga kushtet specifike gjeopolitike, nga zhvillimet e shpejta

në digjitalizimin dhe inovacionin financiar. Këto risi sfidojnë në mënyrë domethënëse si autoritetet, ashtu edhe shoqërinë që duhet t'i njohë, t'i kuptojë e t'i përdorë këto instrumente, por njëkohësisht edhe të mbrohet nga rreziqet që vijnë me zhvillimin e shpejtë e të vrullshëm të teknologjisë.

2.12. TRANSPARENCA DHE KOMUNIKIMI ME PUBLIKUN

Komunikimi me publikun përbën një hallkë të rëndësishme në aktivitetin e Bankës së Shqipërisë, si në përmbushjen e detyrimit për të ofruar transparencë maksimale të vendimmarrjes ashtu dhe në funksion të rritjes së efektivitetit, nëpërmjet forcimit të besueshmërisë së saj. Në këtë kuadër, Banka e Shqipërisë e vlerëson komunikimin ndërveprues me publikun si një çështje parësore dhe me rëndësi strategjike, për të transmetuar tek opinioni publik, sa më drejt dhe kuptueshëm aktivitetet e saj.

NJË BANKË QENDRORE E HAPUR DHE TRANSPARENTE

Përtej detyrimeve ligjore, Banka e Shqipërisë i komunikon publikut një informacion të shumëllojshëm lidhur me rolin dhe veprimtarinë e saj, nga vendimmarrja e Këshillit Mbikëqyrës deri te aktiviteti operacional i përditshëm. Ky komunikim transparent, i cili kalon në sërë kanalesh komunikimi, ndihmon në rritjen e efektivitetit të politikave të ndjekura, duke bërë që publiku të kuptojë drejt vendimet e marra prej saj. Komunikimi me publikun gjatë vitit 2023 synoi informimin mbi masat e marra nga Banka e Shqipërisë për normalizimin e politikës monetare dhe kthimin e inflacionit në objektiv.

Vendimmarrja e politikës monetare bazohet në një cikël periodik analizash, parashikimesh dhe vlerësimi, e përcaktuar në një kalendar vjetor prej 8 mbledhjes të Këshillit Mbikëqyrës. Pas çdo mbledhjeje, zhvillohet konferenca për shtyp e Guvernatorit, gjatë së cilës i shpjegohet publikut vendimi i marrë nga Këshilli Mbikëqyrës dhe analiza mbështetëse e këtij vendimi. Konferencat për shtyp janë shoqëruar me publikimin e fjalimeve të Guvernatorit dhe të zbardhjes së pyetje-përgjigjeve përkatëse, në gjuhën shqipe dhe angleze. Pas çdo mbledhjeje të Këshillit Mbikëqyrës janë publikuar përmbledhje me vendimet kryesore. Vendimet publike të Këshillit Mbikëqyrës, urdhrat dhe aktet e administratorëve, të zbatueshme nga subjektet e licencuara nga Banka e Shqipërisë, botohen në Buletinin Zyrtar.

Komunikimi i Bankës së Shqipërisë u plotësua me raporte periodike, vrojtime, analiza, vlerësime e opinione mbi gjendjen makroekonomike të vendit dhe rolin e Bankës në mbështetje të saj. Komunikimi me median ka vijuar me anë të konferencave për shtyp, fjalimeve, prezantimeve dhe kumtesave në aktivitete të organizuara nga Banka e Shqipërisë apo nga institucione të tjera, të intervistave të dedikuara, të pjesëmarrjes në emisione televizive, të shprehjes së qëndrimeve me interes për publikun apo të aktiviteteve të tjera të Guvernatorit dhe të përfaqësuesve të tjerë të Bankës së Shqipërisë. Këto formate komunikimi kanë rezultuar në 170 produkte edhe 7 prezantime “off the record” të raporteve periodike. Për të rritur ndërveprimin me publikun, komunikim digjital ka vijuar në Twitter, Facebook, YouTube, Flickr dhe LinkedIn, duke transmetuar aktivitetin e Bankës së Shqipërisë në një kohë të shpejtë dhe të plotë.

HAPËSIRË INFORMUESE 9

AKTIVITETE BRENDA VENDIT

- Më datë 8 shkurt 2023, Banka e Shqipërisë organizoi Konferencën e Katërt të Muzeut të Bankës së Shqipërisë, me temë “Mesjeta, pararendëse e një sistemi monetar të mirorganizuar”. Në fjalën përshëndetëse, Guvernatori Sejko theksoi se organizimi i kësaj konference është një nga aktivitetet më të rëndësishme për Muzeun e Bankës së Shqipërisë, pasi na ndihmon të pasurojmë dhe të vijojmë studimin e koleksioneve të ekspozuara në të. Ajo i shërben studiuesve vendas si një platformë diskutimi për punën e tyre kërkimore.
- Në datën 8 maj 2023, Guvernatori Sejko zhvilloi një takim me përfaqësuesit e shoqatave të bizneseve eksportuese për të diskutuar mbi shqetësimet e ngritura nga ata lidhur me forcimin e kursit të këmbimit të lekut ndaj monedhës euro. Ky takim u zhvillua në frymën e bashkëpunimit dhe tryezës së diskutimit, për t'i informuar ato dhe për të sugjeruar instrumente e alternativa të koordinuara me industrinë financiare.
- Në datë 13 korrik 2023, Banka e Shqipërisë organizoi një tryezë diskutimi me Bordin Drejtues të Shoqatës Shqiptare të Bankave dhe drejtuesve të bankave tregtare që operojnë në vendin tonë. Takimi u organizua me nismën dhe nën drejtimin e Guvernatorit të Bankës së Shqipërisë, z. Gent Sejko, në kuadër të ndërtimit të një dialogu të vazhdueshëm dhe të intensifikimit të bashkëpunimit me sistemin bankar.
- Komiteti Kombëtar i Sistemit të Pagesave zhvilloi mbledhjen e tij të nëntë në datën 13 dhjetor 2023, nën drejtimin e kryetares së tij, zj. Luljeta Minxhozi, Zëvendësguvernatore e Parë e Bankës së Shqipërisë. Në fjalën e saj, ajo theksoi përmbushjen e objektivave të Planit të Veprimit të Strategjisë Kombëtare të Pagesave me Vlerë të Vogël, ku u arrit përafrimi i kuadrit tonë rregullativ me atë të Bankës Qendrore Evropiane (BQE) për shërbimet e pagesave PSD2.
- Në datën 18 dhjetor 2023, Guvernatori Sejko zhvilloi një takim me publicistë, analistë dhe gazetarë të shtypit të shkruar e medias elektronike, ku u ndanë tre çmimet e konkursit të përvitshëm “Çmimi i Guvernatorit për diplomën më të mirë për vitin 2023”: çmimi i parë zj. Aurora Kapo, studente në Universitetin Van Amsterdam, Holandë, me temën e diplomës: “Narrative economics: Central Bank Communication and Inflation Expectations”; çmimi i dytë z. Virjosin Stafasani, student në Universitetin e Greenwich, Angli, me temën “The relationship between Market Efficiency, Expected Return and Volatility in the Stock Market”; çmimi i tretë zj. Krista Kozmai, studente pranë Universitetit Europian të Tiranës, me temë “Frika” nga kursi i lirë i këmbimit, rasti i Shqipërisë”.

NJË BANKË QENDRORE E PËRGJEGJSHME DHE LLOGARIDHËNËSE

Si një institucion i pavarur, Banka e Shqipërisë synon të informojë qytetarët dhe në veçanti Kuvendin e Shqipërisë mbi gjithë veprimtarinë e saj. Marrëdhëniet institucionale me Kuvendin e Shqipërisë zhvillohen në formën e raportimeve sipas kërkesave ligjore në seancat dëgjimore të Guvernatorit në Komisionin Parlamentar të Ekonomisë dhe Financave (KEF) dhe në seancat plenare të Kuvendit. Në muajin maj 2023, Guvernatori prezantoi Raportin Vjetor të

Bankës së Shqipërisë për vitin 2022 në KEF dhe më pas, në muajin korrik, në Kuvendin e Shqipërisë. Si çdo vit, Guvernatori ka prezantuar në muajin nëntor 2023 në një seancë dëgjimore të dedikuar të KEF-it edhe opinionin e Bankës së Shqipërisë për pikat kryesore të projektbuxhetit të shtetit për vitin pasardhës 2024.

Qytetarët mund të gjejnë informacion të plotë dhe të përditësuar mbi zhvillimet kryesore makroekonomike të vendit dhe rolin e kontributin e Bankës së Shqipërisë në këtë drejtim, në faqen zyrtare të internetit: www.bankofalbania.org. Kjo e fundit pati rreth 3 milionë vizitorë dhe 9.7 milionë faqe shfletime këtë vit. Faqja jonë pasurohet vazhdimisht me një sistem të gjerë statistikash për sektorin bankar, fiskal, real dhe të jashtëm. Ato publikohen sipas një kalendarit të përcaktuar që përditësohet çdo gjashtëmuor. Statistikat e Bankës së Shqipërisë gjenden edhe në raportet mujore statistikore dhe tremujore të politikës monetare. Kjo faqe ofron të gjitha botimet e Bankës së Shqipërisë, me informacion mbi ekonominë shqiptare e botërore; mbi zhvillimet në sistemin bankar dhe financiar; stabilitetin financiar e paranë; ndryshimet e pasurimit e legjislacionit bankar dhe të kuadrit të tij rregullator.

Botimet e realizuara gjatë vitit 2023 janë periodike dhe joperiodike, dhe numërojnë rreth 3100 faqe analiza, statistika dhe studime në gjuhën shqipe dhe atë angleze. Seti i raporteve periodike edhe gjatë këtij viti ka ruajtur të njëjtën strukturë: Raporti Vjetor (vjetor), Raporti i Politikës Monetare (tremujor), Raporti i Stabilitetit Financiar (gjashtëmuor) dhe Raporti i Mbikëqyrjes (vjetor). Përveç raporteve periodike, publikohet Buletini Zyrtar (në varësi të mbledhjeve të Këshillit Mbikëqyrës), Revista "Bankingu Qendror" (gjashtëmuore), Revista Ekonomike (gjashtëmuore), Revista "Të reja shkencore në Bankën e Shqipërisë" (gjashtëmuore), si dhe materialet e ndryshme studimore dhe edukative.

Në funksion të informimit të publikut, Banka e Shqipërisë i përgjigjet edhe kërkesave të shumta për informacion të qytetarëve, në formë të shkruar ose në formë elektronike. Gjatë vitit 2023, i janë kthyer përgjigje 40 kërkesave zyrtare drejtuar koordinatorit për të drejtën e informimit dhe janë trajtuar rreth 1630 korrespondenca me publikun, për marrje informacioni, ankime dhe pyetje në lidhje me sistemin bankar, të mbërritura pranë adresës zyrtare të kontaktit të Bankës në email-in public@bankofalbania.org.

2.13. EDUKIMI FINANCIAR

Edukimi financiar i publikut është pjesë e rëndësishme e veprimtarisë së Bankës së Shqipërisë. Ai realizohet përmes aktiviteteve dhe programeve edukative, vizitave në Muze, ekspozitave, si dhe botimeve të veçanta. Aktiviteti i Bankës së Shqipërisë në këtë drejtim ka dy objektiva kryesorë: prezantimin e rolit dhe funksioneve të Bankës qendrore tek publiku, dhe kultivimin e përforsimit të një kulture financiare në shoqërinë shqiptare.

STRATEGJIA E BANKËS SË SHQIPËRISË PËR EDUKIMIN DHE PËRFSHIRJEN FINANCIARE

Gjatë vitit 2023, u hartua Strategjia e Bankës së Shqipërisë për Edukimin dhe Përfshirjen Financiare (SBSHEPF), si një dokument i parë institucional që promovon edukimin financiar, në nxitje të përfshirjes financiare, mirëqenies dhe qëndrueshmërisë.

Kjo Strategji mbështetet në përpjekjet ekzistuese shumëvjeçare të Bankës së Shqipërisë në fushën e edukimit financiar, në rezultatet e Vrojtimin për Matjen e Kulturës dhe Përfshirjes Financiare dhe në Hartën e Nismave të Edukimit Financiar në Shqipëri. Misioni i SBSHEPF është të ndihmojë individët në Shqipëri të fitojnë njohuritë, të zotërojnë aftësitë, të mbajnë qëndrimet dhe të zhvillojnë sjelljet e duhura, të sakta dhe të zbatueshme që u mundësojnë atyre të marrin vendime financiare të mirinformuara, me synim final përmirësimin e mirëqenies dhe qëndrueshmërisë së tyre financiare.

Objektivat kryesorë të SBSHEPF janë: i) miradministrimi i financave personale dhe huamarrja e shëndetshme; ii) planifikimi dhe kursimi për të ardhmen; iii) parandalimi dhe mbrojtja e konsumatorit. Për t'i realizuar këta objektiva, Banka e Shqipërisë do të bazohet në këto parime strategjike: a) iniciativa për një publik të gjerë; b) rritja e përdorimit të mjeteve dhe burimeve të paanshme të informacionit financiar, drejtuar kryesisht segmenteve vulnerabël të popullsisë; c) ofrimi i udhëzimeve dhe këshillimi i personalizuar dhe me cilësi; d) kërkimi i sinergjive në organizimin e aktiviteteve dhe programeve të përbashkëta me institucione të tjera; e) përmirësimi i monitorimit dhe vlerësimit. SBSHEPF u shqyrtua dhe miratua nga Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë më 24.1.2024

MATJA E KATËRT E KULTURËS DHE PËRFSHIRJES FINANCIARE TË POPULLATËS SHQIPTARE

Në qershor 2023, bazuar në metodologjinë e krijuar nga OECD/INFE, Banka e Shqipërisë realizoi raundin e katërt³³ të vërtetimit për matjen e kulturës dhe përfshirjes financiare të popullatës shqiptare. Të dhënat e mbledhura, do të shërbejnë për të studiuar ecurinë e treguesve kryesorë përbërës të tij: njohurive, sjelljeve dhe qëndrimeve financiare, por edhe të përfshirjes financiare; për të identifikuar më mirë hapësirat dhe nevojat për ndërhyrje me anë të programeve

³³ Vërtetimi kryhet që nga viti 2011, me periodicitet 4-vjeçar.

të edukimit financiar. Risia e këtij vrojtimi janë të dhënat për kulturën financiare digjitale, qëndrueshmërinë dhe mirëqenien financiare të popullatës.

MUZEU I BANKËS SË SHQIPËRISË

Pas 9 vitesh kontributi të çmuar në lëmin e historisë numizmatike dhe bankare të vendin tonë, në tetor 2023, Këshilli Kombëtar i Muzeve miratoi njohjen dhe regjistrimin e Muzeut të Bankës së Shqipërisë në regjistrin Kombëtar të Muzeve në Republikën e Shqipërisë.

Gjatë vitit 2023, Muzeun e kanë vizituar rreth 4600 vizitorë. Vizita në Muzeun e Bankës së Shqipërisë është kthyer në pjesë të kurrikulës mësimore apo edhe orëve të lira për nxënësit e shkollave 9-vjeçare, të mesme, dhe për studentë të universiteteve. Në konferencën IV të Muzeut gjatë muajit shkurt me temë “Mesjeta, pararendëse e një sistemi monetar të mirorganizuar” prezantuan punimet shkencore studiues nga Akademia e Shkencave të Shqipërisë, institutet e arkeologjisë dhe historisë, profesorë të Universitetit të Tiranës, si dhe punonjës muzesh, ekspertë, kërkues në fushën e muzeologjisë dhe edukimit.

Gjatë Ditës Ndërkombëtare të Muzeve në muajin maj, Muzeu i Bankës së Shqipërisë qëndroi i hapur për publikun në orare të zgjatura dhe pa kufizim në numër vizitorësh. Në ambientet e Muzeut u çelën dy ekspozita të përkohshme me tematikat: “Banka e Napolit 85 vite më parë në dokumentet e Drejtorisë së Përgjithshme të Arkivave”, e organizuar në bashkëpunim me Drejtorinë e Përgjithshme të Arkivave (DPA) dhe “Dokumente, prova kartëmonedhash dhe objekte që i përkasin periudhës së viteve 1957-1991” pjesë e fondit të Muzeut të Bankës së Shqipërisë. Në bashkëpunim me Arkivin Shtetëror Qendror të Filmit (ASHQF) u realizua kolazhi filmik, me temë “Fuqia e parasë”, me copëza filmash shqiptarë të para viteve '90 që pasqyrojnë marrëdhënien me paranë. Gjatë muajit tetor, u zhvilluan dy aktivitete si pjesë e ciklit “Netët e Muzeut”. Aktiviteti i parë solli në muze një ekspozitë me foto nga koleksioni i Muzeu Etnografik i Beratit, me temë “Berati i shek. XVII - XX, në fokusin e zhvillimit ekonomik dhe marrëdhënieve tregtare me vendet fqinje”. Aktiviteti i dytë, prezantoi një ekspozitë me foto të sjella nga Muzeu Historik i Shkodrës, me temë “Shkodra e shek. XVII - XX, në fokusin e zhvillimit ekonomik dhe marrëdhënieve tregtare me vendet fqinje”.

BOTIMET EDUKATIVE

Gjatë vitit 2023, ka vijuar shpërndarja e teksteve mësimore “Financat personale në duart tuaja” për shkollat e mesme, që kanë zgjedhur ta zhvillojnë lëndën, si dhe shpërndarja e broshurave dhe materialeve edukative të përgatitura në vitet paraardhëse kryesisht për vizitorët e Muzeut.

ORGANIZIMI I AKTIVITETEVE EDUKATIVE

- Java Globale e Parasë 2023. Në datën 20 mars 2023, në ambientet

e Bankës së Shqipërisë, u organizua ceremonia kremtuese e Javës së Parasë për vitin 2023 nën sloganin “Administro paratë e tua, kultivo të ardhmen tënde!”. Banka e Shqipërisë, në bashkëpunim me Shoqatën Shqiptare të Bankave dhe me mbështetjen e Ministrisë së Arsimit dhe Sportit, dhe Agjencisë së Sigurimit të Depozitave, organizuan aktivitete edukative dhe ndërgjegjësuese, duke përfshirë në mënyrë të drejtpërdrejtë mbi 4000 nxënës dhe studentë të më shumë se 160 shkollave të të gjitha niveleve dhe nga i gjithë vendi. Aktivitetet përfshinë: konkurse shkollore, leksione në auditorët e universiteteve, si dhe orë mësimore në shkolla 9-vjeçare dhe të mesme.

- Dita Ndërkombëtare e Kursimit. Më 31 tetor 2023, në kuadër të Ditës Ndërkombëtare të Kursimit dhe të angazhimit të Bankës së Shqipërisë për kultivimin e kulturës financiare, ekspertë të edukimit financiar zhvilluan një orë mësimore me nxënësit e klasave VI të shkollës 9-vjeçare jopublike “Ylber”, në Kashar. Gjatë kësaj bisede, nxënësit u njohën me funksionet e parasë, rëndësinë e kursimit për realizimin e objektivave, si të hartojmë një buxhet personal, si dhe disa metoda të thjeshta për administrimin e të ardhurave.
- Festivali i Aftësive, Punës dhe Karrierës Expo 2023. Në datat 13-15 dhjetor 2023, u zhvillua Festivali i Aftësive, Punës dhe Karrierës Expo 2023, si një platformë komunikimi, rrjetëzimi dhe ndërveprimi, ku institucione e kompani të interesuara të sektorit publik dhe privat kontribuan në aftësimin e të rinjve, në kuadër të punësimit, këshillimit dhe edukimit në karrierë. Banka e Shqipërisë u bë pjesë e këtij aktiviteti përmes një stende të branduar me botime edukative dhe kërkimore, si dhe zhvillimit të një workshop-i. Aty u prezantua dhe u diskutua me të rinjtë pjesëmarrës mbi fushat e bankingut, ekonomisë, financave, edukimit dhe përfshirjes financiare, si dhe mbi ndikimin që informacioni i publikuar nga Banka e Shqipërisë mund të ketë në suksesin personal dhe profesional. Të pranishmit u njohën dhe me përfitimet që vijnë nga inovacionet në fushën financiare dhe ligjet e reja mbi pagesat.

